

zeneKor

2007/4

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

XIV. évfolyam 4. szám

<http://www.hungorchestras.com/>

FOTÓ: PÓLYA ZOLTÁN

WAGNER: A WALKÜR –
SZCENIKUS ELŐADÁS A MŰVÉSZETEK PALOTÁJÁBAN

- Méltatlan helyzetben vergődnek a Magyar Rádió zenei együttesei
- Stafétaváltás Miskolcon
- Innovatív marketing zenekarok számára

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ZENEI KÖZÉLETÜNK

A KULTÚRPONT IRODA HÍREI

3

KALENDÁRIUM

4

A közelmúlt és a közeljövő zenei hírei, eseményei.

(Összeállította: Bilkei Éva)

VESZÉLYBEN A MAGYAR RÁDIÓ ZENEI EGYÜTTESEI?

6

Az együttesek körüli bizonytalanság és negatív kampány közepette megszólaltatjuk Fischer Ádámot, Victor Mátét, a Magyar Zenei Tanács elnökét, valamint Szirányi Jánost, a Magyar Rádió egyik volt elnökét.

Fischer Ádám nem akarja cserbenhagyni a Rádiózenekart

6

A Rádiózenekarnak meg kell maradnia, világossá kell tenni, hogy egy ilyen zenekarra és énekkarra szükség van. A szakma és a szakértők által megállapított pénzüsszeg pedig ahhoz kell, hogy eleget legyenek foglalkoztatva.

(Réfi Zsuzsanna)

Méltatlan helyzetben vergődnek a Magyar Rádió zenei együttesei

8

A Magyar Zenei Tanács (MZT) levelet intézett a közelmúltban a Magyar Rádió Zrt. Közalapítvány kuratóriumának elnökéhez. Ebben a szervezet így fogalmaz: „méltatlan helyzetben vergődnek a Magyar Rádió zenei együttesei (...) szétzilálásuk, elsorvasztásuk a magyar zenekultúra pótolhatatlan vesztesége lenne.

(Bilkei Éva)

A közzárúdió és zenekara

9

Remélem, hogy a Rádiózenekar (és kórusok) létét, zenei jövőjét továbbra is sokkal inkább e wagneri hangokba és szellemiségbe vetett hit, mint egy csupán hírközlő rádió víziója, a pusztán pillanatnyi korlátokat, nehézségeket látó gondolkodás fogja meghatározni.

(Szirányi János)

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA

Új Bayreuth születőben?

12

Ebben az évben is óriási sikerrel zajlottak a Művészetek Palotájában a Wagner Napok keretében a Rajna kincse és a Walkür előadásai a Magyar Rádió Szimfonikus zenekarával és Fischer Ádám vezényletével. Az előadások háttéréről Csonka András, a MŰPA vezérigazgató-helyettesét kérdeztük.

(Szőke Cecília)

TELEKOM SZIMFONIKUS ZENEKAR

Ligeti András rengeteg tervet szeretne még megvalósítani

14

Váratlanul érte, hogy megkapta a Kossuth-díjat, s úgy véli, a kitüntetéssel nemcsak eddigi, változatos pályáját ismerik el, hanem ez egyben megelőlegezett bizalom is.

(Réfi Zsuzsanna)

Keller András új struktúra alapján kívánja működtetni a Telekom Szimfonikus Zenekart

17

Amikor ez év márciusában kiírták a Telekom Szimfonikus Zenekar zeneigazgatói állására a pályázatot, rengeteg volt az érdeklődő, végül pedig tizenheten aspiráltak a posztra. A kuratórium a legjobbnak Keller András pályázatát ítélte.

(Réfi Zsuzsanna)

MISKOLC

Stafétaváltás Miskolcon

20

Egy kicsit több, mint negyed évszázad – augusztustól nyugdíjba vonul Sir László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatója. Egy valamikori, rendezetlen körülmények között működő vidéki zenekarból az ő munkásságának köszönhetően is vált az ország egyik legjobb, stabil intézményi háttérrel és biztos működési alapokkal bíró együttesévé az MSO.

(Varga Péter)

Nem a nulláról kezd – augusztustól az MSO új igazgatója Szabó Péter

21

Már dolgozott a zenekarnál, mint művészeti titkár, főtítkár. Ismeri az eddig elért eredményeket, tudja, lehet még magasabbra jutni. Milyen tervekkel indul útnak.

(Varga Péter)

SZEGED

Zenekar-összevonás elbocsátásokkal

22

A szegedi önkormányzat határozata alapján egyesítik a Nemzeti Színház zenekarát a szimfonikus zenekarral. E döntés értelmében több muzsikustól is meg kell válnia az összevont együttesnek.

(Varga Péter)

KRITIKA

Májusi és júniusi hangversenyekről

23

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Pannon Filharmonikusok, a Budafoki Dohnányi Zenekar és a Danubia Szimfonikus Zenekar májusi és júniusi koncertjeiről, valamint a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának Wagner-sorozatáról.

(Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

26

Egykor élt, ma már elfelejtett kiváló hegedűseink megérdemelnék, hogy játéuk önálló CD-sorozat kiadásával, szélesebb körben is ismertté váljon. Vannak köztük, akik elsősorban zeneszerzőként, pedagógusként, vagy írásaik révén érdemlik ki, hogy emlékezzünk rájuk. Összeállításunk a fenti gondolatok jegyében készült.

(Rakos Miklós)

MŰHELY

KODÁLY ZOLTÁN 125 éve született III.

31

Sorozatunk harmadik részében ismét tovább kutatjuk – neves szakemberek megszólaltatásával –, mi az oka annak, hogy Magyarországon (Liszt, Bartók Kodály és Dohnányi hazájában!) az általános oktatásban – országszerte csak néhány kivételtől eltekintve – visszaszorult az énektanítás.

(Szőke Cecília)

KÖZÖNSÉG-UTÁNPÓTLÁS

A koncert-látogatottsági lehetőségek jobb kihasználásáért

34

Aligha volna olyan gazdasági vállalkozás, amelyik a működését saját tevékenysége hatáskörének olyannyira hiányos tapasztalati ismereteire merné építeni, mint azt a legtöbb kultúra-szervező teszi.

(Josef Eckhardt/Erik Pawlitzka/Thomas Windgasse)

Innovatív marketing zenekarok számára – idegen kifejezés?

38

Marketing és kultúra évtizedeken keresztül összeegyeztethetetlen ellentéteknek tűntek, és néha még ma is azok. Azt, hogy a marketing módszerek alkalmazása a zenekarok világában is szükséges és egyre fontosabb lesz, a düsseldorfi példa illusztrálja.

(Gerald Mertens)

HANGSZERVILÁG

A titán felébreszti Csipkerózsikát

40

A Hamburgi Szimfonikusok a hangszerükön minden olyan alkatrészt, amely rezgéseket továbbít, titánelemekkel helyettesítettek, így több felhang szólal meg, különösen a felső spektrumban. A hang nem lesz feltétlenül erősebb, de mindenképpen teltebb.

(Lutz Lesle)

Bővebb információ valamennyi hírről: www.kulturpont.hu/zenekar

Nyílt pályázatot hirdet

A Tehetséges Magyarországért Alapítvány és a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége Kodály Zoltán által pedagógiai célra megalkotott zeneművek felhasználására három kategóriában: az iskolai énekkutatás, az énektanárképzés és a felsőfokú szakzenész-képzés témájában. A pályázat célja, hogy lehetőséget nyújtson a zenepedagógusoknak arra, hogy Kodály Zoltán által pedagógiai célra megalkotott művek felhasználásával kapcsolatos eredményes zeneoktatási módszereiket, elképzeléseiket közreadhassák, és ezzel segíthessék a zeneoktatás hatékonyságát. A tanulmányok beküldési határideje 2007. szeptember 30.

Pályázat a kultúrák közötti párbeszéd elősegítésére

A Bizottság „A Kultúrák közötti párbeszéd európai éve – 2008” programhoz kapcsolódó projektek megvalósítására pályázatot hirdetett. Olyan jelképes erejű, európai léptékű intézkedések társfinanszírozására nyílik lehetőség, melyek a lehető legtöbb ember bevonásával a kultúrák közötti párbeszéd elősegítésére irányulnak, és rávilágítanak a 2008-as, Kultúrák Közötti Párbeszéd Európai Éve témájának eredményeire, tapasztalataira. Pályázati határidő: 2007. július 31.

Kultúra keretprogram: új kiírás júliusban?

Az EU Bizottsága Berlinben tájékoztatta irodánkat a Kultúra keretprogram 2008-ra szóló kiírásainak néhány részletéről. 2007 július végére várható a Kultúra keretprogram 2008-ra szóló kiírásainak megjelenése, a pályázatok beadási határideje valószínűleg 2007 október eleje lesz. Az első felhívások visszajelzései alapján a Bizottság változtatásokat tervez a pályázattal meneten. A keretprogram kiírásaival kapcsolatos legújabb információk folyamatosan megjelennek a KultúrPont honlapján is.

Megszületett az első európai kulturális stratégia

Az Európai Bizottság 2007. május 10-én közzétette az „Európai menetrend a kultúráért a globalizálódó világban” című munkaprogramot. Most először készült egységes európai stratégia a kultúra témájában. A három fő célkitűzés: a kulturális sokszínűség

megőrzése, a kultúrák közötti párbeszéd elősegítése; a kultúra mint a kreativitás katalizátorának elősegítése (összhangban a Liszaboni Stratégia célkitűzéseivel); illetve a kultúra az EU nemzetközi kapcsolataiban játszott szerepének erősítése.

Erzsébet királyné verseny zeneszerzőknek
Nemzetközi versenyt rendeznek negyvenévesnél fiatalabb zeneszerzőknek Brüsszelben 2008-ban, melyre tíz-tizenkét perces, hegedűre és szimfonikus zenekarra írt kompozíciókat várnak.
Nevezési határidő: 2008. november 7.

Várnai Nemzetközi Nyári Fesztivál

2007. június 22. és július 31. között rendezik meg a Várnai Nemzetközi Nyári Fesztivált, melyen zenei mesterkurzusokat is szerveznek. A kurzusra jelentkezés határideje: 2007. június 25.

Kodály Zoltán nemzetközi kutatói díj

A spanyol Kodály Zoltán Társaság a 2007-es jubileumi év alkalmából Kodály Zoltán nemzetközi kutatói díjat adományoz, melyre 18 éven felüli kutatók pályázhatnak. A jelentkezéseket 2007. október 15-ig várják.

Bartók és Párizs a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon

„Bartók + Párizs” a címe idén a Miskolci Nemzetközi Operafesztivál programsorozatának, amelyen barokk és romantikus operákat és baletteket, valamint Bartók francia kortársainak munkáit nézhetik-hallgathatják az érdeklődők.

Művészeti biennálé Pekingben az olimpia idején

A pekingi olimpiai játékok ideje alatt, azaz 2008 júliusa és augusztusa között rendezik meg a III. Pekingi Nemzetközi Művészeti Biennálét (The Third Beijing International Art Biennale).

A kulturális seregszemle szervezői pályázatot hirdetnek magyar művészeknek a biennálén való részvételre. Jelentkezési határidő: 2007. szeptember 30.

Négytagú dán zenekar pályázathoz csatlakozna

Az Ensemble Nordlys nevű dán zenei négyes az Európai Unió Kultúra keretprogramjában beadandó pályázatokhoz csatlakozna. A zenekar elsősorban a kortárs művészetekre fókuszál.

kozna. A zenekar elsősorban a kortárs művészetekre fókuszál.

Pécsi és esseni ifjúsági fúvószenekarok koncertsorozata

A Pécsi Művészeti Szakközépiskola Ifjúsági Fúvószenekara és az esseni Schönebecki Ifjúsági Fúvószenekar az Ungarischer Akzent – Németországi Magyar Kulturális Évad keretében, Wind Music Project címmel 2007. és 2010. között közös koncertsorozatot tart, melynek részeként 2007. június 22. és 24. között Essenben, 2007. július 26. és 31. között pedig magyarországi városokban koncerteznek a zenekarok. A fúvósok közös szerzeményeken is dolgoznak, és a projekt végére egy közös CD-t is létre szeretnének hozni.

Nyertes projekt: Határtalan zenekarok

A Határtalan zenekarok című projekttel Sopron Város Fúvószenekara Alapítvány közel 19 ezer eurót nyert a Phare CBC Osztrák-magyar határszakasz programban 2003-ban. A projekt célja a határon átnyúló kulturális kezdeményezések fejlesztése és erősítése.

Román koncertszervező társszervezőként csatlakozna

Román koncertügynökség társszervezőként csatlakozna az EU Kultúra keretprogramjában beadandó pályázathoz. Az ügynökség a művészek menedzselésére, zenekari turnék és koncertek szervezésére, továbbá hangfelvételekre szakosodott.

Megállapodás a Fesztiválzenekar 2007. évi támogatásáról

Együttműködési megállapodásban rögzítették a Budapesti Fesztiválzenekar 2007. évi támogatását. A kulturális tárca és a főváros 2007-ben 450-450 millió forinttal támogatja a zenekart, a BFZ Alapítvány pedig kötelezettséget vállalt, hogy legalább ugyanekkora összeggel segíti a zenekar munkáját.

Keller András a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar élén

2007. augusztus 1-jétől Keller András Liszt-díjas hegedűművész lesz a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar új zeneigazgatója. A március 14-én meghirdetett zeneigazgatói álláshelyre 17 pályázó jelentkezett, közülük a kuratórium kilenc személyt hallgatott meg.

NYOMASZTÓ ANYAGI NEHÉZSÉGEK KÖZÖTT állt össze a Nemzeti Filharmonikus Zenekar következő szezonra szóló programja, amelyen azonban alig látszanak meg a gondok. Az együttes ország- és Európa-szerte fellép, folytatja a Bartók Új sorozat felvételeit, és a bérletes előadásokon kívül több meglepetéssel is készül a jövő évadban. Kocsis Zoltán – aki a nagy nyomás ellenére sem hajlandó senkit elbocsátani az együttesből – úgy nyilatkozott: még Aczél György is jobban érdeklődött a kultúra iránt, mint a jelenlegi kulturális kormányzat.

MEGOSZTOTT FELADATELLÁTÁSSAL KÍVÁNJA MŰKÖDTETNI a Weiner Leó Zeneiskolát és Zeneművészeti Szakközépiskolát a kerület és a főváros 2008. szeptember 1-jétől. A kerületből fővárosi fenntartásúvá váló intézmény volt diákjai a döntés elleni tiltakozásul koncertet adtak a Szent Imre Gimnáziumban. Kocsis Zoltán a demonstrációval való egyetértését levélben fejezte ki, amelyben így fogalmazott: „tiltakoznom kell egy híresen jól és eredményesen működő oktatási intézmény bármily természetű megcsönkítése ellen, legyen a döntés akár politikai, gazdasági vagy jogi természetű. (...) Csatlakozom tehát ahhoz a véleményhez, mely szerint zeneoktatási intézmények megszüntetése, összekovácsolódott szakmai közösségek szétverése kimeríti a kulturális bűntény fogalmát.”

NEM ZONGORÁZIK TÖBBÉ A KÖZÖNSÉG ELŐTT a világhírű zongoraművész és karmester Vladimir Ashkenazy, mivel ízületi bántalmaktól szenved; a pódiumon azonban továbbra is gyakran láthatjuk őt, hiszen többek között az Európai Unió Ifjúsági Zenekarát vezényli rendszeresen.

TIZENNÉGY ÉV UTÁN ÚJRA FELLÉPTEK HAZÁNKBAN A NEW YORK-I FILHARMONIKUSOK. A Lorin Maazel vezette együttes mindkét budapesti koncertjén más műsorról örvendeztette meg a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönségét.

ÉLETÉNEK 68. ÉVÉBEN ELHUNYT PERTIS JENŐ ZENESZERZŐ, akinek az egykori Budafoki Ifjúsági Zenekar, valamint a Budafoki Kamarakórus több darabját is bemutatta, a Magyar Rádió Énekkara pedig kórusműveiből készített felvételt. A közelmúltban jelent meg szerzői lemeze. Munkásságát 2006-ban Erkel Ferenc-díjjal ismerték el.

MÁJUS HETEDIKÉTŐL MEGÚJULT A BARTÓK RÁDIÓ adása. Az új műsortervvel szeretné megduplázni az adó hallgatottságát Farkas Zoltán főszerkesztő, aki szerint „A klasszikus zene és a kultúra nem múzeumi tárgy, hanem élő valóság.”

ÚJ ARCULATTAL FOLYTATJA TEVÉKENYSÉGÉT A SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR. A nemzetközi szinten Savaria Symphony Orchestra néven jegyzett társulat a jövőben Savaria Szimfonikus Zenekar néven működik tovább.

MAJD TÍZ ÉV UTÁN újra a fertődi Esterházy-kastélyban adott koncertet a Fischer Ádám karmester által éppen húsz éve létrehozott és vezényelt Osztrák–Magyar Haydn Zenekar. A pünkösdvásárnapra eső hangversenyen a Haydn-művek mellett Händel Scherza infida! című alkotása is felcsendült. Az est közreműködője az olasz Raffaella Milanese (szoprán) volt. Másnap délelőtt a zenekar három művésze kávékoncertet adott a kastély hűsölőtermében.

EXKLUZÍV HANGVERSENNYEL emlékezett a Zeneakadémia a Liszt Ferenc téri épület fennállásának 100 éves évfordulójára. A koncerten közjogi méltóságok is jelen voltak; Sólyom László köztársasági elnök, az est fővédnöke beszédében reményének adott hangot, hogy száz év után felújítják az épületet, úgy, hogy eredeti funkcióját megőrzi. Az ünnepi esten azoknak a művei hangzottak el, akik 1907-ben innen indították útjára az új magyar zenei törekvéseket, s szereztek világszerte hírnevet a budapesti képzésnek. A jeles és meghatározó szerzők – Weiner Leó, Bartók Béla, Kodály Zoltán és Dohnányi Ernő – műveit az egyetem zenekara Kocsis Zoltán vezényletével, Fenyő László és Kelemen Barnabás szólójával adta elő.

STRÉM KÁLMÁNRA EMLÉKEZTEK szülővárosában, Nagykanizsán. A hazai klasszikus zenei élet meghatározó alakjának rendezett koncerten többek között Kelemen Barnabás és felesége, Kokas Katalin, Horváth Anikó és Kokas Dóra is felléptek.

ÚJRA MEGSZÓLALTAK LIGETI GYÖRGY SZERZEMÉNYEI a londoni Queen Elizabeth Hallban. A George Benjamin vezényelte London Sinfonietta az angol fővárosban aratott sikere után ezúttal Martin Brabbins dirigálta az együttest, amely a három Ligeti-darab mellett Steve Reich Sextettjét is műsorra tűzte. Az első, márciusban rendezett Ligeti György koncert után a zeneszerzőt magasztaló cikkekkel volt tele a brit sajtó. A Financial Times című lapban Andrew Clark azt írta, hogy „A külön magyar, aki a legnagyobb hírnévre tett szert a XX. századi avantgárdban, a múlt nyáron hunyt el, így még abban a stádiumban vagyunk, hogy tiszteltünket tegyük előtte... A London Sinfonietta játékát hallgatva elkerülhetetlenül újraéledt Ligeti egész munkássága” – tette hozzá a brit zenekritikus.

SZINTÉN LIGETI GYÖRGYRE EMLÉKEZETT AZ UMZE Kamaraegyüttes a Művészetek Palotájában megtartott Hommage á Ligeti című hangversennyel. Az Új Magyar Zene Egyesületét és az együttest csakúgy mint tavaly, idén is harmincmillió forinttal támogatja az Oktatási és Kulturális Minisztérium. Rácz Zoltán, az együttes művészeti vezetőjének elmondása szerint céljaik azóta nem módosultak, amióta az 1910-es években Bartók Béla, Kodály Zoltán és Weiner Leó létrehozta az Új Magyar Zene Egyesületet.

VASS LAJOS LETT A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ ÚJ FŐIGAZGATÓJA, Fischer Ádám pedig a főzeneigazgatói posztot töltheti be június 1-jétől. Hiller István oktatási és kulturális miniszter, 2007. március 21-én hirdette ki a Magyar Állami Operaház vezetői tisztségeire kiírt pályázat eredményét. A szakminiszter elmondta, hogy a pályázat leadási határidejéig, vagyis 2007. május 10-ig összesen hatan adtak be egyéni pályamunkát. Az új vezetők megbízatása öt évre szól.

NEGYEDIK ALKALOMMAL ADOTT OTTHONT a Schönbrunni Kastély parkja a Koncert Európáért elnevezésű szabadtéri klasszikus zenei rendezvénynek. A Bécsi Filharmonikusokat Valerij Gergijev vezényelte.

KÉT MAGYAR VIRTUÓZ a londoni Barbican Hallban. Vásáry Tamás és Érdi Tamás lépett fel az Oktatási és Kulturális Minisztérium kilenc országban zajló eseménysorozatának részeként megrendezett Young Talents in Focus záró koncertjén, amelyet a londoni Barbican Hallban rendeztek.

ÚJABB HAT MESTERHANGSZERHEZ JUT 2008. végéig a Budapesti Fesztiválzenekar. A három-három Greiner-hegedűt két cég vásárolja meg és bocsátja az együttes rendelkezésére idén és a következő évben. A hat újabb hegedűvel tizenegy kiváló minőségű hangszer határozza meg majd az együttes vonós hangzását.

AZ OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUMNAK JÚNIUS 30-IG KELL JAVASLATOT TENNIE két nagy szervezete, a Nemzeti Filharmonikus Énekkar, Zenekar és Kottatár Kht., valamint a Nemzeti Színház Zrt. jövőbeni működési formájára. Závecz Ferenc szakállamtitkár szerint „rendkívül erős alternatívaként fogalmazódik meg”, hogy a továbbiakban ne társaságként, hanem a költségvetési szervezetek számára engedélyezett új típusú működési formák egyikében folytassák működésüket a szervezetek. Ha valamelyik intézmény mégis valamilyen speciális formájú társaság marad, akkor szinte biztosan visszakerülnek a tartósan állami tulajdonban maradó társaságok listájára.

A FIATALOK ZENEI NEVELÉSÉNEK németországi tapasztalatairól tartott előadást Anselm Rose, a Drezdai Filharmonikus Zenekar intendánsa a Művészetek Palotájában. A zenekar Európa egyik vezető együtteseként kiemelten foglalkozik a fiatalok zenei nevelésével, a kedvezményes ifjúsági jegyek és bérletek árusításán túl iskolákat látogatnak, hangszerbemutatókat és kompozíciós stúdiumokat szerveznek, valamint ingyenes belépést biztosítanak főpróbáikra.

HUSZONNYOLC ORSZÁG CSAK NEM KILENCEZER FIATAL MUZSIKUSA LÉPETT FEL a IX. Európai Ifjúsági Zenei Fesztiválon négy napon át Pécsen, Budapesten és Székesfehérváron. A négyezer magyar és ötezer külföldi fiatal részvételével zajló rendezvény programja a komolyzenétől kezdve, az ethnon át a dzsesszig szinte minden zenei műfajt felsorakoztatott. Az előadókat több mint százhusz helyszínen, koncerttermekben, iskolákban, templomokban, múzeumokban és a forgalmas utcákon, tereken felállított színpadokon, bevásárlóközpontban láthatta, hallhatta a közönség.

JOSÉ CARRERAS VILÁGHÍRŰ SPANYOL TENORISTA először ad koncertet Pécsen, az Expo Center szabadtéri színpadán augusztus 30-án. A spanyol énekes a Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010 programsorozat felvezetéseként lép színpadra a Pannon Filharmonikusokkal, valamint pécsi kötődésű szopránénekesekkel. A koncerten fellép Sabiona Puertolas spanyol szopránénekes is. A Mediterrán Est elnevezésű programban a népszerű operaáriák mellett a legkedveltebb spanyol, olasz és nápolyi dalok is felcsendülnek. A koncertet David Giménez, José Carreras unokaöccse vezényli.

AGGÓDIK A MAGYAR RÁDIÓ ZENEI EGYÜTTESEIÉRT A MAGYAR ZENEI TANÁCS, melynek elnöksége levélben fordult a Magyar Rádió Zrt. Közalapítvány kuratóriumának elnökéhez, mert úgy vélik, méltatlan helyzetbe kerültek a közszolgálati rádió zenei együttesei. Gellért Kis Gábor válaszelevelében kijelentette: „a status quo fenntartása csak és kizárólag a zenei együttesek esetében lehetetlenség.”

SZÓFIÁBAN, Bulgária fővárosában a Szófiai Zenei Hetek elnevezésű rangos nemzetközi fesztiválon koncertezett a Miskolci Szimfonikus Zenekar. A borsodi megyeszékhely vezető komolyzenei együttese Kovács László karnagy vezényletével egyebek mellett Erkel-, Liszt-, Kodály- és Ránki-műveket adott elő az 1300 főt befogadó hangversenyteremben.

FIATAL TEHETSÉGEK MUTATKOZTAK BE A KOGART-ban. A Starlet Music Management azért jött létre, hogy fiatal, tehetséges zenészek pályájának indulását segítse. A cég többek között megtervezi az általa képviselt fiatal művészek hosszú távú szakmai karrierjét, számukra támogatókat, szponzorokat kutat fel, hazai és nemzetközi pályázatokon vesz részt. A bemutatkozó koncerten a 14 éves Szabó Ildikó csellista mellett fellépett többek között Várdai István gordonkaművész és Fülei Balázs zongoraművész is.

MEGJELENT BARTÓK EGYETEMES NÉPDALGYŰJTEMÉNYÉNEK második kötete. A kiadvány – amelyet Sebő Ferenc Kovács Sándorral rendezett sajtó alá – több mint másfél évtizeddel az 1991-ben megjelent első kötet után, a 78. Ünnepi Könyvhét alkalmából látott napvilágot az Akadémiai Kiadó jóvoltából. Az 1896 és 1938 között gyűjtött anyag 13 500 népdalt tartalmaz, melyeknek egy része Bartók, másik része Kodály gyűjtése, illetve lejegyzése.

ETSEY KATALIN FIATAL MAGYAR LANTMŰVÉSZ IS FELLÉPETT London egyik legsokszínűbb zenei fesztiválján, a City Showcase-en. A londoni Royal College of Music jelenlegi növendéke, aki több alkalommal szerepelt már Londonban és más angol városokban, a fesztiválon való fellépése után svédországi turnéra indult.

SÓLYOM LÁSZLÓ MEGKOSZORÚZTA Bartók Béla egykori algériai szállásán elhelyezett emléktábláját.

A KORTÁRS ZENE ELŐADÓI, SZÓLISTÁK ÉS EGYÜTTESEK SZÁMÁRA hirdet versenyt Cagli városa. A Fernando Mencherini olasz zeneszerző emlékére rendezett megmérettetésre június 30-ig lehet jelentkezni.

ELHUNYT PERTIS ZSUZSA. A csembaloművészt, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanárát 64 éves korában érte a halál. Pályáját zongoristaként kezdte, de érdeklődése csakhamar a barokk zene, s annak jellegzetes hangszere, a csembaló felé fordult. Így került – férjével, Kelemen Pál csellóművésszel együtt, egyik alapító tagként – a Liszt Ferenc Kamarazenekarba 1965-ben. Csaknem negyven éven át, 1969 óta tanított a Zeneakadémián, s nevéhez számtalan szóló, kamarazenei és zenekari hangverseny, rádió- és lemezfelvétel fűződik.

Összeállította: Bilkei Éva

Veszélyben a Magyar Rádió zenei együttesei?

A Zenekar 2007/2-es számában megszólaltattuk a Magyar Rádió ügyvezető igazgatóját és a Bartók-adó főszerkesztőjét „A zenei együttesek élére menedzserigazgatót keresnek” című interjúbán. Tudomásunk szerint az azóta eltelt időszakban menedzserigazgató nincs a láthatáron, és a jelenlegi zenekari ügyvezető valamint a zenekari titkár is úgy távozik, hogy nincs kijelölt utódja, Fischer Ádám pedig – talán éppen a zenekart körülvevő egyre növekvő bizonytalanság miatt – elvállalta az Operaház főzeneigazgatói posztját.

Az együttesek körüli bizonytalanság és negatív kampány közepette a Rádiózenekarról – példátlan sikerű bécsi turnéján – „grandiózus” és hasonló szuperlatívuszokkal íródnak kritikák (Wien/Konzerthaus: HARY JANOS am 28.5.2007/E.Habermann) nem beszélve a közelmúlt budapesti Wagner-előadásairól, amelynek hazai és külföldi szakmai, valamint közönség-visszhangja egyértelművé tette, hogy az együttes ebben a formájában nemzetközi rangú. Pozitív jelként értékelhető, hogy megmozdulni látszik a magyar zenei élet: egyre-másra érkeznek prominens személyiségek féltő levelei a www.radiokorus.info honlap „Veszély fenyegeti a Magyar Rádió énekkarát” segélykiáltásra, valamint a Magyar Zenei Tanács Elnöksége is lépett: levélben fordult a Rádiókuratórium elnökéhez. Mostani számunkban megszólaltatjuk Fischer Ádámot, Victor Mátét, a Magyar Zenei Tanács elnökét, valamint Szirányi Jánost, a Magyar Rádió egyik volt elnökét. (Szerk.)

„A zenei együttesek sorsa ugyanis nem függhet az aktuális rádióelnök zenei ízlésétől.”

Fischer Ádám nem akarja cserbenhagyni a Rádiózenekart

A világjáró dirigens, Fischer Ádám az utóbbi években egyre többet vezényel itthon. Három esztendeje irányítja a Rádiózenekart, tavaly velük hívta életre a hatalmas sikert aratott Budapesti Wagner Napokat. Harmadszori felkérésre pályázott végre a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatói posztjára, és június 1-től öt esztendőn keresztül tölti be ezt a pozíciót. A dalszínházi munkájának eredményei igazán a 2008/2009-es szezonban mutatkoznak majd meg, hiszen a következő évadra már külföldi felkérésekkel teli a naptára. A Rádiózenekarral azonban a jövő szezonban is rendszeresen dolgozik, s igyekszik mindent megtenni az együttesért, amelyről az utóbbi időszakban egyre több méltató kritika jelenik meg. Nemrégiben a Bécsi Ünnepi Heteken vendégszerepeltek nagy tetszést aratva, olyannyira, hogy még a Kurier szigorú kritikusa is grandiózusnak nevezte az együttes játékát. Miközben ismét nagyon bizonytalanná vált az együttes jövője, hiszen egyre kevesebb pénz jut a Rádió zenei együttesekre.

– Kinevezték az Operaház főzeneigazgatójának. Mi lesz most a Rádiózenekarral?

– A pályázat során is kikötöttem, nagyon fontos feltételem volt, hogy ebből az új helyzetből a Rádiózenekarnak nem származhat kára. Azt nem tudom ígérni, hogy ugyanannyi időt fogok ezután is velük tölteni, mintha az Operaházban nem dolgoznék, de az biztos, nem hagyom el őket, míg meg nem oldódik a helyzetük, és azt követően is mindig örömmel muzsikálok majd az együttesel. A Rádiózenekarral egyébként eddig is „vadházasságban” éltem, hiszen azok a feltételek, amelyeket három évvel ezelőtt támasztottam, s amelyek fejében vállaltam volna a zeneigazgatóságot, a mai napig nem telje-

sültek. Kérdés persze az is, hogy a jövőben mennyi időm lesz, és pontosan mit tudok vállalni. Egyébként pedig azt sem tartom helyesnek, hogy az ember ilyen mértékben halmozza a pozíciókat a magyar zenei életben... De amikor felkértek az operaházi pályázatra, akkor is elmondtam, nem mehetek abba bele, hogy a dalszínház teljesen elvegyen a Rádiózenekartól. Ígéretet is kaptam rá, hogy ezt valahogyan megoldják.

– Ráadásul a Rádió egyre szűkösebb költségvetése miatt most a zenekar helyzete is egyre nehezebb...

– A probléma azonban sokkal komplikáltabb, mint ahogyan azt a zenészek

gondolják. A legfőbb gond az, hogy nincs igazán gazdája, felelőse az együttesnek. Voltak már itt tiltakozó akciók, de ezeknek is csak akkor van értelmük, ha pontosan tudjuk, mit akarunk tenni, és ki ellen harcolunk. Most derült ki, hogy a Magyar Rádió együttesei évtizedek óta vannak ilyen köztes állapotban, az intézménynek ugyanis nem kötelessége fenntartani egy szimfonikus zenekart és egy kórust.* Az új elnök, Such György tulajdonképpen erre a helyzetre hívta fel a figyelmet. Az a kérdés, hogy azon a hétszázmillión kívül, amit az országgyűlés megszavazott, és külön támogatási összegként kapják a zenei együttesek, mennyit kell még a Rádióknak a zenekarra és a kórusra költenie.

* A Magyar Rádió Zrt. Közzolgálati Műsorszolgáltatási Szabályzata A kulturális és tudományos értékek bemutatása című V. fejezetének bevezető sorai az alábbiakat rögzítik: „1.5. Az MR Rt. önálló zenei, művészeti együttesek fenntartásával, rendezvényszervezői és kiadói tevékenységével, új művek létrejöttének támogatásával részt vesz a művészeti életben, a kortárs művek és alkotók népszerűsítésében.” (szerk.)

FOTÓ: NEUBAUER RUDOLF

– Viszont az éves költségvetési összegből, amit a Rádió kap, szintén kell, hogy jusson pénz a zenei együtteseknek, így a 700 millió forint az ezen felül lévő, plusztámogatás.**

– Mindkét tábor más és más összeget emleget, de ebben a számháborúban én nem kívánok részt venni. A saját szempontjából ugyanis mindkettőnek igaza van. Én ezt úgy fogalmaztam meg, hogy amikor a serdülő a szüleiivel vitatkozik, az apja azt mondja, hogyha nálam akarsz lakni, akkor fizetned kell lakbért, és az enivalód is pénzbe kerül, a gyerek pedig azt válaszolja, hogy neked mindez ingyen van. A Rádió vezetése is azt mondja, hogy mindaz, amit a zenei együttesek használnak, több száz millió forintba kerül évente. Ebbe nem akarok beleszólni, ahogy abba sem, hogy az intézménynek erkölcsi kötelessége vagy sem eltartani a zenekart. A vezetés azzal érvel, hogy az egész Rádióban nagyarányú, harminc százalékos leépítést kell végrehajtani. Ha az elnök helyében lennék, akkor én is várnék egy felülről jövő utasításra, mely szerint a zenei együttesekhez nem lehet hozzányúlni... Jelen helyzetben ugyanis joggal háborodnak fel a három adó dolgozó, hiszen ha az együtsektől nem küldenek el senkit, akkor máshonnan több embert kell elbocsátani.

– Pedig tavasszal még arról volt szó, hogy a létszámleépítés nem érinti a zenei együtteseket... Az azonban elég rémisztően hangzik, hogy a következő évadban a kórusnak és a zenekarnak összesen csak 16 koncertje lesz...

– A zenei szakma mond egy összeget, amelyre szerinte a zenekarnak és a kórusnak a jelenlegi formában való fennmaradásához szüksége van, a Rádió vezetése pedig erre azt válaszolja, hogy neki erre nincsen ennyi pénze. S ezt az ellentmondást úgy kívánja feloldani, hogy kétségbe vonja a szakma álláspontját, és az állítja, nem is kell ekkora összeg a zenei együttesekre. Veszélyes dolog, ha erről kezdünk vitatkozni. Olyan mintha az egyik szülő azt mondaná, a gyerekek mindennap kell ételt kapnia, a másiknak pedig erre az lenne a válasza, hogy neki nincs elég pénze, ezért csak minden második nap lesz ebéd. Szimfonikus zenekarnál nagyobb büdzsé van szükség. Más a helyzet egy kamarazenekarnál. Azt azonban, hogy a Rádiózenekarra, mint szimfonikus nagyzenekarra van szükség, nem nekünk, hanem a közönségünknek kell kimondania. Ha ugyanis ezt mi tesszük, akkor sokan azt mondhatják, meg akarjuk tartani az állásainkat. De talán azért az olyan kritikák, mint például a bécsi, azt jelzik, hogy az országnak szüksége van erre a zenekarra.

– Ezt viszont mindössze 16 koncert alatt nem könnyű bebizonyítani...

– Ennyi fellépés valóban nem elég, és ezt meg is mondtam a Rádió vezetésének. Ha nekem több időm lenne, akkor több koncertre adnának lehetőséget, de a zenekar nem függhet csak az én személyemtől, nem épülhet egyedül rám... A Rádiózenekarnak meg kell maradnia, világossá kell tenni, hogy egy ilyen zenekarra és énekkarra szükség van. A szakma és a

szakértők által megállapított pénzüsszeg pedig ahhoz kell, hogy eleget legyenek foglalkoztatva. A szezon összeállításáról, a koncertszámáról tényleg csak szakmai szempontok alapján szabadna dönteni. Mégis, a meglévő pénzhez kell igazodni... Jelenleg a Rádió vezetése azt mondja, próbáljanak meg ebből az összegből valahogyan megélni. Az én elképzelésem pedig az, hogy az Országgyűlés írja elő, hozzon határozatot arról, hogy a zenekarra ilyen formában igenis szükség van.

– Pedig még azt sem lehet mondani, hogy azért nincs rájuk szükség, mert nem megfelelő színvonalúak...

– Abba a vitába nem megyek bele, hogy a Nemzeti Filharmonikusok vagy a Rádiózenekar a jobb, mert mindenki részrehajlónak nevezne, az viszont biztos, hogy a Rádiózenekar jobb, mint a Nemzeti Énekkar. Ez eléggé köztudott. És ez végül is azt jelenti, hogy az Országgyűlés tulajdonképpen elherdálja az adófizetők pénzét, mert a kiemelkedőtől megvonja a támogatást, a közepesnek viszont jelentős összeget ad... Rossz asztalhoz ültünk, ez a baj. A Rádióknak adott támogatás, akár csak az operaházi szubvenció, az adófizetők pénzéből tevődik össze, mégis nagy különbség van a két összeg között. Pedig a Rádiózenekar is kulturális érték, függetlenül attól, hogy nem tartozik a kulturális tárca alá, és a minisztériumnak is éreznie kellene iránta némi felelősséget. De megszokták, hogy ezeket a zenei együtteseket a Rádió tartja el. Még akkor is működőképes lehetne valahogyan ez az egész rendszer, ha a Rádiótól elvett szubvenció egy részét a kulturális tárca visszadná az együtteseknek...

– Ráadásul a zenekar és a kórus is valóban részt vesz a rádiós feladatokban, a Z felvételek készítésében.

– Akadnak más együttesek is, amelyek szívesen jelentkeznék erre a munkára, s ez jóval olcsóbb megoldást jelentene a Rádióknak, hiszen csak az adott munkát kellene nekik kifizetni, nem egész évben fenntartani két teljes együttest. Már volt is olyan hazai együttes, amely erre a feladatra felajánkozott... Ki kellene mondani, hogy a Rádiózenekarra és a Rádiókórusra szükség van, és át kellene irányítani hozzájuk némi szubvenciót. A zenei együttesek sorsa ugyanis nem függhet az aktuális

** lásd: A közrádió és zenekara című cikket: 9. old.

rádióelnök zenei ízlésétől. A Magyar Rádió jelenleg ezernél több munkatársa van, miközben más adók 50 alkalmazottal 24 órás adást sugároznak. Érthető tehát a létszámcökkentési feladat, de a fűnyíró-elvet nem lehet mindenütt alkalmazni, és ezt nem is szabad engednünk. Fél évszázaddal ezelőtt ötvenen kellett egy felvételhez, ma már három ember is elegendő ehhez a munkához. De ma is ugyanannyi muzsikusként kell egy Bartók-mű előadásához, mint az ötvenes években. Ezért azt mondtam a Rádió vezetésének, hogy akkor lehet a Rádiózenekar létszámát csökkenteni, ha majd a Magyar Rádió is annyi műszaki munkatárssal dolgozik, mint a Klubrádió.

– *Mi a helyzet a kinevezésével? Az új rádióelnökkel tárgyaltak róla?*

– Már talán sosem születik meg... Ahogy említettem, a feltételeim három év óta nem teljesültek. Jelenleg azt tudom tenni, hogy az egyes produkciókra igyekszem olyan állapotba hozni a zenekart, hogy sikerük legyen. Ha azonban közben nem kapnak „enni”, s ettől időről-időre az egész együttes szakmai színvonala romlik, akkor egy idő után már nem tudok ezen a gondon segíteni. Ahhoz, hogy felzárkózzunk a Nemzeti Filharmonikusok-

hoz, pénz kell, ezt az összeget azonban nem adja oda senki. Pedig a társulatban benne rejlik a lehetőség. Talán a mostani Wagner-siker is számít valamit. Azt remélem, arra kérem a zenei közönséget, hogyha azt érzik, ez a zenekar érték, akkor ezt mondják is ki.

– *Őn szerint, ha a Rádiózenekar bérletvásárlói, szimpatizánsai kimennek az utcára, történik valami?*

– Nem. De talán a politikusok között is vannak olyanok, akik szeretik a zenét, s így felfigyelnek erre a helyzetre... Az a nívó viszont, amin most játszunk, biztos, hogy nem lesz a jövőben tartható, hogyha ez az évi tizenhat koncertes tervezés megvalósul. A szakmai minőséghez ugyanis megfelelő, állandó foglalkoztatásra van szükség.

– *Akkor tudnak olyan kiemelkedő teljesítményt nyújtani, mint a tavalyi Wagner Napok Parsifal-produkciója, vagy a sorozat idei darabjai, a Ring két estéje...*

– Az együttesek kulturális értéket képviselnek, miközben nem tartoznak a kulturális tárcához. Persze, azt is megértem, hogy a minisztérium nagyon tiltakozik ellene, hogy ezek az együtteseket is kiemelt kulturális intézménynek nyilvánítsák, hi-

szén akkor sorban jönnek a következők... Mégis valami megoldást kellene találni a helyzetre. Négy-öt bérlet-sorozatra, elegendő munkára lenne szükség. Keresem én is a lehetőségeket.

– *Közben pedig a dalszínházi teendőivel is foglalkoznia kell. Az Ybl-palotában hat esztendővel ezelőtt hallottam dirigálni, amikor a Trisztán és Izoldát vezényelte a mannheimi társulat vendégjátékán.*

– Az volt az eddigi első és egyben utolsó, teljes estés karmesteri szereplésem az Operaházban. Most, a kinevezésemet követően sem volt még időm arra, hogy belátogassak a házba, s a vezetőtársaimmal is csak rövid megbeszéléseket folytattunk. A következő szezon programja teljesen készen van, nem is akarok rajta változtatni. S időt akarok arra is hagyni, hogy mindenről alaposan tájékozódjam, átlássam az intézmény működését. Azt tartom a fő feladatommak, hogy kidolgozzam, hogyan lehet a budapesti dalszínházat a nemzetközi vérkeringésbe bekapcsolni. Az azonban mindenképpen fontos, hogy bármit is teszek az Operaházért, annak nem láthatja kárát a Rádiózenekar.

R. Zs.

Méltatlan helyzetben vergődnek a Magyar Rádió zenei együttese...

„A rádió zenei együtteseinek rendkívül rosszul menedzseltek, ennek ... az az oka, hogy a jelenlegi menedzsment – szakmai tájékozatlansága miatt – alkalmatlan arra, hogy ellássa a feladatát...”

A Magyar Zenei Tanács (MZT) levelet intézett a közelmúltban a Magyar Rádió Zrt. Közalapítvány kuratóriumának elnökéhez. Ebben a szervezet így fogalmaz: „méltatlan helyzetben vergődnek a Magyar Rádió zenei együtteseinek (...) szétzilálásuk, elsorvasztásuk a magyar zenekultúra pótolhatatlan vesztesége lenne.” Az MZT elnöksége levelében utalt arra, hogy a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara művészeti vezető, vezető karmester és jóváhagyott, előkészített jövő évi évadterv nélkül zárja a szezont, s hozzá hasonlóan nincs terve a jövő évadra a vegyeskarnak, illetve gyermekkórusnak sem. „A teljes bizonytalanság (szakmai program hiánya és a létszámleépítés le-

betetése a fejek felett) nem kedvez a művészi alkotómunkának” – fogalmaznak a levél írói, akik aggasztónak tartják, hogy a rádió elnöke egyik nyilatkozatában kizárólag mint költséget, és nem mint a közszolgálati feladatok ellátásának letéteményeseit említette a zenei együtteseket. Az MZT felvetéseire a kuratórium elnökének részéről egyértelmű az elutasítás. Gellért Kiss Gábor válaszelevelében így fogalmaz: „nem pusztán zenei együtteseinek vergődnek méltatlan helyzetben, hanem a Magyar Rádió egésze (...) Nem vitatva a levelükben megfogalmazott kétségek indokoltságát – már ami a művészi alkotómunka jelenét illeti – azt kell mondanom, hogy a status quo

fenntartása csak és kizárólag a zenei együttesek esetében lehetetlenség.” Hogy miként befolyásolná az együttesek működését egy esetleges leépítés, vagy mit okozna felszámolásuk a hazai zenei életnek, arról a Magyar Zenei Tanács elnökét, Victor Mátét kérdeztük.

– A Magyar Zenei Tanács komolyan aggódik a Magyar Rádió (MR) zenei együtteseinek sorsáért, hiszen ezek esetleges megszűnésével helyrehozhatatlan veszteségek érnék a magyar zenei életet, márpedig a rádió működéséért felelős vezetők az elnök, illetve a kuratórium elnöke – ezt realitásként emlegetik – mondta el lapunknak Victor Máté. Ezzel

egyrészt Such György május eleji, az Élet és Irodalomnak adott interjújára utalt, amelyben a rádióelnök arról beszélt, hogy a zenei együttesekről a médiatörvény „sem” tesz említést, másrészt a kuratórium elnökének az MZT által írt levélre adott válaszára, amelyben Gellért Kiss Gábor nyíltan kijelenti, hogy a rádió működésének költséghatékonyabbá tételéből a zenei együttesek sem maradhatnak ki. – A létszámcsökkentés a zenekar és az énekkarok esetében gyakorlatilag a működésképtelenné tétellel egyenlő, hiszen négy kúrtszólamot három kúrttel nem lehet eljátszani; ez olyan, mintha egy autót három keréssel akarnánk működtetni. Az tehát nyilvánvaló, hogy a 30 százalékos létszámleépítést nem lehet egy az egyben rávetíteni az együttesekre – mondta az MZT elnöke, aki egyébként egyetért azzal, hogy a rádió új vezetése üzleti szemléletet kíván vinni az együttesek működésébe, ez azonban nem jelenthet profitorientáltságot, hiszen, mint mondta, a világon egyetlen szimfonikus zenekar sem önfenntartó.

– A rádió zenei együttesei rendkívül rosszul menedzselték, ennek egyrészt az az oka, hogy a jelenlegi menedzsment –

szakmai tájékozatlansága miatt – alkalmatlan arra, hogy ellássa a feladatát, másrészt, mert a vezetés szemmel láthatóan csak rövidtávban gondolkodik, abban nem, hogy az együttesek a rájuk fordított pénz egy részét hosszú távon visszatermelhetnék, s így a rádióknak összességében kevesebbe kerülne a fenntartásuk – magyarázta Victor, aki szerint például a rádiós kiadványokban kiaknázatlan gazdasági lehetőségek rejlenek, hiszen az MR-nek, amellett, hogy páratlan komoly- és könnyűzenei archívum van a birtokában, minden adottsága megvan arra, hogy saját felvételeket készítsen és adjon ki. Mindennek ellenére 18 éve, amióta a Hungaroton lemezkiadási monopóliuma megszűnt, a Magyar Rádió nem jelent meg lemezkiadóként a piacon, s bár számtalan felvételt találjuk meg az üzletekben, egyik sem saját kiadványon szerepel. Victor Máté szerint az is probléma, hogy míg az együtteseknek korábban a Bartók adó fenntartásáig tartozva bizonyos szakmai elvárásoknak kellett megfelelniük, a mostani vezetés már csak gazdasági igényeket fogalmaz meg velük szemben. A kuratórium elnökének válaszeleveléről elmondta: abból úgy tűnik, mintha minden-

ki kényszerpályán mozogna, és senki nem lenne döntési helyzetben.

Victor Máté ugyanakkor attól tart, hogy az a 7,1 milliárd forint, amit a rádió a sugárzási díjon felül, műsorkészítésre kap, nem a legmegfelelőbb csatornákon folyik el, hiszen, mint említette, az új Szervezeti és Működési Szabályzat meghagyta a régi struktúrát, s így egyrészt a valóban túlduzasztott bürokratikus rendszer, másrészt a frissen – a hírek szerint horribilis fizetésekért – felvett munkatársak bére aránytalanul nagy részét emészti fel ennek az összegnek. – Tekintetbe véve, hogy az új Petőfi Rádió egy olyan háttéradó lett, amilyen tele van az éter, és amit pár fős stábbal egy lakásból is lehet működtetni, az átalakítással – el kell ismerni – tekintélyes összeget takaríthatott meg az MR; de egy ilyen rádióhoz nem kell költségvetési támogatás – fűzte hozzá, majd így folytatta: egy intézmény önmaga történelmével azonos. Ez a Magyar Rádió a mögötte álló nyolcvan évnek köszönhetően olyan, amilyen. Hibái ellenére nagyon értékes. Nem gondolom, hogy az a legjobb megoldás, ha most mindezt leromboljuk, hogy a semmiből hozzunk valami újat létre.

Bilkei Éva

Szirányi János

A közzérádió és zenekara

Bevezető – Dániából

Az első próba hétfőn pontban 10-kor kezdődött a pompás koncert-stúdióban. A zenekar felkészülten és igen fegyelmetlenül várta karmesterét, a műszaki fülkében a technikusok és a zenei rendező alaposan kijegyzetelt partitúrával fülelték, és minden rezdülését érzékenyen követték végig a felcsendülő Brahms-szimfónia hangjainak. A csütörtök esti hangversenyre kezdődött meg a munka, merthogy ott, a koppenhágai rádióban az a rend, hogy a Rádiózenekar csütörtökönként ad nyilvános hangversenyt, amelyhez a próbák és közvetítési előkészületek hétfő reggeltől minden nap a fent jelzett gondossággal folynak. Az évad minden hetében. A péntek és szombat lehet a különmunkáké, a felvétel- és hanglezáráskészítésé, vagy éppen a megérdemelt pihenésé. Évenként közel negyven hangverseny bent, majd a nyári szezon a Tivoli-teremben – már a

könnyedebb, lazább, oldottabb hangulatban. A Dán Rádió Szimfonikus zenekara a nemzet első számú, s a világ egyik legkiválóbb zenei együttese. Majd évszázada közmegebecsülésnek örvendő, szigorú szakértelemmel, de mindig féltő-óvó szeretettel irányítja.

Mindezt még 1992 tavaszán, egy rádiós vezetői delegáció tagjaként, amolyan kis szakmai tanulmányút során volt módomban megtapasztalni Koppenhágában. Akkor tájt ott éppen jelentős szervezeti, műszaki és műsor-tartalmi reformokat indítottak. Szinte teljesen újragombolták az intézmény vezetési, irányítási és szervezeti struktúráját (beleértve a szakmailag alaposan megtervezett személyi változtatásokat, nem titkolták: létszámleépítéseket is), koncentráltabbá, átláthatóbbá és főként hatékonyabbá tették egész gazdálkodásukat, megőrizve régi épületeiket

ugyan, de jelentősen korszerűsítették műszaki berendezéseiket, számítástechnikával automatizálták a műsorkészítés és -kiszolgálás, valamint dokumentálás megannyi fázisát. De nem öncélúan, hanem a műsorokért, pontosabban a hallgatóságért-hallgatottságért téve.

Tartalmilag a korábbinál jobban tematizálták (a nálunk manapság oly elkoptottan gyakori, tudományoskodó kifejezéssel élve: „pozícionálták”) öt országos közszolgálati programjukat, útjára bocsátottak egy egész napos közéleti-hírszolgálatot, úgynevezett „format” rádióadást, új, divatos programokkal „támadták” az ifjúságot, de talán legbüszkébbek mégis sokszínű, akkor már 24 órán át sugárzó komolyzenei adásukra, annak rangjára, elismertségére voltak. És zenei együttesek, nagy múltú zenekarokra, kórusaikra és ritkaságszámba menő, Európa-szerte híres big-bandjükre.

No meg remek hangversenystúdiójukra, amely maga volt történelmi tanúja a dán nemzet hősiességének. Ugyanis az ezer vendéget is befogadni képes, példás akusztikájú terem éppen a nagy háború elejére lett volna kész, de az építők a német megszállás alatt valósággal elszabotálták befejezését, mondván, itt ne tarthasson a Führer semmilyen nagygyűlést... Mindenesetre a '45-ben megnyílt stúdió még félévszázad múltával is irigylésre méltóan volt korszerű, kényelmes otthona muzsikosoknak és közönségnek egyaránt.

Kis magyar rádiótörténet

Szót kérve hazai Rádiózenekarunk (és zenei együttesünk) érdekében, nem véletlenül idézem vissza immár tizenöt esztendő emlékeimet, hiszen akkortájt mindez, akár honi rádiótörténetünknek is gyönyörű fejezete lehetett volna. Ugyanis nem vitatható, hogy a magyar rádiózást megalapító atyáink a húszas években olyan szakmai hozzáértéssel és messzire tekintő jövőképpel indították útjára ezt a csoda-technikát, amely muníció és hagyományozott tradíció még a történelmi viharok legsötétebb éveiben, a diktatúrák kegyetlen erőszakossága idején is tudott védelmet nyújtani független hírszolgáltatásának, közéleti hitelenségének, de még inkább művészeti, tudományos alkotóműhelyeinek, ezerszínű irodalmi, zenei műsorainak, elkötelezetten újat teremtő mecenatúrájának.

Tudták, hogy a rádiózás hivatásának garanciája a függetlenség, lelke a zene, feladata pedig a nemzet, a „köz” szolgálata. Hírekkel, információkkal, műveléssel, szórakoztatással – de leginkább zenével. „Nem állítunk légi rendőrt a gondolatok messzi vándorai elé” – hangzott el a miniszteri megnyitó beszédben, rögvést így folytatva: „Megcsendül a magyar dal, a hangjegyek tömlőcéből diadalmasan száll

magasba a magyar zene, hogy helyet kérjen és kapjon az egész világ rádióorkeszterében”. A következő évtizedekben közrádióink már Európa legkiválóbbjaival versengett – valódi alkotó műhelye lett irodalomnak és zenének, igazi mecénása a művészetnek. Hangversenyteremtő és -közvetítő médium, rohamosan növekvő igényekkel, nagy egyéniségekkel, határtalan fantáziával. Csak idő kérdése volt, hogy a koncertközvetítések és zenekari felkérések mellett mikor születnek meg immár saját zenei együttesei is, felvállalva nem csak a klasszikus zenei repertoár minél szélesebb megismertetését, hanem az új zene, új művek, a zenei kísérletek rendszeres bemutatását és rádiós dokumentálását is.

A Rádiózenekar

1943 őszén megtörtént az avatás: egy Városi színházi hangversenyen a korábbi rádiós kisegyüttes nagyzenekarrá bővülve – Polgár Tibor és Dohnányi Ernő vezényletével – első ízben szólalt meg hivatalosan is Rádiózenekarként, hogy aztán a háború végkifejlete alatt elnémuljon, majd '45 május 1-én Ferencsik János vezetésével – immár véglegesen – újjáalakuljon. Tehát ahogy világszerte, úgy nálunk is maga a rádiózás műfaja és intézménye teremtette meg legkedvesebb és legfontosabb gyermekeit: zenei együtteseit. A sokasodó műsorszolgáltatási és archiválási igények, a zenei közművelés és népszerűsítés iránti elkötelezettség, és az új zene, jövőbe mutató műhelyeinek megalapítása.

Hamar kiderült az is, hogy vannak rádió-intézmények, amelyek megelégedve e funkciók professzionális kielégítésével működtetik stúdióikban évtizedek óta zenei társulataikat, és vannak, amelyek együttesei kilépve stúdióikból, egyúttal nemzetük, sőt a világ zenei életének is legkiválóbbjai közé emelkednek. Mint az NBC zenekara Toscaninivel, a BBC zenekara Adrian Boulttal majd Dorátival, vagy éppen a dán, a francia, a frankfurti, müncheni és berlini közrádiók szimfonikus zenekarai – tovább talán sorolni sem szükséges. Mindannyian az egyetemes zenekultúra nagyszerű letéteményesei, nemzetük muzsikájának világra szóló nagykövetei.

Nem titok, hogy megalapítása óta, de kiváltképp az ötvenes évektől a Magyar Rádió is ilyen művésztestületekkel büszkélkedhetett. Szimfonikus zenekara itt-hon – művészi teljesítményével és fenn-

tartói színvonalával is – évtizedeken át volt egyenrangú társa az Állami Hangversenyzenekarnak és az operaházi Filharmóniai Társaság zenekarának, egyúttal rendre visszavárt és megbecsült vendége a világ legpatinásabb koncerttermeinek. Énekkara máig az egyik legrangosabban jegyzett nagykórus Európában, gyermekkara pedig, az elhíresült kodályi kórusiskola képviselőjeként is, az intézmény – nem túlzás – legfőbb és leghatásosabb nemzetközi reklámhordozója. Akár Japánban, Amerikában, vagy éppen az osztrák, német, vagy itáliai városokban turnézhatnak is.

Jómagam a 70-es évek elején éppen akkor lettem muzsikos rádiószerkesztő, amikor Lehel György zenekara a csúcra ért: egymást követték a nagy európai és amerikai koncertturnék, évente tucatjával készültek az új zene rádiófelvételei és hanglemezei, s a zenekar egyre szervezettebben kötődött a hazai hangversenytermi koncertélet egészéhez. Oratórium bérletei, világhírű vendégművészei, a leghetesebb fiatal művészeket útjára segítő programjai egyaránt garantálták a teltházassikereket – és a rádiókészülékek előtt a gyakran többszázézes hallgatóságot. És egyre másra születtek az örökre emlékeztető előadások, mint Lukács Ervin Brahms-, vagy Gardelli Verdi-rekviemje, Joó Árpád sportcsarnoki hatalmas Ezrek-szimfóniája, Gönnerwein Bach-passiója Hamari Júliával, Ferencsik és Lehel megannyi koncertje, Szokolay Sándor, Petrovics Emil, Durkó Zsolt, Balassa Sándor, vagy éppen Szöllősy András ősbemutatói – hogy csak pillanatnyi önkényességgel válogassak személyes emlékeimből.

De ezek az évek arról is szóltak, hogy bár rádión belül időnként, különösen a pénzügyileg nehezebb időszakokban, felfelbukkantak kételyek a zenei együttesek rádiós szerepét illetően, a vezetés mindig és folyamatosan kiállt létük, megtartásuk és elismerésük mellett. Akkor is, amikor azok ontották a nemzetközi sikereket, akkor is amikor működtetésük komoly áldozatokat kívánt a fenntartótól, és akkor is amikor a hazai zenei élet sajátosan magyar, néha nemtelen belső viharaitól kellett óvni-megvédeni őket.

Azok a '90-es évek

Hittel állítom ismét, hogy a rendszerváltó '90-es évek elején a mi rádiótörténetünk is vehetett volna a dán példával hasonlatos, korszerű reform-irányt. Megvolt a

szükséges szakmai tapasztalat, és a hozzáértő szellemi tőke is. Rendre őszinte, nyílt vitákban csiszolódott a rádiós közszolgálat jövőképe, jól működtek a szakmai- és művészeti rádiós műhelyek, és a munkatársak többsége számára lelkesítőn áradt be új demokráciánk nyitottságának, a felhőtlen szabadságnak a fuvallata.

Persze sajnos bőven akadtak főként a gazdasági erőtlenségből fakadó, évtizedek alatt összegyűjtött hiányok, nehezen pótolható hátrányok is. Mint a műszaki-technológiai lemaradás, a kevés és korszerűtlen frekvencia-lehetőség, a csak drágán üzemeltethető műemléki épületek, de legfőképpen hiányzott egy modern, a nagyközönségnek is otthont nyújtó hangversenystúdió. Ez utóbbi bizony jellegzetesen magyar történet: amíg a Bródy Sándor utcai rádiós székházban – éllovasként – 1935-ben felépült Európa egyik legkorszerűbb nagystúdiója (a későbbi Nobel-díjas Békésy György akusztikai remeklése), a 6-os, ma a Magyar Rádió Európa egyetlen olyan nemzeti közrádiója, amelynek négy évtizedes tervezés, többszöri reménykeltő ígéret és megállapodás, sőt politikai döntés ellenére sincs, napjaink technikai- és közönségigényeinek megfelelő, sőt semmilyen koncertháza.

Mégis – vélem – a nagy különbségek az akkori európai és hazai közmédia felfogás és gyakorlat között nem annyira e tárgyi lemaradásokban keresendők, hanem főként a hirtelen plurálisra váló politikai elitek nyilvánosság szemléletében, kultúra felfogásában, sőt médiumokon belüli, szinte folyamatos hatalom-érvényesítési szándékában. Egészséges és nyugodt megújulási folyamat helyett a rádióban is kezdetét vette a könyörtelen médiaháború, a politikai be- és kiszorítódsdi, ideológiai küzdelem, falakon belüli pártoskodás. Rádiós műhelyek szakadtak szét, hasonultak meg, szakmai egyeztetések helyett sokszor véget nem érő, személyeskedő jogviták kezdődtek. A már évtizede kiérlelt szervezeti és irányítási reform-tervek – egy miniszterelnöki vétó miatt – csak „virtuálisan” indulhattak útjukra, és a meg-megújuló, hallgató-barát műsorprofilok is csak döcögve, kapkodva, szakmai ellentmondásokkal telve jelenhettek meg. Mindezen folyamatokon az évekig gittként rágott, majd '96-ra megszületett – mára annyi sebből vérző – Médiatörvény is csak alig változtatott.

A továbbra is folyamatos politikai lenyúlási szándék álrühába bújtatásán túl

(paritásos médiakuratóriumok, civil-kontroll stb.), megterhelve immár a költségvetési-gazdálkodási ellehetetlenülés felfeljáró rémképével is. És a szellemi elszegényesedés megállíthatatlan folyamatával: a legjobbak többségét ugyanis vagy kirúgták, vagy a belső marakodás, intrika és politikai leszámolás áldozatai lettek, vagy pedig a frissen megjelenő kereskedelmi médiumok csábító vonzása távolította el az intézményből.

Verseny magyar módra

A Rádió zenei együtteseinek sorsát az elmúlt másfél évtizedben azonban egy másik folyamat is mélyen érintette: olyan, a művésztestületek között versengésnek indult szakmai kihívások jelentek meg, amelyekről mára kiderült, hogy valójában nem igazán egyenlő esélyű, fair küzdelmek, hanem lényegében súlyos kultúrpolitikai- és lobbierőket megjelenítő és megvalósító történések. Ez ugyan közvetlenül nem kötődik a rádió történetéhez, de kiváltképp a zenekar jövőjét tekintve, és a fenntartó felelősségét érintően nagyonis.

A történet még a nyolcvanas évek elejére nyúlik vissza, amikor a két fiatal muzsikustitán, Fischer Iván és Kocsis Zoltán bejelentették igényüket a „generációváltásra”, és a három élvonalbeli zenekar tagjaiból megalakították, amolyan válogatott csapatukat, a Fesztiválzenekart. Professzionális menedzselést, újszerű munkastílust és világszínvonalú művészi megszólalást ígértek. Lett is ribillió azonnal: a hazai zenei élet szinte egész vezérekara felhőrdült és összezárt, mondván, konkurenciát magunknak saját vérünk-ből? A jelszó azonban, miszerint nem adunk az alkalmi zenekarhoz egyetlen muzsikust sem, hamar kifulladt, s a Fesztiválzenekar, ha néha botladozva, kísérletezgetve is, de hamar megszerzett népszerűségével, és időnként nagyszerű művészi produkcióival igazi, és valljuk be, szakmailag hasznos kihívást jelentett valamennyi hazai zenekar számára.

De sajnos, '92-re már ez a történet is elhagyta tisztán zenei pályáját. Ugyanis a hírre, miszerint a Szabad Demokrata irányítású Főváros saját zenekaraként, a korábbiakhoz képest kiemelt anyagi kondíciókkal, státuszba veszi az együttest, rögvest arra készítette a kulturális kormányzatot, hogy kivédve legjobb muzikusainak átcsábítását, jelentősen megemelve az Állami Hangversenyzenekar

tagjainak bérét. Elkezdődött a „te zenekarod”, az „én zenekarom” korszaka, nevével nevezve, a liberális és a nemzeti-konzervatív kultúrkör képviselőinek zenébe csomagolt vetélkedése.

A „vesztes” Rádiózenekar pedig futhatott a pénze után – igaz első nekifutásra még sikeresen. (Abban az évben ugyanis, bár éppen a médiaháború rádiót érintő csatái miatt, nem sok esély látszott költségvetési kiigazításra, hosszasan zenei érvelésünk nyomán – váratlanul – a Kulturális Bizottság magára vállalta a megoldást, egy testületi módosító indítvány, némi taktikai ügyességgel történő parlamenti elfogadtatását.). Így a zenekar, a rádiós viharok hullámlása ellenére is megnyugtatóan érezhette jövőjét: '93 nyarára nem csak bérvizonyai rendeződtek és menedzsmenete újult meg, hanem – közkívánatra – Vásáry Tamás személyében egy kiemelkedően nagyformátumú, világhírű művész-főzeneigazgatót is sikerült megnyerniük. Új tervek, nagyszerű koncertturnék, zsúfolt házasságok zeneakadémiai bérlatorsorozatok, soha nem volt sajtó- és médiapublicitás. Megejtő, emlékeztető zenei élmények egész sora – jó muzsikusként, jó rádiósokként lenni!

Zuhanórepülés

1996 viszont már a Médiatörvény éve, a közrádió újraszerveződésének, nem szokványos részvénytársasággá alakulásának időszaka. Állami helyett közalapítványi tulajdonlás, elnökválasztó politikai és ügynevezett társadalmi kuratóriumok, új finanszírozási szabályok és automatizmusok, kisebb reklámidők, de garantált költségvetési támogatás, növekvő vezetői függetlenség, mégis, mintha kisebb gazdálkodási mozgástér jellemezné a következő, „tanuló” éveket. A politika pedig, az immár a hallgatók kegyeiért versengő magán-médiumok dzsungelében egyre inkább csak a beszélő közrádióra figyel, alig-alig érdeklődik annak kulturális hangja, irodalmi, zenei műhelyeinek sorsa. Azok pedig, s különösen a zenei együttesek, annak ellenére, hogy megalakulásakor a részvénytársaság a teljes korábbi rádióvagyonot megörökölte, benne ingatlanjaival, műszaki berendezéseivel, hangarchívumával és főként teljes humán-tőkéjével (bérével és járulékaival) – tehát zenei együtteseivel is! – együtt, egyre inkább azt érzik: fogy a levegő körülöttük!

Fogy, mert a versenyképességre hivatkozva a rádióműsor-készítés napról-napra

több jussot követel magának az intézményi költségvetésből, s fogy, mert a részvénytársasági modell a zenei együttesek működtetésében is valóban új, néha nehezen megoldható kényelmetlenségekkel járó irányítási-gazdálkodási gondolkodást és gyakorlatot követel meg. S paradoxon, de éppen a zsúfolt házas hazai koncertbérletek, a lenyűgöző angol, német, vagy éppen japán turnésikerek közepette hangzik fel egyre hangosabban kérdés, sőt kijelentés: a megváltozott médiakörnyezetben miért is kellene e művésztömböket a Rádióknak fenntartani? S jöttek az ötletek: szervezzék át az együtteseket önálló társasággá (pl. kft-vá, vagy kft-vé), nem igazán gondolva a következményekre, nemzeti zenekultúránk e kivételes értékeinek létükben történő veszélyeztetésére.

Mindeközben azonban a közvetlen zenei vezetés folyamatosan és szívósan lobbizott a politikánál: az Országgyűlés, a Rádió tulajdonosi kötelmei mellett, nyújtson garanciát és adjon az együtteseknek

„védetten” elkülönített költségvetési támogatást – az egész magyar zenei élet érdekében. Amíg e kérelmek meghallgatása nyomán meghozott első parlamenti döntések a '90-es évek végén (405 millió, a sugárzási díj tartalékából előállítandó támogatás parlamenti megszavazása) már több garanciát jelentettek ugyan, de igazán több pénzt még nem, addig ma már – ha jól tudhatom – évről-évre 700 millió Ft összegben határozzák meg a zenei együttesek, nem teljes, hanem a rádiós fenntartásukat kiegészítő, önálló költségvetési keretet. Ami természetesen nem elegendő a minimálisan szükséges és méltó évadtervek elkészítéséhez – tehát továbbra is a Rádió vezetésének joga és súlyos, nem megkerülhető felelőssége a zenei együttesek jövőjéről szóló szakmai és pénzügyi döntések meghozatala. Nem létszámvitaikkal, nem a kicsi, vagy nagyobb zenekar és énekkar kikényszerített szükségességével, nem pillanatnyi pénzügyi akrobatamutatványokkal magyarázkodva, nem va-

lós működési tények félretájékoztatásával, hanem a közszolgálat művészet-teremtő hivatásával, a magyar (és európai) közzségi nyolc évtizednyi tradícióival, a megörökölt jogokkal és kötelmekkel, a magyar zenekultúra érdekeivel és méltóságával szembenézve.

Epilógus

Soraimat, méltó zenei végszóként is, éppen Fischer Ádám hatalmas ívű Wagner-előadásai előtti pillanatokban zárom. Őszintén remélve, hogy a Rádiózenekar (és kórusok) létét, zenei jövőjét továbbra is sokkal inkább e wagneri hangokba és szellemiségbe vetett hit, mint egy csupán hírközlő rádió víziója, a pusztán pillanatnyi korlátokat, nehézségeket látó gondolkodás fogja meghatározni. Meggyőződésem, hogy nagyformátumú, messze tekintő, a közszolgálati rádiózás legnemesebb értékeit és hagyományait, sőt a magyar zenei élet egészét szem előtt tartó döntésekkel mindez nem lehet utópia.

Új Bayreuth születőben?

Ebben az évben is óriási sikerrel zajlottak a Művészetek Palotájában a Wagner Napok keretében a Rajna kincse és a Walkür előadásai a Magyar Rádió Szimfonikus zenekarával és Fischer Ádám vezényletével. Az előadások háttéréről Csonka Andrást, a MŰPA vezérigazgató-helyettesét kérdeztük

– A Parsifal előadásával tavaly indult a Budapesti Wagner napok lassan hagyománnyá váló rendezvénysorozata. Kinek az ötlete alapján?

– Én úgy emlékszem, hogy Fischer Ádám és Kiss Imre vezérigazgató úr közös ötlete volt. Kiss Imre korábban az Operaházát igazgatta, és már ott is nagy figyelemmel kísérve hoztak létre egy Ring előadást. Ő szerette volna ezt a Wagner kultuszt itt is tovább ápolni és ehhez Fischer Ádámnál jobb választás nem is lehetett. Leültek beszélgetni és ebből kerekedett ki a Budapesti Wagner napok ötlete. Tavaly –mint említette – a Parsifallal indult. Most 2007–2008-ban a Ring ciklust csináljuk. Lehet, hogy ez ki fog tartani 2009-ig, ezt még nem döntöttük el, de szeretnénk újabb előadásokkal tovább menni, illetve a nagy sikerű Parsifalt újra bemutatni.

– Milyen technikai háttérrel igényelnek ezek az előadások?

– A tavalyi Parsifal egy félig scenírozott előadás volt. Ez azt jelenti, hogy csak

jelzés szerű díszletek jelentek meg a színpadon. A szereplők is – egy-két szereplő kivételével – rendes koncertszerű ruhájukban léptek fel. De mozgások voltak, rendezett volt a játék. Az idej két előadás már teljesen scenírozottnak tekinthető. Az a különlegessége, hogy a Nemzeti Hangversenyterem nem egy operaház színpada, nincs zsinórpádlás, minden olyan elemet, amivel meg tudjuk teremteni az illúziót, ami egy opera látványvilágához kell, itt különleges eszközökkel kell elérni. Jelen esetben a legfontosabb eszköz egy vetített háttér, amihez különleges üvegfalat szereltünk be, aminek az a lényege, hogy adott pillanatban vetítő felületként tud működni, egy másik pillanatban pedig átlátszóvá válik. Ezt a hatását kihasználva tudunk árnyjátékot csinálni vele, tudjuk azt a hatást kelteni, hogy egy szereplőnek az élő játéka és az árnyéka is jelen van egy táncos formájában, a rendező és a koreográfus egyaránt kihasználta ezt az eszközt.

– Az akusztikai háttér nem lehet gond, hiszen épp csodálatos akusztikájáról hí-

res a Nemzeti Hangversenyterem. Hogy tudják kihasználni ezeknél a produkcióknál a lehetőségeket?

– Számunkra a Parsifal előadás különleges élmény volt akusztikailag is, mert először fordult elő, hogy ekkora zenei apparátus végig a zenekari árokban játszott az előadást. Az derült ki, hogy a zenekari árkunk nagyon jó. Tulajdonképpen olyan zenei környezet jön létre, ami egy operai környezetben nem tud kialakulni, mert ott

az zenekari árok fölött zsinórpaddás van. Itt pedig a hatalmas hangvetővel, ami a színpad fölött látható, olyan akusztikai környezetet tudunk létrehozni, ami egy operaházban soha nem hallható hangokat hoz elő a zenekarból. Az idei alkalommal a masszív üvegfal az énekesek mögött ráségit az énekesek játékára is, hiszen egy hangvető felület előtt énekelnek. Így nagyon kiegyenlítetté vált a hangzás.

– *Tavaly a Parsifal alatt gyönyörű tömegmozgatást, jelzésszerűen használt színpadi elemeket láthattunk. Idén erőteljesebb színházi hatásra törekednek.*

– Tavaly a Parsifalban volt kórus, idén a Rajna kincsében és a Walkürben nem léven kórus – tánckart használunk. Ez szokatlan dolog, hiszen nem táncra íródott zenéről van szó. A rendezői elképzelés szerint minden főbb szereplőnek van egy táncos megfelelője. Amíg ő énekel a színpadon, ugyanazt az érzésvilágot a táncos mozdulataival jeleníti meg. A kettősség nagyon érdekes szituációkat hoz létre. Gyakran csak a táncos árnyéka látszik, de van, hogy teljes valójában, élőben is megjelenik. Nagyon érdekes a Walkürök vagy a Niebelungok megjelenítése is. A sellőányokat víz alatt látjuk, mintha a Rajnából kerülnének elő. Különleges effektusokat értek el azok a művészek, akik a háttér vetítést kitalálták.

– *Milyen hosszú távra tervezik a budapesti Wagner napokat? Hány évre előre van kidolgozott terv?*

– Ezt nyilván a sikere határozza meg, de egyre nagyobb az érdeklődés.

A tavalyi Parsifalról senki nem tudta előre, hogy mi fog történni. Megmondom

őszintén, nem is tudtuk eladni az összes jegyet. Az első előadás háromnegyed házzal ment majd egyik napról a másikra elterjedt, hogy milyen jó ez a produkció így a második előadásra már majdnem telt ház lett, s annyira elment a híre, hogy a mostani előadások már tele vannak. Nagyon sokan érdeklődnek külföldről is. Bízunk benne, hogy a mostani előadás híre is elterjed a világban a Wagner rajongók körében és néhány év múlva Bayreuth mellett úgy tartják majd nyilván Budapestet, a Művészetek Palotáját, mint az egyik fellelővárt, ahova érdemes eljönni Wagner előadásokat nézni.

– *Mennyit lehet elárulni a finanszírozási háttérről?*

– Egy ilyen előadás létrehozása nyilván nem olcsó. Ebben a szereposztásban egytől egyig világsztárok énekelnek, akik már a próbák miatt jóval előbb érkeztek, tehát az útiköltséggel, szállodával együtt már tetemes a költség. Ez az év egy beruházás volt számunkra, hiszen az üvegfalat és azt a vetítéstechnikát, amivel dolgoznak, meg kellett vásárolnunk. Viszont ezt a következő években is használni fogjuk, szándékunk szerint nem csak Wagner előadásokban, hanem más produkciókban is. Emiatt

„A legnagyobb elismerés azonban a Rádiózenekart és Fischer Ádámot illeti. Színe hihetetlen, hogy egy színpadi előadásokhoz nem szokott, a darabot repertoáron nem tartó együttes nagy operaházak zenekarát megszegyenítő módon képes legyen Wagnert játszani.”

(Rockenbauer Zoltán,
Heti Válasz VII. év. 24. sz.)

az ez évi költségvetésünk sokkal magasabb. Jövőre szcenikai kiadásokra ennyit már nem fogunk fordítani. Ez a négy előadás összesen 120 millió forintba került.

– *Ez egy átlagos operaelőadáshoz képest mennyi?*

– Most több egy átlagoshoz képest, de be kellett ruházni. Fajlagosan a 2008-as évben sorra kerülő előadások olcsóbbak lesznek.

– *Ismét jó hírt kaptunk a MÜPA tájáról: egy újabb kitüntetést mondhatnak magukénak. Mit takar a Superbrands cím?*

– Ez a cím az üzleti világból jön, minden évben különböző kategóriákban adják ki ezt a díjat és a kulturális termékek között ebben az évben a Művészetek Palotája lett Superbrand, ez azt jelenti, hogy szuper márka. Egy olyan márka, amelynek a hívó szava az emberekben nagyon jó képzetet kelt.

– *Hogy lehet ezt a díjat elnyerni, pályázni kell rá?*

– Nem kell pályázni, van egy bizottság, amely minden évben figyeli, hogy mely márkák hogyan jelennek meg a piacon. Ezt a díjat annak köszönhetjük, hogy ettől az évtől új arculattal jelentünk meg, tehát nagyon azonosíthatóak vagyunk az utcai plakátokon, a szórólapjainkon, műsorfüzetben. Egységesebb a Művészetek Palotája megjelenése a közönség előtt. De nyilván benne van az elismerésben az is, hogy a programjaink népszerűek. Ez a két dolog együttesen hozta ezt az elismerést.

– *Kikből áll a bizottság? Nemzetközi kulturális szakemberekből?*

– Nemzetközi a dolog, de mindenütt van nemzeti bizottság. Azt nem tudom őszintén szólva, hogy kulturális szakemberek vannak-e benne, de neves reklám-szakemberek és az üzleti életben dolgozó vezetők közül kerülnek ki a tagok.

– *Külföldi hasonló kulturális intézményekkel tartják a kapcsolatot?*

– Hogyne. Most ezekre az előadásokra is meghívtuk a Bécsi Operaház igazgatóját, Hollaender urat, aki el is jött. Több énekes van a Bécsi Operából a produkcióban, Fischer Ádám is gyakran dirigál ott. Nagyon jó a kapcsolatunk Mortier úrral a Párizsi Operaház vezetőjével. De a hozzánk hasonló kulturális intézményekkel is, ahol több funkció jelenik meg együtt mint például a Londoni Barbican Center, a Párizsi Cité de la Musique vagy a Brüsszeli Beaux – Arts – velük is jó kapcsolatot ápolunk.

– *A tengeren túlról van valami együttműködés?*

– Az egy kicsit más világ, de tagjai vagyunk az ISPA nevű szervezetnek. Ez egy New York-i székhelyű nemzetközi szervezet az előadóművészek számára. Ennek intézmények a tagjai, köztük a Carnegie Hall vagy a Lincoln Center is. Ilyen értelemben egy csapatban vagyunk ezekkel a hatalmas intézményekkel.

– *Visszatérve a mostani két Wagner előadásra, melyik áll Önhöz közelebb?*

– Különbség van köztük. A Rajna kincse két és fél óra egyben, szünet nélkül és ott az egyes jelenetek váltása kicsit gyorsabb. Az ember beül és az elejétől a végéig teljesen leköti a figyelmét. A Walkür jobban igénybe veszi a nézőt. Délután négykor kezdjük és este fél tízkor van vége két egyórás szünettel, de úgy gondolom, hogy az énekesek olyan világszínvonalú teljesítményt nyújtanak és egy olyan szép álomszerű világot sikerült mögé teremteni a táncsal és a vetítéssel, hogy teljesen magával ragadja a nézőt. Úgy telik

le ez a csaknem négyórnyi tiszta zene idő, hogy a nézők észre sem veszik. Én általában nem ülök be, mert egy vezető nem tud ülni, mindig történik valami ...

– *Vagy itt nézheti a szobájából a monitoron az előadást.*

– Az nem ugyanaz. Én föl szoktam menni az állóhelyre a diákok közé, s meg kell mondanom, órákat állok ott, nem tudok elmenni, mert annyira leköt az előadás. Más kérdés, hogy a szemem mindig nézi, hogy minden rendben van-e. A próbák során volt olyan, amit főntről jobban meg lehetett hallani. Az egyik lámpa például hangosabban zúgott, mint kellene. Meg kellett keresni, hogy melyik az a lámpaparkban. Vagy előfordult, hogy a kollegák a nézőtérrel elfelejtették felkapcsolni a lábfényt, azt is fentről jobban észrevenni, hogy a nézők sötétben botorkálnak, ami balesetveszélyes. De miután figyelmeztettem a kollegáimat, hamar meg lehetett oldani a helyzetet. *Szöke Cecília*

„A Kossuth-díjhoz a következő években is méltónak kell lennem”

Ligeti András rengeteg tervet szeretne még megvalósítani

Váratlanul érte, hogy megkapta a Kossuth-díjat, s úgy véli, a kitiüntetéssel nemcsak eddigi, változatos pályáját ismerik el, hanem ez egyben megelőlegezett bizalom is. Ligeti András szerint ugyanis egy ilyen elismerésnek a későbbiekben is meg kell felelni. Rengeteg terve, célja van, és ettől kezdve minden koncertjére még nagyobb figyelmet fordít, még magasabb minőségre törekszik. Hazai és külföldi felkérései pedig akadnak jócskán. A karmester a következő időszakban többet lesz majd úton, mert egy évtized elteltével, július végétől megváltik együttesétől, a Telekom Szimfonikusoktól. Sok éven keresztül küzdött az együtteséért, most azonban azt érzi, az egyetlen dolog, amit még a zenekarért megtehet, hogy nem vezényli le a társulat harmadszori átalakítását.

– *Gondolom, ha az ember átveheti a legrangosabb művészi elismerést, önkéntelenül is visszatekint addigi pályájára, és összegzést készít.*

– Engem nagyon váratlanul ért ez a kitiüntetés, ugyanis március 13-án Taibeiben készültem egy koncertre, amikor megcsördült a mobiltelefonom, és egy hölgy aziránt érdeklődött, hány vendéget viszek a Parlamentbe. Amikor csodálkozva megkérdeztem, hogy milyen eseményre, akkor derült ki, hogy megkaptam a Kossuth-díjat. Hihetetlen módon meglepett ez az elismerés, mert mindenre számítottam, de

erre nem. Azon, hogy miért is kaptam meg a kitiüntetést, utána kezdtem el csak gondolkodni. Ez azonban hosszú folyamat, és mind a mai napig tart. A pályám ugyanis mindig elég összetett volt, hiszen ott a hegedűs múltam, a vonósnegyesben töltött idő, a kamarazenélés, a bloomingtoni versenygyőzelmem, majd az Operaház zenekara, a karmesteri és zeneigazgatói feladatok a Rádiózenekarnál, később pedig a Matávnál, a mostani Telekom Zenekarnál. Emellett fontos szerepet kaptak pályámon a külföldi felkérések. A vendégszerepléseim során, Ausztráliától egészen Kuala

Lumpurig, mindig is lényeges feladatomban tartottam a magyar zene terjesztését. Legutóbb például Taibeiben sikerült életem legjobb Bartók Concertóját elővarázsolnom a zenekarból, pedig a muzsikusok még életükben nem játszották a zeneszerző darabjait. Ráadásul a publikum is nagy tetszéssel fogadta az előadást.

– *A távol-keleti közönség sokszor érdeklődőbb hallgatja az ismeretlen műveket, mint az európai.*

– Van bennük egészséges nyitottság, szinte már naivitás. Bízunk abban, hogyha

valaki idejön Európából, akkor biztos, hogy nem akar rosszat, és olyan zenét hoz, amely értékes. Tartottam kicsit attól, hogy hogyan fogadják ezt a művet, de nagy örömmel tapasztaltam, hogy őszintén lelkesedtek érte. Biztos, hogy ez a tevékenységem is benne van a díjban. Szóval, a színes, összetett pályámért kaptam meg a kitüntetését, bár nem szeretem ezt a kifejezést, mert olyan, mintha már a végénél tartanék. Én azonban úgy érzem, hogy valahol még csak a kétharmadánál járok. Ezért gondolom azt is, hogy rendkívül fiatalon, szinte „gyerekfejjel” kaptam meg a díjat. Rengeteg ugyanis a tervem, és remélem, hogy ezek megvalósítására még lehetőségem és időm is lesz.

– *Bruno Walter úgy vélekedett, hogy a karmesterség az élet második felének a mestersége...*

– Ma sajnos már sokan – nem szakmai, hanem üzleti szempontok alapján – úgy gondolják, az igazi karmester 22 éves. Egy ilyen ifjú maestróban ugyanis több fantázia és pénz rejlik... Én nem szégyellem, hogy most éppen Mahler I. szimfóniájára készülök, amelyet tizenöt évvel ezelőtt dirigáltam. Akkor abban a hitben voltam, hogy teljesen tisztában vagyok a darabbal, mert számomra Mahler a szerelem. Most, hogy ismét elővettem a partitúrát, rá kellett döbennem, gyakorlatilag semmit sem értettem belőle. Nem biztos, hogy csak azért, mert közben eltelt másfél évtized... Fontos a valóságos, hétköznapi dolgok megélése. Nem kellene óriási események, nagy tragédiák, csak olyan történetek, amelyek bárkivel megeshetnek. A partitúra változatlan, az ember azonban változik. A Kossuth-díjat emiatt is érzem egyrészt óriási elismerésnek,

másfelől még ennél is nagyobb bizalomnak. S ez a meglévő elkötelezettségem mellett is hihetetlen módon arra kötelez, hogy még több figyelemmel, felelősséggel kövessem az eddigi utamat.

– *Egy ilyen elismerés után mi jelenti a következő kihívást, hogyan tovább?*

– A terveimhez, a szándékaimhoz képest ez a díj tényleg egyharmad rész elismerés, kétharmad rész bizalom. Rengeteg mindent szeretnék megvalósítani. De nem keresek új tartalmakat. Arra akarok még nagyobb hangsúlyt fektetni, ami egyébként is az ember célja, és ez a minőség. A tetteimről is ez alapján döntök, s ez egyben válasz arra is, hogy a zeneigazgatói tevékenységem miatt nem kívántam volna folytatni a Telekom Szimfonikusoknál... Ettől kezdve minden koncertemre az eddiginél is nagyobb figyelmet akarok fordítani. Az ösztöneim azt diktálják, hogy ehhez a Kossuth-díjhoz a következő esztendőben is méltónak kell lennem. Amit eddig tettem, azt ezután kell igazolnom.

– *A pályája nagyon színes, miközben mégis hűséges típus, hiszen nyolc évet töltött az Operaháznál, kilenc esztendőt a Rádiózenekarnál, és a leghosszabb időt, egy évtizedet a Matáv, a mostani Telekom Szimfonikusoknál.*

– Így igaz, és közben hűséges voltam a dortmundi, az angliai és az ausztrál együttesemhez is... Én hiszek abban, hogy ameddig egy zenekar és egy karmester kapcsolata napról-napra rejteget még valami újat, tudnak egymásnak mit mondani, addig muszáj együttmaradniuk. A zenekarépítés ugyanis nagyon lassú folyamat, amelyet a felénél nem szabad befejezni. De egy félemelettel többet sem szabad ráépíteni, mert az egész összerogy...

– *A vendégkarmesterkedést is fontosnak tartotta?*

– Igen, mert ezeket a kirándulásokat is élveztem, és ha az ember ezeket az utakat párhuzamosan tudja működtetni a zenekarépítéssel, akkor a két dolog remekül hat egymásra. Igazából megszoktam, hogy mindig van egy önálló zenekarom, ami óriási felelősség, még akkor is, ha egy saját együttes irányítása nem a szeretetről szól. Saját zenekarnál a felelősség sokszorososa annak, mint ami vendégkarmesterként az ember vállal nyomja, még akkor is, ha a lehető legjobb produkciókat hívja életre. Meghívott dirigensként ugyanis en-

gem nem érint annyira, hogy kinek milyen magánjellegetől problémája van, vagy hogy hogyan sikerült a próbajátéka. Egy állandó zenekarnál mindenki történetét ismerni, és kezelni kell. A Matávnál töltött tíz évem alatt nagyon örömteli és nagyon szomorú történeteket éltem meg. Két alkalommal kényszerültünk létszámleépítésre. Az első azért történt, hogy egyáltalán el tudjunk kezdeni dolgozni. A másodikkal anyagi okai voltak, a harmadikat pedig már nem vagyok hajlandó végigcsinálni... Furcsa dolog, nem olvastam, de hallottam, hogy a Kossuth-díjmról szóló beszámoló alá több újságban odabiggyesztették azt is, hogy zeneigazgatói pályázatot írtak ki a Telekom Szimfonikusoknál, mintha a két hír ütné egymást. Számomra pedig ez nem ezt jelentette, hanem éppen az ellenkezőjét. Az én olvasatomban, lelkemben ez úgy él, hogy azt a tíz éves épületet, amit együtt raktunk össze tégláról-téglára, nem pakolom tele dinamittal, és nem robbantom fel. Ha valakit a hazája megtisztel egy ilyen díjjal, annak ne az legyen a következő lépése, hogy rombol. Én ezt nem tudtam, és nem is akartam vállalni. S azt tényleg nagyon szomorúnak tartom, hogy egy ilyen szintű szakmai elismerés sem készíti arra a fenntartót, hogy megmentse az együttest. Ha ez a díj, ez a kitüntetés lényegtelen, akkor tényleg minden mindegy. Én nagyon nehezen adom fel, sokat birkóztam mindig is az élet dolgaival, enél a pontnál azonban befejeztem...

– *Már évek óta folyik a küzdelem az együttes megmentéséért, hiszen először négy évvel ezelőtt kaptak szárnyra azok a híresztelések, melyek szerint a zenekar meg fog szűnni...*

– Amikor idekerültem a fenntartó jó anyagi helyzete miatt az együttes is jól működött, és fontos volt a minőség. Sok tehetséges, fiatal növendékemet csábítottam ezért ide... Most azonban azt tudtam meg, hogy egyre kevesebb lesz a pénz, évről-évre csökkenni fog a zenekarra szánt támogatás. Nem egy mélypont ez tehát, ahonnan van lehetőség a kitörésre. Én pedig úgy vélem, az, hogy a mobil vagy a vonalas telefon fogy jobban, nem lehet a kritériuma annak, hogy Mahlert vagy Pergolesit játsszunk.

– *Tavaly nyár óta rengeteg mindent megpróbáltak a zenekar ügyvezető igazgatójával együtt, és számos vezetővel tárgyaltak...*

– Így igaz, de a válasz mindig az volt, hogy nem. A fenntartó pillanatnyi üzleti helyzete nem jó, s ez mindenkire vonatkozik. Hiába mentünk tehát bárhová, nem értünk el semmit... Persze biztos, hogyha valaki más optikával, új célokkal közelíti meg ezt a helyzetet, akkor talál valamilyen megoldást, én azonban ezt nem ismerem. Nem is tartozik rám. De azt sem kívánom, hogy a kezemhez vér tapadjon. Ennyiben szerencsés volt az a helyzet, hogy nekem éppen most járt le a szerződés, és így mindenféle konfliktus nélkül távozhatom az együttes éléről.

– *S nem is lesz már munkakapcsolata sem a Telekom Szimfonikusokkal?*

– A következő szezon nyitóhangversenyét, és az ünnepi koncertet, amelyen a zenekar fennállásának a századik jubileumát ünnepeljük, én dirigálom. A jövő szezonra már le van kötve egy hosszabb spanyol és német turné, s mivel a meghívó menedzsment ragaszkodik a személyemhez, így ezeken a vendégszerepléseken is én irányítom majd az együttest. S ha olyan koncertekre hívnak meg, amelyeknek feltételei garantálják a tervezett műsor előadását, akkor örömmel jövök. A muzsikusoknak egyébként is nagyon hálás vagyok, és tisztellem őket azért, hogy az utolsó évadban becsülettel helytálltak. Így tudunk olyan próbaidőszakokat tartani, és olyan koncerteket adni, amelyek alatt legalább néhány órára mindenki elfelejtkezett azokról a gondokról, amelyekkel küzdötünk. Szerencsére a hangversenyek színvonalán mindez nem érződött. Remélem, a változtatásokat úgy hajtják majd végre, hogy a zenekar a lehető legkevésbé sérüljön. Ez az együttes 72 főből áll, ami a szimfonikus zenekar létszámán belül már az alsó határ. Bízom abban, hogy a jövőben is úgy fognak dolgozni, hogy még szimfonikus zenekarnak lehet nevezni a társulatot...

– *Mennyiben vett részt a következő szezon előkészítésében?*

– Ez már az új zeneigazgató feladata volt. Sajnos, a pályázati kifrással is nagyon elkéstek, így Keller Andrásnak nem maradt túl sok ideje a program összeállítására. Bár nem a Telekom Szimfonikusok az egyetlen együttes, amely késve készül el a programjával, hiszen sokan nem tudják, milyen anyagi lehetőségeik lesznek a következő esztendőben... Keller András baráti magánbeszélgetés formájában ki-

kérte a tanácsomat, s igyekeztem vele az elmúlt évek tapasztalatait megosztani.

– *A zenekarépítés mindig fontos szerepet kapott az életében. Lesz a következő időszakban is saját társulata?*

– Taipeiben az ottani szimfonikus zenekarhoz éves szerződés köt, és már a második szezonomat töltöm az együttessel. A következő hónapokban pedig majd Tokióba megyek tanítani, ahol egy kiváló ifjúsági zenekarral is dolgozni és koncertezni fogok. Nemrég jöttem meg Palermóból, ahol három nagysikerű hangversenyt adtam, s nagyon jó volt együttjátszani a muzsikusokkal. Emellett tanítok a Zeneakadémián, két esztendeje ismét a karmesterképzőn foglalkozom a fiatalokkal.

– *Korábban azt nyilatkozta, hogy hegedűtanárként siralmas eredményei voltak, mert nagyon maximalista és türelmetlen típus. Ezek szerint változott az évek során?*

– Ezen a területen nem sokat... Ma sem értem azt, hogyha én tudok valamit, akkor az a növendék számára miért jelent problémát. Az eltelt évek alatt talán még rigórozusabb lettem, mert egyre inkább azt látom a világban, hogy mindenhol nagyon szigorú elvárásokat támasztanak a dirigensekkel. Ma már a pályán maradás sem könnyű... Ezért nem viselem el a felkészületlenséget. Őszintén félttem is ezeket a fiatal kollégákat, mert ha ők maguk nem veszik magukat komolyan, akkor ezt hogyan várják el bárki másától? Ráadásul magában a felkészültség kevés, szerencsére is szükség van. Ahogy nekem is rengeteget segítettek a Claudio Abbado mellett töltött évek. Hihetetlen sok kaput megnyitottak előttem.

– *Számos nemzetközi meghívást köszönhetett annak, hogy asszisztense, később pedig munkatársa lett Claudio Abbadonak.*

– Amikor 1993-ban megváltam a Rádiózenekartól, sok felkérést kaptam. Négy esztendőn keresztül karmesterként jártam a világot, és ez nagyon tanulságos időszak volt az életemben. S valahol most szintén megkönnyebbülés, hogy megszabadulok az állandó együttes felelősségétől, ahol mindig mindenkire figyelni kell, aggódni amiatt, hogy van-e elég pénz. A mecénáskeresésre sosem voltam alkalmas. Nem tudok, és nem is akarok pénzért könyörögni. Engem sokan piszkáltak azzal, hogy miért kell mindent kívülről vezényelni. Azért,

mert én így tudok a legjobban zenélni. De ez nagyon munkaigényes hobbi, így nincs időm arra, hogy érdekarbárságokat kössek, hogy fogadásokra járjak, és munkareggeliken vegyek részt. Ráadásul ilyen háttérrel, mint a Telekom, hihetetlen, hogy nem tudnak fenntartani egy zenekart... Tettem azért az eltelt évek során néhány gyenge kísérletet, mert ezt sokan el is várták tőlem. De én ezt nem érzem feladatommá, és nem is értek hozzá. Nem alkalmas rá a habitusom. A pénzszerzés ugyanis valahol szörnyű módon ellentétes a művészi tevékenységgel...

– *Hogyan élte meg az utóbbi hónapokat a díj és az együttéstől való elválás tükrében?*

– A két dolgot igen komolyan ketté kell tudni választani. Ha nem változna a költségvetés, ha megmaradnának a mostani körülmények, akkor valóban gögös lennék, ha Kossuth-díjjal a kezemben távoznék. De az eszközeim elfogytak, úgy érzem, az összes lehetőséget, amivel segíthettem, kimerítettem. Persze, mind ezt hosszú ideig nem lesz könnyű feldolgozni... Az összes szép és kevésbé szép emléket megőrzöm, s életem tovább az életemet.

– *Amikor hét esztendővel ezelőtt a Gramafonnak készítettem Önnel egy interjút, akkor azt mondta, nagyon elégedett az életével, mert az napi 28 óra zenéből áll. Így érzi most is?*

– Most is rengeteget dolgozom, de nem vagyok elégedett. Ezt a tíz év utáni történetet a Telekom Szimfonikusokkal ugyanis mindenképpen kudarcnak érzem. Akárhogy is szépítjük, mindez úgy fog bevonulni a magyar zenetörténetbe, hogy az egész az én nevemhez fűződik, akárcsak az, hogy 1997-ben elkezdődött az együttesnél egy nagyon pozitív folyamat, amire akkor a fenntartó is büszke volt. Most pedig minden, ami épült az utóbbi évtizedben, megváltozik, átalakul. Adná az ég, hogy az új vezetés olyan tervvel hozakodjon elő, ami megoldást jelent a zenekar számára. Nekem azonban elképzelésem sincs, hogy ez mi lehet. Úgy gondolom, hogy az utolsó pillanatig megtettem mindent, amit csak tehettem. Most pedig azt cselekedtem, amit meg kellett tennem. A többi már nem az én gondom. Az pedig, hogy mind ezt milyen fokon viselem a szívemen, már maradjon az én magánügyem...

R. Zs.

„Szeretném, ha a szívből jövő játék lenne az együttes jellemzője”

Keller András a műhelymunkát tartja a legfontosabbnak a Telekom Szimfonikus Zenekarnál

Amikor ez év márciusában kiírták a Telekom Szimfonikus Zenekar zeneigazgatói állására a pályázatot, rengeteg volt az érdeklődő, végül pedig tizenheten aspiráltak a posztra. A kuratórium a legjobbnak Keller András pályázatát ítélte. A hegedűművész-karmester szeretné szélesíteni a zenekar repertoárját, magasabb művészi színvonalat kíván elérni. Úgy véli, hogy az állandó zenekari státuszok elkényelmesítik a zenészeket, ezért egytől három éves időszakra szóló szerződéseket kapnak majd a muzsikuskok. Meg van győződve arról is, hogy nem lehet mindent a fenntartótól várni, és ideje rendezni a magyar kultúra-finanszírozás helyzetét is. Azt pedig nagyon komoly problémának tartja, hogy a Telekom Zenekar az egyetlen olyan nagy együttes, amelyet a magyar kulturális tárca nem támogat.

– Mit gondol, miért az ön pályázata bizonyult a legjobbnak?

– Ezt a kuratóriumtól kellene megkérdezni... Nem ismerem a többiek pályázatát, sőt még azt sem tudom, hogy rajtam kívül pontosan kik jelentkeztek erre a posztra. De nem is nagyon foglalkoztam vele. Igyekeztem olyan, tisztességesen megírt pályázatot készíteni, amelyért hely tudok állni.

– A pályázatában melyek a legfontosabb pontok? Mennyiben változtat az együttes korábbi repertoárján?

– Úgy vélem, ha jól akarunk építkezni, akkor szakmai okok miatt rendkívül fontos, hogy intenzívebben foglalkozunk a klasszikus repertoárral. Az együttesnél az utóbbi években ezek a művek némileg háttérbe szorultak. S bár rettenetesen kevés időm volt rá, s szinte lehetetlen vállalkozás néhány nap alatt összeállítani a következő évad műsorát, ezekre a szempontokra nagy figyelmet fordítottam. A közönség június első napjaiban már két nagy bérlet és két ifjúsági sorozat közül válogathat. Emellett a közeljövőben még két kamarabérletet, és egy tematikus zenekari bérletet is meghirdetünk. A Fischer Annie nevét viselő bérletben felhangzik majd Mozart összes zongoraversenye, Haydn Londonban komponált szimfóniái. Ezt a sorozatot három évadra tervezem, és ebben a szezonban négy koncertet rendezünk. A következő időszakban olyan vendégművészek muzsikálnak az együttesrel, mint Ránki Dezső, Kocsis Zoltán, Várjon Dénes, Jevgenyij Koroljov és Vashegyi György. A koncerteken két-két Mozart-zongoraverseny hangzik el, s a hangversenyek műsorában egy-egy Londonban született szimfónia, és

néhány ott komponált, ritkán előadott induló és menüett is szerepel.

– S milyen programok kaptak helyet a másik nagy sorozatban?

– A Bartók-bérletben elhangzik a Divergimento, A kékszakállú herceg vára és A csodálatos mandarin-szvit, valamint a Négy zenekari darab is, de a Bartók-művek mellett a hangversenyek repertoárja Beethoventól kezdve egészen Górecki zenéjéig terjed, s nagy lélegzetű daraboknak, Schubert, Richard Strauss, Wagner és Ravel kompozícióinak is tapsolhat a publikum. Most dolgozom egy számomra nagyon kedves sorozaton, amelynek a munkacíme Bach és a XX. század, s némileg új elemet jelent a zenekar munkájában. Ebben a sorozatban szeretnénk kortárs magyar műveket is előadni. Kisebb apparátust igényel, de bonyolult és izgalmas feladat. A kamarazenei sorozatunkban pedig az együttes tagjai fognak muzsikálni, s minden hangversenyre egy-egy prominens előadót is szeretnénk meghívni. Igyekszem nagyon előre tervezni, decemberre

elkészülni a következő három év teljes programjával.

– Ahhoz azonban, hogy pontosan összeállítsa a műsort, azt is tudnia kellene, hogy mekkora költségvetésből gazdálkodhat, hiszen ettől is függ, hogy hány koncerten játszhatnak, milyen műveket mutathatnak be, és kik azok a vendégművészek, akik meghívására telik a büdzséből...

– Most kamikaze módon készítettem el a szezontervet, hiszen alig tudtam informálódni a gazdasági ügyekről. Természetesen a következő időszakban meg kell ismerkedjek a pontos adatokkal. A sorrend a lényeg, a művészi célokat tartom az elsődlegeseknek, és nem szeretném a pénzhez rendelni a művészetet.

– Arról azonban már hónapok óta hallani, hogy a Telekom támogatása a következő időszakban folyamatosan csökkeni fog...

– Igen, ezek a hírek hozzám is eljutottak, de a Telekom támogatása kapcsán arról sem szabad elfelejtkezni, hogy ez a vállalat fordítja a legtöbb pénzt a kulturális mecenatúrára. Ezt pedig óriási dolognak, és a nemzeti kultúra szempontjából is nagyon fontosnak tartom. Az volna a célom, hogy elérjem, a támogatási összeg megmaradjon, s remélem, hogy a kommunikációs menedzsmenttel közösen találunk majd olyan pontokat, hogy az egyes produkciók finanszírozásába társrésztvevőket is be tudjunk vonni. Erről azonban még nem tudok többet mondani, egyelőre keressük a lehetőségeket. S arról sem szabad elfelejtkezni, hogy nem közvetlenül a vállalat, hanem egy viszonylag szűkös költségvetésű alapítvány üzemelteti a zenekart. Azt is

szeretném megvizsgálni, hogy ezt a kevés pénzt hogyan lehetne még okosabban elkölteni. A helyzeten ugyanis mindig lehet valamennyit javítani. Úgy vélem, olyan külső megrendeléseket érdemes elfogadni, amely nem terhelik a zenekar költségvetését. A meglévő pénzt ugyanis az utolsó fillérig a zenére, a zenészekre szeretném költeni.

– *Azt hallottam, fontos feltétel volt a zeneigazgató kiválasztásánál, hogy olyan személyt találjanak, aki pénzt, támogatást is tud szerezni...*

– Ez nem volt pályázati feltétel. Az egész történetbe független zenészként kerültem bele, de azt látom, hogy a Telekom együttes az egyetlen olyan hazai szimfonikus zenekar, amelyet a magyar kulturális kormányzat semmilyen mértékben sem támogat. Ezt nagyon szomorúnak tartom, már csak azért is, mert semmilyen szakmai, művészi indok nem támasztja alá. Az a véleményem, hogy a második legidősebb hazai zenekar alapvető része a magyar kultúrának. Szeretném, ha ez a jelenlegi támogatási helyzet megváltozna, dacára az általam is ismert nehéz körülményeknek. Mindez azonban nem Telekom-függő. Döntő fontosságú lenne már végre a magyar kultúra-finanszírozás helyzetének a rendezése. Ezt törvényileg ugyanis teljes mértékben szabályozatlan. Sok lehetséges résztvevő nem találja meg a megfelelő lehetőségeket, pedig ez lenne a közös érdek. A legnagyobb értékünk a kultúránk, amely nélkül nem létezhet nemzet. Nagyon káros az a mostanában terjedő szemlélet is, amely szerint túlságosan sok ma a nagyzenekar. Ha volna esetleg 10 kiváló focicsapatunk, ki mondaná azt, hogy elég nekünk hat is? Miközben a kulturális értékeink valóban világszínvonalúak... Szükség lenne már végre egy jó zenei törvényre! Elhiszem, hogy a nehéz gazdasági helyzetben erre a területre sem jut elegendő pénz, de azt is észre kellene venni, hogy már mutatkoznak a hanyatlás első jelei... S az is nagyon szomorú, hogy ma Magyarországon nagyon kevés figyelem jut a komolyzenére. Gyökere, a kamarazene ugyanis szinte száműzve lett a koncertpódiumról. Ez olyan hiba, amelynek beláthatatlanok a következményei...

– *Visszatérve az együtteshez, az azonban már eléggé egyértelműnek látszik, hogy a Telekomtól kapott támogatás jelentős mértékben csökken, s az így jelentkező hiányt a*

produkcó-finanszírozásokból nem lehet fedezni. Így valószínűleg nem alaptalan a zenekar nagy félelme, hogy az egyébként is alacsony létszámú, 72 tagú együttes még kisebb lesz.

– Én művészeti kérdésekkel szeretnék foglalkozni, és nem gazdaságiakkal. Végig szeretnék vinni egy művészeti koncepciót. Néhány hete, előzetesen vagyok csak állományban, a kinevezésem augusztus 1-jétől szól. A költségvetésről gyakorlatilag még nem kaptam hivatalos tájékoztatást Eddig az évad összeállítása kötött le, hiszen nagyon-nagy késésben voltunk, s az forgott kockán, hogy egyáltalán tudunk-e játszani. A pályázatomban pedig már említést tettem arról is, hogy az együttesnél jelenleg fennálló szerződötési formákat nem tartom korszerűnek.

– *Ez mit jelent?*

– A véglegesített státuszok fenntartásával én semmilyen formában nem értek egyet. A bebetonozott állások nem szolgálják sem a zenekar költségvetésének racionális felhasználását, sem a művészi célokat.

– *Az itthoni együttesek azért nagyrészt ebben a rendszerben működnek...*

– Lehet. Szerintem ez a kádárizmusból itt ragadt valami. Ha valahol még mindig van Kun Béla sétány, az nem helyes. És ha van öt Kun Béla sétány, attól az még nem lehet hivatkozási alap... Szerintem a Fesztiválzenekar működési modellje jó. A kulcsfontosságú posztokhoz és a meghatározó zenészekhez kell igazítani a kiegészítő emberek foglalkoztatását. Az a véleményem, hogy a zenekarban nem lehet demokratikus elvek alapján működni. A nagyobb kockázatot és felelősséget viselő zenészeknek méltóbb művészi megbecsülést, és nagyobb jövedelmet kell kapniuk. Ez azonban ennél a zenekarnál eddig nem így működött. Pedig ez egyértelműen gátolja az általános művészi színvonal emelkedését

– *A példának hozott együttesben azonban lényegesen magasabbak a fizetések, mint a Telekom Szimfonikusoknál, s a magasabb bérek egyszerűbbé teszik egy másfajta rendszer működtetését...*

– Mindenki azzal főz, amije van. Én jelenleg csak azzal tudok gazdálkodni, amire lehetőséget kaptam. De emellett arra vállalkoztam, hogy a művészi színvonalat egyértelműen emeljem.

– *S hogyan dönt majd arról, hogy melyik muzsikust milyen szerződést kap?*

– A szerződéseket 1-3 éves intervallumban képezem el, amelyek kölcsönös megalapozottságra korlátlanul meghosszabbíthatók. Bizonyos esetekben, egyes zenészeknek periodikus rész-szerződéseket tudunk majd kínálni. A társulati ülésen is elmondtam, hogy a semmi és a valami közötti különbség nagyon sok. Nem győzöm hangsúlyozni, hogy a fenntartóval szemben senkinek semmilyen elvárása nem lehet. Ez a kulturális mecenatúra ajándék. Ezért a fenntartó semmire sem kötelezhető, neki viszont lehetnek komoly elvárásai. A jelenlegi gondolkodáson, 17 évvel a rendszerváltást követően, ideje lenne már változtatni. Először produkálni kell, s a megfelelő szintű szakmai részvételt megfelelő honoráriumot lehet igényelni. Az a veszélyes, hogy úgy tekintenek a Telekomra, hogy a vállalatnak kötelessége adni, és teljesen finanszírozni a zenekart. Azt, hogy ezt milyen mértékben teszi meg, nincs jogunk kritizálni. Más költségvetési forrásokat is igyekszünk találni, de természetesen ez még időbe telik.

– *Ez az én olvasatomban azt jelenti, hogy csökkenni fog a zenekar létszáma...*

– Ebben a formában még ennél magasabb büdzsével sem lehet finanszírozni ezt a zenekart. Én sokkal kisebb lehetőségek közül szeretnék magasabb szakmai színvonalon működni, de ez nem megy áldozatok nélkül. Természetesen igyekszem a lehető legérzékenyebben viszonyulni ehhez a problémához. Akinek nem tudok folyamatos szerződést kínálni, annak is igyekszem minél hosszabb időszakokra szóló megbízatást, több fellépési lehetőséget kínálni. De az egyenlődsi nem működhet. Én húsz éve dolgozom a vonónégyesemmel, és minden koncertért megküzdünk a mai napig. Ha ugyanis rosszul játszunk, akkor nem kapunk több meghívást. Itthon valahogy nem veszik észre, hogy a teljesítmény összefügg a reputációval. De a technikai tudás és a művész színvonal mellett fontos a jó szellemiség is. S egy zenekarban nemcsak kiváló szólistákra van szükség, hanem a kimagasló emberi magatartás is lényeges.

– *Sokan azt mondják, kamarazenekarrá akarja alakítani az együttest...*

– Szó nincs erről. És azt sem szeretném, hogy kénytelen, kelletlen módon ilyen társulattá alakuljon. Nem csökkenteni, hanem növelni és szélesíteni szeretném az együt-

tes szimfonikus zenekari repertoárját. A mostani programjaink is ezt tükrözik.

– *A szerződésekről próbajáték alapján dönt?*

– Szeptembertől kezdek el dolgozni az együttessel, de nem rendezek belső próbajátékot. Folyamatosan, kis csoportokban fogok ugyanis a zenészekkel próbálni, és a közös muzsikálás már elég a véleményalkotáshoz. Természetesen a szólamvezetőkkel is egyeztetni fogok. A próbajátékban ugyanis nem hiszek, sokszor csak az adott muzsikus hangszeres képességeiről nyújt átfogó képet. Szerintem pedig inkább a zenekari munkát, a hozzáállást kell értékelni. S tudom persze, hogy a zenekari építkezés több éves folyamat, de örülök a neves művészek bizalmának, akik koncerteket vállaltak az együttes következő szezonjában.

– *Hogyan fogadták a Telekom Szimfonikusok muzsikusai?*

– Sokan félnek tőlem, sokan pedig örülnek annak, hogy én lettem a zeneigazgató. Akadnak olyanok is, akik attól tartanak, hogy nem fognak megfelelni nekem, én azonban azt mondom, ne döntsék el ezt előre, helyettem. Tanári működésem alatt is sokszor meghívtam a mesterkurzusaimra olyan fiatalokat, akik ugyan nem voltak kimagaslóan tehetségesek, de volt bennük hit, elkötelezettség. Ezt én is a mestereimtől tanultam. Fontosnak tartom, hogy segítsek annak, akinek a muzsikálás az élete. Én az éneklésben hiszek. Ez a legtermésze-

tebb hangszerünk. S minden hangszerrel a belső énekünket kell megszólaltatni.

– *Amikor az ön nevét is megláttam a jelentkezők között, meglepődtem, mert bár ismertem a művészi pályájának néhány állomását, azt azonban nem tudtam, hogy zenekarvezetői ambíciói is vannak.*

– Azért vállalkoztam erre a feladatra, mert belülről késztetést éreztem, hogy továbbadjam azt, ahogy bennem szól a zene. S talán a korom miatt is érzek így. Húsz, főleg külföldön töltött esztendő után szeretnék valamit hazahozni, ezért is voltam az utóbbi egy-két évben aktívabban jelen a hazai zenei életben. A pannonhalmi fesztiválnak lettem a zenei vezetője, s a programsorozat nagyon sikeres, ráadásul komoly szakmai presztízse van. S úgy gondolom, hogy a jó zenekari játék a kamarazenéből nő ki. Mint művészeti vezető én is erre törekszem. Persze, karmesterként hihetetlenül sok tanulnivalóm lesz, de bízom abban, hogy a zenei gondolataimat át tudom majd adni. Egy biztos, ez a feladat hatalmas kihívás a számomra.

– *S mi lesz a vonósnégyesével?*

– Mindig szeretnék kvartettezni. Komoly egyeztetést igényel, hogy a zeneigazgatói munkám mellett is jusson rá idő, de megpróbálom megoldani. Igyekszem megtartani néhányat a külföldi mesterkurzusaim közül is. És szólistaként szintén szeretnék érdekes és fontos darabokat akarok eljátszani, azaz teljes zenészeletet élni. Érzek magamban hozzá elég energiát. Persze

tudom azt is, hogy lesznek buktatók, és nem lesz minden rögtön tökéletes.

– *Milyen zenekart kíván életre hívni a Telekom Szimfonikusokból?*

– Nagyon szeretném, hogy a szívből jövő játék legyen az együttes legfőbb jellemzője. Csak azt tudtam zenészként is nyújtani a közönségnek, ami a szívemben volt, van, és ebből próbálok kiindulni. Divatot pedig nem kívánok követni. Fontos a klasszikus zene, s ha ez kétszáztagú, hatalmas költségvetésű együttes lenne, akkor is ezt gondolnám. Erre szeretném fektetni a hangsúlyt, valamint az izgalmas feladatot jelentő, keveset játszott kortárs kompozíciókra.

– *Karmesterként milyen darabokkal fog bemutatkozni?*

– A zenekar élén adandó első hangversenyem október 19-én lesz, s a műsor a személyes hitvallásomat tükrözi. Húsz évvel ezelőtt, a Keller Quartet első nyilvános fellépésén is Beethoven Nagy fűgáját adtuk elő, Bartók zenéje pedig az egész életemet végigkíséri, ezért a koncert első felében Bartók Divertimentója hangzik el. A második részben pedig Schubert nagy szimfóniája kapott helyet. Egyébként azt szeretném, ha megnyugodnának végre a kedélyek, és elkezdődne az érdemi munka. A jövő számos komoly lehetőséget tartogat, hiszen a BMC felajánlotta a segítségét kereskedelmi CD-k megjelentetéséhez, és reményeim szerint a színvonal emelkedésének függvényében az én külföldi partnereimmel is kialakulhat együttműködés... R. Zs.

Keller András hegedűművész-karmester

Keller András Budapesten született 1960-ban. Hét esztendősen kezdett hegedülni, 12 évesen az Országos Zeneiskolai Hegedűversenyen első díjat szerzett, ugyanebben az évben második lett az Usti nad Orlici-i Nemzetközi Ifjúsági Hegedűversenyen. 1974-ben került a Zeneakadémiára, ahol Kurtág György, Rados Ferenc, Kovács Dénes voltak a mesterei, illetve a Salzburgi Mozarteum nyári akadémiján Végh Sándortól tanulhatott. 1983-ban a Hubay Hegedűverseny I. díját nyerte el, s Ferencsik János meghívta az ÁHZ-ba koncertmesternek. 1983–1991 között az Országos Filharmónia szólistája. Diplomáját 1984-ben szerezte meg. 1984–1991 között – 1986-ig az Állami Hangversenyzenekarral párhuzamosan – a Budapesti Fesztiválzenekar koncertmestere. 1987-ben alapította a Keller-vonósnégyest, amellyel 1990-ben a világ két legfontosabb nemzetközi versenyt (Evian String Quartet Competition, Borciani String Quartet Competition) és különdíjait is megnyerte. A kvartett számos lemezfelvételt készített neves kiadókkal. Lemezfelvételei a legrangosabb díjakat nyerték

el (többek közt Deutsche Schallplattenpreis, Prix d'Academy Charles Cros, Record Academy Award (Japan), MIDEM Classical Award, Diapason d'Or, Choc Music).

Keller András a Föld számos pontján tart mesterkurzusokat, illetve nemzetközi versenyek zsűrijében is szerepet vállal. Szorosan együttműködik Kurtág György zeneszerzővel, 1978 óta mutatja be, és adja elő a műveit világszerte, hasonlóan szoros kapcsolatban áll Rados Ferencel, illetve állt a haláláig Végh Sándorral. Karmesterként 2003-ban debütált az Orchestra di Padova e Veneto élén. Rendszeresen muzsikál a Weiner-Szász Kamarszimfonikusokkal, valamint a világhírű Kremerata Baltica zenekarral. 2005 óta szerkeszti és irányítja a Pannonthalmi Arcus Temporum Fesztivál zenei programjait. 2006-ban Várjon Dénessel elindította a Végh Sándor Zenei Esteket, és megalapította a Végh Filharmóniát. 2007. augusztus 1-jétől a Liszt-díjas hegedűművész a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar új zeneigazgatója.

Stafétaváltás Miskolcon

Egy kicsit több, mint negyed évszázad – augusztustól nyugdíjba vonul Sir László, a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatója

Egy valamikori, rendezetlen körülmények között működő vidéki zenekarból az ő munkásságának köszönhetően is vált az ország egyik legjobb, stabil intézményi háttérrel és biztos működési alapokkal bíró együttesévé az MSO. Mi minden történt a huszonhat évnyi igazgatása alatt, hogyan látja szerepét a zenekar alakításában – erről vall a nyugdíjba vonuló igazgató.

V. P.: Kezdjük először magával a zenekarral! Milyen idős a Miskolci Szimfonikus Zenekar?

S. L.: Negyvennégy évvel ezelőtt alakult városi intézményként, de egyharmad részben az Országos Filharmónia is finanszírozta. Mura Péter volt az igazgató-karmestere. Itt, Miskolcon játszották a bérleti hangversenyeket, emellett természetesen a környező városokban is voltak bérletes hangversenyek, amelyeken az itteni programot ismételték meg.

V. P.: Kik voltak akkor a zenekar tagjai?

S. L.: Több helyről verbuválódott össze a zenekar tagsága. Részint a Miskolci Nemzeti Színház zenekarából, részint a Diósgyőri Vasgár zenekarából, amely gyakorlatilag amatőr, de szimfonikus zenét is játszó társaság volt. Jöttek még zenetanárok és főiskolások, akik a Zeneakadémia Tanárképző tagozatának hallgatói voltak. Ők a szeptemberi tanévkezdés után októberben már a zenekar tagjai voltak.

V. P.: Azt, hogy milyen színvonalú egy zenekar, talán az mutatja meg a legjobban, milyen műveket játszik. Mi volt a műsor alapja?

S. L.: Mindent játszottak, a mai repertoárt akkor alakította ki a zenekar. Szimfóniák, versenyművek, oratóriumok szerepeltek benne. Körülbelül tizennégy műsorny program a bérletes szezonban.

V. P.: És mikor került ön a zenekarhoz? Honnan, milyen háttérrel érkezett?

S. L.: Huszonhat évvel ezelőtt. Szakmám szerint magyar–német szakos bölcsész vagyok, de itt a városi tanácsnál voltam közművelődési csoportvezető. Mivel akkor még minden erősen központosítva volt, gyakorlatot szereztem a szervezés, irányítás, gazdálkodás terén is. Akkor lett kettősztva a művészeti vezetői és az igazgatói poszt. Később az ELTÉ-n kulturális menedzser képesítést is szereztem. Az én feladatom a munkaszervezés, a gazdálkodási teendők, a tervezés ellátása lett. Amihez akkoriban jött még az otthonteremtés is, hiszen nem volt a zenekarnak még próbater-

me sem. Kezdetben a Miskolci Galéria egyik kiállítótermében, később a művelődési ház nagytermében próbáltunk.

V. P.: Mekkora a zenekar?

S. L.: Amikor idekerültem a zenészek hetvenegyen voltak, ma sem sokkal többben, de már nyolcvannégyen vannak.

V. P.: Mi volt jellemző a zenekar életére a nyolcvanas évek elején, amikor átvette az igazgatási feladatokat?

S. L.: Akkor futott fel az előadások száma, például nem csak egy bérlet sorozat volt, hanem kettő, megszorodtak az ifjúsági koncertek. Már csaknem húsz éves volt a zenekar, megvolt a repertoárja, jó művészi színvonallal rendelkezett, de viszonylag alacsony intézményesülési fokon. Nem volt szabályozva gyakorlatilag a működés semmilyen területe sem, azt mondhatnám a saját hagyományiból táplálkozva működött napról napra. Nem volt szervezeti és működési szabályzat, kollektív szerződés. A gazdálkodás gyakorlatilag csak a bérek kifizetéséből állt. Nem volt a zenekarnak önálló koncertszervezési joga, ezeket az Országos Filharmónia intézte. Ettől kezdve kezdtünk saját magunk is hangversenyeket szervezni.

V. P.: Hogyan tudta foglalkoztatni a zenészeket a zenekar? Volt-e megtartó ereje, akik itt játszottak össze tudták-e egyeztetni más elfoglaltságaikkal az itteni munkát?

S. L.: A létszám megfelelő volt, kiegészítőkre csak alkalmanként volt szükség. Probléma akkor jelentkezett, amikor megszűnt a váltott műszakos tanítás a zeneiskolákban. Akik tanítottak, régen meg tudták oldani ezt két nap alatt, hiszen a délelőtt is a rendelkezésükre állt. Mára az óraszámok is emelkedtek, egyre nehezebb a tanítás és a próbák összeegyeztetése.

V. P.: Kiből állt, áll a zenekar közönsége?

S. L.: Azt el kell mondani, hogy nem légtüres térben kezdte meg a működését 1963-ban a zenekar. 1951-től már egy félhivatásos együttes működött a városban Liszt Ferenc Filharmonikus Zenekar néven. A zenészek fő állása a színháznál és a zeneiskolákban volt, de a koncertek és a próbák után már kaptak valamilyen javadalmazást. Ez alatt a tíz év alatt kialakult egy meglehetősen stabil törzsközönség. A nyolcvanas években még volt olyan, hogy Munkás bérlet, ez később nevet változtatott és Népszere bérlet címmel fut mindmáig. Ténylegesen sikerült új közönséget is szerezni, azt lehet mondani, hogy ez ma hatvan százalékosan az értelmiség rétegeiből, orvosokból, tanárokból áll össze, a negyven százalékos műszaki emberekből, de nem csak értelmiségiekből áll.

V. P.: Mi ennek a kihatása a műsorpolitikára? Nagyon kell ügyelni arra, hogy mit játszik a zenekar?

S. L.: Igen, de ez nem annyira a közönség társadalmi összetételének a függvénye, hanem ez az ízléséből adódik. Erős a konzervativizmus, a kortárs zene csak a kuriózum szintjén tud megjelenni. Így hát a romantika, utóromantika világa az, amelyben a legjobb a zenekar. Volt azért tavaly egy klasszikus sorozatunk Mozarttal, Haydnnel.

V. P.: Egy másik fontos esemény volt, amikor huszonégy évvel ezelőtt Kovács László lett a zeneigazgató. Milyen változások történtek akkor?

S. L.: Ővele indult meg igazán a romantikus, későromantikus irányvonal erősítése,

amit az is lehetővé tett, hogy megnőtt a zenekar létszáma. Sikertült egy nagyobb, stabilabb vonósgárdát kialakítani.

V. P.: *Kiket tudtak vendégművészként meghívni?*

S. L.: Aki jelenetős művész van Magyarországon az mind a mai napig rendszeresen megfordul Miskolcon. Ha csak az elmúlt évadot nézzük, volt itt Vásáry Tamás, Ránki Dezső, Frankl Péter, Prunyi Ilona, Bogányi Gergely és Jandó Jenő. Vezényelte a zenekart Kocsis Zoltán. De nemzetközi sztárok is megfordult nálunk mostanában, például Reinhold Friedrich trombitaművész, vagy Abe Keiko japán marimbaművész, vagy Frank Lloyd kürtművész.

V. P.: *Ezek a meghívások anyagilag megterhelőek lehetnek a zenekar számára, mi a szerepe Önnek a műsor összeállításokban?*

S. L.: Alapvetően természetesen ez a zenegazgató feladata, de néha nekem is voltak vágyaim, elképzeléseim, amelyek időnként megjelentek a műsorban. De ezek valóban költséges dolgok, tehát kooperálnunk kell, az én feladatomban, hogy a vágyakat és a lehetőségeket kiegyensúlyozzam. Az első negyedévben dől el az éves költségvetésünk. Elmondhatom, hogy az utóbbi években nem szűkültek a lehetőségeink, nagyjából egy szinten voltak. A tervezés időszakában drágább művészekre is gondolhatunk, mert eldönthetjük, hogy mire

költjük a pénzünket. A jelentős önkormányzati támogatás közel kétharmadát adja az éves költségvetésnek, ezenkívül van a minisztériumtól érkező, az önkormányzati zenekaroknak szóló kiegészítő támogatás, és vannak saját bevételeink is.

V. P.: *Milyen jegyárakkal tudnak számolni?*

S. L.: Átlagosan ezeröttszáz forintos jegyárakkal dolgozunk, ez alól csak az újr-évi koncertek kivételek, amelyekből hárm-at is csinálunk négyezer forintos hely-árakkal. Tudunk tervezni, hiszen stabil a bérleti rendszerünk, jelentős, körülbelül kétezer vásárlóval. Három nagyzenekari sorozatot szoktunk végigvinni, idén négyet is sikerült. Ezeknek megvan az anyagi fedezete. Ez Miskolcon 33, Budapesten és külföldön 7-7 koncertet jelent. A külföldi koncertek nem hagnak, a testvérvárosunk Aschaffenburg, legutóbb például a Verdi Rekviemet adtuk elő az ottani kó-russal. De két hete Kassán voltunk, amely szintén a testvérvárosunk. Június elején pedig a Szófiai Zenei Hetek elnevezésű fesztiválon volt két fellépése az együttesnek.

V. P.: *Mindig a teljes gárda lép fel? Vannak a zenekar tagjaiból alakult kisebb együttesek?*

S. L.: Igen, a Reményi Ede Kamarazenekar immár huszonöt éves, ez tisztán vonós

együttes, de működik egy fúvósötösünk és két vonósnegyedünk is. Ők önállóan is fellépnek, de nálunk az a szokás, hogy a nagyzenekari sorozatokhoz kamarazeneke-ri es- teket is kínálunk, amelyeken ezek a kamaragyüttesek kapnak lehetőséget.

V. P.: *Tavaly szintén nagy változás történt az életükben, hiszen új koncertteremhez jutottak. Miben segített ez?*

S. L.: Az új hangversenyteremhez nem tartoznak egyéb infrastrukturális lehetőségek, ezért megtartottuk a régi székelyünket a Malomban, amelyben 1984 óta működik a próbatermünk. De így is sokkal több hangversenyt tudtunk rendezni ebben az évadban, hiszen már nem csak a színházi szabad hétfők állnak a rendelkezésünkre. Azzal, hogy a hét többi napja is a miénk vagy nyolc zenekari esttel többet tudtunk tartani.

V. P.: *Most így a nyugdíjazásához érkeve, hogyan látja, mi volt személyes szerepe, sikere a zenekar történeték elmúlt több mint negyed százados létében?*

S. L.: Egy olyan jól működő zenekart hagyok itt, amelyben stabil a zenészek helyzete. Szilárd intézményi keretek között működik kiváló muzsikusokkal, jó hangszerekkel. Ennek örülök. Persze szomorú is vagyok, hiszen sokáig dolgoztam itt, olyan emberi kapcsolatokat kiépítve, amelyek hiányozni fognak.

Nem a nulláról kezd – augusztustól az MSO új igazgatója Szabó Péter

Már dolgozott a zenekarnál, mint művészeti titkár, főtítkár. Ismeri az eddig elért eredményeket, tudja, lehet még magasabbra jutni. Milyen tervekkel indul útnak Miskolcra Szabó Péter – erről beszél az itt olvasható interjúbán.

V. P.: *Az első kérdés Önrel kapcsolatban is adódik szinte magától, milyen viszonyban van Miskolccal, a zenekarral?*

SZ. P.: Régi a kapcsolatomban Miskolccal, oda jártam a zeneművészeti szakközépiskolába, majd ott végeztem a főiskolán szolfézs-zeneelmélet-karvezetés szakon. A diplomázás után rögtön a zenekarnál kezdtem dolgozni 1997-ben, mint művészeti titkár. A későbbiekben művészeti főtítkárrá neveztek ki, 2004-ig voltam ott.

V. P.: *Mi volt ekkor a feladata?*

SZ. P.: A zenekar mindennapi életének koordinálása: a koncertek, CD-felvételek, turnék lebonyolítása közben felmerülő feladatok megoldása.

V. P.: *Most Budapesten találkoztunk, mert itt él. Mire váltott?*

SZ. P.: Itt dolgoztam egy piacutató cégnél, de természetesen magtartottam a kapcsolatot az együttesrel. Amikor itt szerepeltek, akkor mindig elmentem a koncertjeikre, és ha lehetőség adódott Miskolcra is lementem meghallgatni őket. Emellett mindig informáloztam sorsukról, helyzetükről.

V. P.: *Ezek szerint a zeneművészeti végzettsége mellett szerzett más irányú szakképesítést is.*

SZ. P.: Igen, az ELTÉ-n kulturális menedzser szakot végzetem, illetve van egy olasz nyelvű idegenvezetői bizonyítvá-

nyom is, de ehhez e céghez azért hívtak, mert ismerték a szervező képességemet. A zenekarhoz a pályázat megnyerése után kerültem vissza.

V. P.: *Elofvasta a Sír Lászlóval készült interjút, de egyébként is, gondolom, tudja milyen a zenekar helyzete ma. Mi az, amit meg akar tartani, mi az, amit meg akar változtatni?*

SZ. P.: A több éve kialakított bérlet-struktúra jól működik, ezt ugyanezen az úton lehet továbbvinni. Amit bővíteni kellene, az az, hogy a régióban újra több hangversenyt tudjunk adni. De a fővárosi és a külföldi megjelenések számát is lehetne növelni. A jelen gazdasági realitásait figyelembe véve pedig szponzorokat kell felkutatnunk, illetve pályázati lehetőségeket kihasználnunk.

V. P.: *Önnek kifejezetten zenei végzettsége van. Ez azt jelenti, hogy esetleg a műsorstruktúra kialakításában is szeretne részt venni?*

SZ. P.: Ez továbbra is a művészeti igazgató feladata, de ha olyan műre akadnék, amely rég volt műsoron, azt javasolnám újra előadni. De szeretném, ha a zenekar tagjaiból alakult művészeti tanács véleménye nagyobb súllyal esne latba a műsorok kialakításánál.

V. P.: *Gondol egyéb tevékenységekre is? Hiszen az önálló CD kiadása is lehet ma már feladat egy zenekar számára.*

SZ. P.: Igen, de hát tudjuk, milyen a lemezkiadás helyzete ma. Valaki megvesz ötöt, azután terjeszti, ahogy tudja... Ugyanakkor jó lenne, hiszen ezek az anyagok dokumentálják az együttes fejlődését.

De ez a zenekar anyagi lehetőségeinek függvénye.

V. P.: *És akkor itt van Önnek is egy személyes kérdés a végére. Mi az, amit szeretne elérni a következő években a zenekar élén?*

SZ. P.: Szeretném, hogy a zenekar egy világszerte elismert együttes legyen. Mint ahogy az igazgató úr is elmondta, ez egy jól működő együttes. De úgy gondolom, mindig lehet egy kicsit följebb emelni a mércét. Azt szeretném elérni, hogy ne csak a budapesti zenekarok legyenek a zenekarok, miközben a vidékiekről alig lehet valamit tudni. Azt már elérték a miskolciak, hogy a vidék legjobb zenekaraként emlegetik őket, én annak érdekében próbálok meg tevékenykedni, hogy az ország egyik legjobb zenekaraként emlegessék.

Varga Péter

Zenekar-összevonás elbocsátásokkal

A szegedi önkormányzat határozata alapján egyesítik a Nemzeti Színház zenekarát a szimfonikus zenekarral.

E döntés értelmében több muzsikustól is meg kell válnia az összevont együttesnek.

Mi történt, hogyan történik a váltás? Erről kérdeztük Gyüdi Sándor igazgató-karmestert.

– *Június elsejétől egy zenekar működik Szegeden kettő helyett, és tizeneggyel kevesebb zenésszel. Manapság, amikor minden felől elbocsátások hírei érkeznek, felmerül az emberben a kérdés, vajon művészi vagy inkább anyagi megfontolások állnak a háttérben.*

– Eddig hetvenkét tagja volt a szimfonikusoknak, ehhez jött most a színház harminchét zenésze. Ez elméletben 109, de valamivel több, mert a gyesen levő és a helyettese is jött. Ezt a 109 álláshelyet csökkentették 98-ra. Ez kétségtelenül nem szakmai, hanem takarékosági intézkedés.

– *Milyen átfedések voltak a két zenekar tagsága között?*

– Az utóbbi időben ilyen gyakorlatilag már nem volt, egy fél állást töltött be ott az egyik főállású zenészünk.

– *A zenekar próbahely, játszó hely szempontjából mennyire függ a színházról?*

– Semennyire. Van új székházunk, rendelkezünk szólampróba helyiségekkel is. A színházban gyakorlatilag egy próbára alkalmatlan, más funkciójú teremben volt csak helyünk.

– *És az előadásokat hol tartják?*

– A szimfonikus zenekar a koncerteket a Nemzeti Színházban tartja, más alkalmas terem nincs a városban. A tizenkét felnőtt

bérleti hangversenyre ingyen megkapjuk, a további koncertjeinkre pedig béreljük.

– *Szervezetileg most már egy zenekar látja el a két feladatot, a színházi és a koncert zenélést. Hogyan fog ez történni a napi gyakorlatban?*

– A színházban az operaelőadásokon hagyományosan a szimfonikus zenekar játszott. Most az fog történni, hogy az egyesült zenekar feladatát kibővítik a könnyű műfajok irányába. De ebbe csak a klasszikus könnyűzenei műfajok operettek, musicalek tartoznak bele, a modern jazzos, rockos hangszerelésű darabok nem. Végül is most a zenekarban annyi ember van, amennyivel ezeket az újabb feladatokat el lehet látni.

– *Nem veszélyezteti ez a próbarendet? Nem fog az történni, hogy míg a zenekar egyik része próbál az esti előadásra, jó néhányukra szükség lenne a két nap múlva következő hangverseny próbáján is a másik részben?*

– Ez kétségtelenül jelent egyeztetési nehézségeket, ebben könnyebbés az, hogy az előadások ugyanazon a helyen zajlanak, így legalább azok nem ütköznek. Úgy lehet ezt megoldani, hogy délelőtt próbálunk, és a színházi kisebb csapat pedig este megy oda játszani. Van annyi muzsikuskunk, hogy dolgozhat egy kisebb meg egy nagyobb ze-

nekarunk egyszerre. Például öt fuvolistánk van, ha ketten játszanak egy operett előadásán, még mindig marad három a koncert próbájára.

– *Mindazonáltal a zenekar tagságának egy tizedét el kell bocsátani. Ez azt jelenti, hogy van az egész átalakításnak egy komoly ellenzőtábor.*

– Hogyne lenne, aki kikerül a rendszerből, az nagyon fájdalmasan fogja ezt megélni. De azt kell mondanom, hogy amikor pedagógusokat, orvosokat bocsátanak el, tehát a közsférában ez általános, akkor illúzió lenne azt gondolni, hogy mi ez alól kivételek maradhatunk.

– *Hogyan fogják ezt megoldani, kik fognak távozni a zenekartól?*

– Ennek a folyamatnak még csak az elején vagyunk, ez mindenképpen fájdalmas dolog. Az mindenképpen fontos, hogy nem kaptam utasítást az önkormányzattól arra nézve, hogy a leépítést a lehető legolcsóbban kell megoldanom. Tehát nem feladat az, hogy a nyugdíjasokat vagy a határozott szerződéssel itt lévőket elküldeni, mert nekik nem kell végkielégítést fizetni.

– *Meghallgatások lesznek?*

– Lesznek meghallgatások, de már az új emberek képességeit is nagyon jól ismerjük.

Varga Péter

Májusi és júniusi hangversenyekről

A fennállásának centenáriumát ünneplő **Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar** Akadémiai bérlete május 7-i hangversenyének műsorán R. Strauss és Mahler művei szerepeltek (a program megegyezik a május 5-én az Olasz Kultúrintézetben rendezett koncertével). A tervek szerint Fürst János vezényelte volna Mahler Adagiettóját a Rózsalovag-szvit valamint a Halál és megdicsőülés közé ágyazva – a közelmúltban elhunyt karmester emlékének adózva Ligeti András vállalta át e feladatot.

Nem kétséges: szép műsor, nehéz műsor – egyszersmind lehetőség, megismertetni és megszerettetni a zenekar bérleti közönségével e kompozíciókat. Az előadást aligha tudnám jobban jellemezni, mint a koncert szünetében véletlenül meghallott beszélgetés-foszlánnyal: „Eddig jó kis művek voltak”. A hallgató nyilván meglepedtségét kívánta kifejezni: nem bánta meg, hogy eljött a számára eddig ismeretlen műveket meghallgatni. A hangsúlyból kitetszett: örül zenei világa gyarapodásának. Ami viszont az érem másik oldala: megtévesztette a korántsem bruckneri mércével mérhető alkotások időtartama. Érdemben tehát nem jutott el hozzá az a nagyságrend (szóhasználat kérdése, mélységnek vagy magasságnak tekintjük), amit a kompozíciók képviselnek, s ez korántsem az ő hibája. Ő azt „minősítette”, amit hallott – s valóban, ezt lehetett hallani.

A szvit legfeljebb *kellemes* zenének minősült, időről-időre *hangulatos* (keringő-lejtésű) dallamok bukkantak fel benne. A Mahler-tétel rendkívüli igényeket támaszt a vonósokkal szemben: valamennyi szólam valamennyi játékosától kontrollált-érzékeny hangképzést, s azt, hogy állandóan képesek legyenek alkalmazkodni a megvalósítandó összhangzás érdekében. A Halál és megdicsőülés legnagyobb erénye az érzékelhető folyamat-jelleg volt, miközben a zenei anyag sűrűsége képlékenyen változott.

Ligeti András heroikus mozdulatokkal dirigált, s ami nála ritka, „morgós” hang-impulzusokkal is segíteni akarta zenekarát. Ebből persze az lett, hogy a hallgatóság számára „lelőtte a poént”, a hangszereket pedig néha mintha a dirigensre hagyták volna a hatáskeltő effektust. Állandó-rendszeres kontaktusról sajnos szó sem volt; a művek ismeretében a karmester láttán kaphattunk leginkább adekvát képet Ligeti interpretá-

ciós elképzeléseiről. Vélhetően az előadók szoktatták le Ligetét arról, hogy a koncerten az épp felcsendülő hangzashoz igazodva, rendre további spontán gesztusai legyenek. Pedig a hegedűsökre ugyancsak ráférne a fokozott „törődés”! A mélyvonósok sokkal érzékenyebbek bizonyultak, ám a ténylegesen odafigyeléssel megszólaltatott szóló-állások, mindennek ellenére, dinamikailag aránytalanul szóltak.

A zenekar számára sajátos feladatot jelentett ez a műsor; ha „tanultak belőle”, annak eredménye mindnyájunk örömeire fog szolgálni. Ennek reményében úgy foghatjuk fel ezt a koncertet, mint közbülső „állomást” a repertoár-bővítő munkában. Tehetjük ezt annál is inkább, mivel – a tetszésnyilvánításból ítélve – a hallgatóságuk is „úton van” R. Strauss és Mahler művészetének megismerése felé.

* * *

Május 10-én aligha hordozott boldogabb muzsikust a hátán a Föld, mint Mikhail Agrestet. A szentpétervári születésű karmester, aki tanulmányai egy részét az USA-ban folytatta, 2001 óta a pétervári Mariinszkij Színház dirigense. Mint megannyi karmester, zenekarával is turnézik és meghívásoknak is eleget tesz, világszerte. Budapestet, ahol most lépett fel először, piros betűkkel írhatja be szakmai önéletrajzába. Kapott egy remek zenekart, mellyel szép sikert aratott. A **Nemzeti Filharmonikus Zenekarral** olyan biztonságos volt a dolga, mintha hangfelvétellel gyakorolná mozdulatait. Talán az elsődlegesen színházi munkával magyarázható, hogy megkülönböztetett rangot tulajdonít a „végigjátszásnak” – elindít egy-egy művet/tételt, s a starttól kezdve csak a táv egyenletes teljesítésére figyel. Szinte párhuzamosan halad a zenekarral, ami azt sejteti, hogy nincsenek aktuális „kérsései”. Mintha csak átismételné a megannyiszor bejárt utakat, amelyek semmiféle meglepetést nem okozhatnak. Nem is okoznak – sem neki, sem a hallgatóságnak. A zenekar pedig, lévén hogy igényes dirigenshez szokott, biztonsgági kúrt futott – ha csak lejátszották, ami a kottában áll, máris túlteljesítették Agrest elvárásait. Merthogy olyanok (igényesek, személyesek), úgy tűnt: nincsenek. Sztravinszkijtől A csalogány énekét hallgatva, nem lehetett nem gondolni arra: vajon hogyan szólna Kocsis Zoltán irányításával... Aki akár csak egyetlen Sztravinszkij-előadá-

sát hallotta, nehezen tudja összeegyeztetni a mostani hangképet a neki köszönhető korábbi Sztravinszkij-emlékképekkel. Így hát a zenehallgatás helyét valamiféle ábrándos nosztalgizálás foglalhatta el.

Udvariasan unatkozattunk John Adams műve hallatán. Az *Útikalauz furcsa helyekre* című kompozíció avíttasnak hatott, ami azért is meglepő, hiszen 2001-ben ősbemutatott darabról van szó. A hallgató legfeljebb analógiák, asszociációk keresésével foglalhatta el magát – olcsóbb megoldásnak pedig az informatív ismertetőszöveg olvasása kínálkozott. Közben, természetesen, az akusztika hangvarázsa vette körül, mint a legtöbbször a MÜPÁban.

Prokofjev III. szimfóniájába *A tűz anygala* című operájának anyagát mentette át a szerző. Agrest itt is már-már személytelenül „celebrált”; a kottában nemcsak a hangjegyeket megszólaltató, hanem az előadási utasításokat is korrektül követő zenekartól származott a kifejezőerő, amelynek köszönhetően az előző műsorszámokhoz képest fokozott mértékben volt képes lekötni a hallgatóság figyelmét. Az együttes volt a koncert igazi vesztese; ők csak adtak – s aligha kaptak élményt. Ha valamire, a teljesítményükre emlékezhetnek – nem pedig egy közösen létrehozott szép hangzásokból kialakuló hangzó építményre. A zenekarnak sok hálával tartozunk, amiért nem csak azt játszotta, amit kért, mozdulataival, a dirigens.

* * *

Május 11-én elégedetten regisztrálhattuk, hogy a **Pannon Filharmonikusok** – Pécs „Könyvek-bérlet” rendezvényt sorozat 4. estjének ismét szép közönségérdeklődés jutott. A körültekintő szervezőmunka újfent meghozta az eredményét, s a szinte telt ház nyilvánvalóan inspirálóan hat a muzsikusokra. A vendégkarmester, Tonci Bilic oldott légkört teremtett, mely tovább inspirálhatta a játékosokat. Grieg: Peer Gynt I. szvitjében nem felesleges az aprólékos cizellálás: ismert mű esetében a közönség akkor is észleli a „többletet”, ha nem tudja szavakkal megfogalmazni. Persze, nem marad el a siker a jó középserű előadást követően sem, amennyiben a tetszetős dallamok jól érvényesülnek. A 38 éves dirigens rutinos – ami ezúttal azt is jelenti, hogy nem sok készletet érez a részletek kidolgozására. Hogy Sibelius d-moll hegedűversenyében rendkívül koncentráltan játszott a zenekar, az nyilvánvalóan

a remek szólistának köszönhető. Ilya Gringolts makulátlan hangszertudása és igényes zeneisége együttesen olyan produkciót hívott életre, amelynek hallatán azt kívánjuk, bárcsak megörökítené hangfelvételt. A perfekció magától-értetődése megrendítő élményt okozott: esetlegességnek nyoma sincs sehol, mégsem üzembiztosan visszafogott az előadás. Biztos-határozott elképzelés birtokában lehet csak így játszani, amikor a mű értékében is megingathatatlanul hisz a művész. Már-már szakrális légkört teremtett – és hatása alól ez alkalommal csak kevesen tudták kivonni magukat. A megszokhatatlan-zavaró köhögések kis száma is jelezte ezt.

Eme élményt aligha lehetett felülmúlni – Mendelssohn a-moll (Skót) szimfóniája arra volt hivatott, hogy a hagyományos zeneélvezés ismerősebb talajára vezesse vissza a közönséget. Hadd kapjon itt helyet annak az elragadtatásnak a regisztrálása, amelyet az elmúlt hónapokban a remeknél remekebb elsősorban hegedűs-szólisták váltottak ki. Tudatos átgondoltságról aligha lehet szó – sőt, valószínűleg épp az egymás programjairól/szólistáiról mit-sem-tudás eredményképp sorjázta a világklasszis-rangú fiatalok. Viszszapillantva: februárban a Magyar Szimfonikus Körkép sorozatban a Danubia Szimfonikus Zenekarral fellépő, elementáris tehetség Nemanja Radulovic nevét azóta megtanulhatták azok is, akik az estnek rádiós sugárzását hallották; április 21-én a meghirdetett szólista megbetegedésének köszönhetően, Sergey Khachatryan játszotta Beethoven Hegedűversenyét a BBC Filharmonikusokkal, Gianandrea Noseda vezényletével, oly kimerült-letisztult előadásban, amely bármilyen életkorban kivételes élményt jelent; s még napirendre sem térhettünk felette, amikor a New York-i Filharmonikusok szólistájaként (a nálunk tavaly a Holland Filharmonikus Zenekarral bemutatkozott) Julia Fischer hasonló szépségű játékát hallhattuk Brahms Hegedűversenyében. És most Ilya Gringolts... Ha egykor szociológiai felmérésének a „Hol vannak a magyar vonósok?” címet adhatta Strém Kálmán – most azt regisztrálhatjuk, hogy íme, nálunk váltják egymást a vonósok nemzetközi élmézőnyének ifjú titánjai. Aki bármelyiküket hallotta, visszakapja a zene varázshatalmába vetett hitét...

* * *

A több remek hegedűs után világklasszis brácsást is hallhattunk, Rivka Golani személyében, aki május 20-án lépett fel a **Budafoki Dohnányi Zenekarral** a Zeneakadémián. E koncert műsora Vajda méltán nagy tetszéssel fogadott oratorikus scherzójával

kezdődött (akit Hollerung Gábor vezetett be a kompozíció „műhelytitkaiba”, a „Megérthető ZENE” családi hangversenysorozat keretében, bennfentesen hallgathatta a művet, s közben lopva figyelhette a számukra új darral ismerkedő hallgatókat), majd Aharon Harlap Brácsaversenyének ősbemutatójára került sor. Megint megélhettük „a zene nem ismer határokat” szlogen igazságát; egyszerre ismertük meg a művet és gyönyörködtünk az előadásban – amit ebben az esetben azért érdemes hangsúlyozni, mert a kétféle-figyelés nem megosztotta a figyelmet, hanem épp ellenkezőleg, mintegy felfokozta. Játékának személyességével Golani a mű „rangját” is közvetítette (talán kissé túldimenzionáltan). A ciklikus kompozíció egészét töretlen intenzitással vezette – s ez a felelősségteljeség nyilván inspirálóan hatott a dirigensi lelkesítéshez szokott zenekarra is. Elhíthető erővel szól a mű, nyilván a szerzőnek is nagy meglepedésére szolgálva.

A sikeres első részt még tudta fokozni a zenekar, a szünet után Csajkovszkij: V. szimfóniájának előadásával. Az együttes remek formában játszott; a vonós-szólamok telten, zengően, de sohasem hatásvadászóan szóltak; a hatást az arányos hangzás, a tételek jól-felépítettsége biztosította. A lassú tétel szólistikus szerepében példásan helytállt a kürtös – és vélhetően mindenki kedvtelve tudott belefeledkezni a széles áradású muzsikába. (Nem kis teljesítmény a füledt teremben!)

Emlékezetes koncert az évad végén – jó légkört teremt; szinte kikényszeríti, hogy a (bérleti vagy alkalmi) közönség máris érdeklődjék az őszi új évadkezdet részletei iránt.

* * *

Május 19-én délelőtt és délután a Magyar Rádió Gyermekkorusa és a **Danubia Szimfonikus Zenekar** adott koncertet Kodály Zoltán születésének 125. évfordulója tiszteletére. Tetszetős elképzelés, hogy a Mesélő muzsika sorozatában a legkisebbek gyermekjátékokkal lépjenek színpadra, majd a gyermekkoros Thész Gabriella vezényletével Kodály néhány olyan kórusművét szólaltassa meg, melyek által magyar népszokások, népi játékok nyertek polgárjogot a magas-művészetben, a műsor második részében pedig a Hány János szvit tételei, illetve a daljáték népszerű részletei jussanak el a legfiatalabb közönséghez is. Ami a zenekari részt illeti (számomra érthetetlen módon) csalódást okozott. A zenekar kétségkívül gyakorlatból is ismeri a Hány műsorra tűzött részleteit, Medveczky Ádám úgyszintén, s a szólisták is (Gémes Katalin és Sárkány Kázmér). Ott volt a lehetőség, hogy varázsolni,

elvarázsolni akarjanak; hogy szándékuk szerint úgy szólaltassák meg az ízes muzsikát, mint még soha. Ehelyett lehetőséget adtak a közönségnek, hogy aki korábban már ismer-te, átismételhesse a felidézett részleteket, amelyek így alig jelentettek bárkinek többet, mint egy többé-kevésbé tisztességes tájoló előadás. Délelőtti koncert, zsbongó apróságokkal. Őket is meg lehet érteni – de talán le lehetett volna kötni a figyelmüket. Vagy ha nem, akkor legalább az előadóknak a sajátjukat, és pedig a megszólaltatandó zene iránti felelősségteljes figyelemmel. (Minőség-igény és a megszólaltatandó zene iránti szeretet hiánya érződött – jó esetben mindösszesen a hirtelen felmelegedés-okozta tavaszi fáradtság?) Medveczky afféle „mint tudjuk” meghitt gesztusával dirigált, a kölcsönös kontaktus-teremtés legkisebb szándéka nélkül, miközben a zenekar is és a két szólista is tudta: nem történhet semmi nagy baj. Legfeljebb az a lehetőség maradt kihasználatlan, hogy pódiuméretten-összeszokottan, egymásnak kölcsönösen élményt adva muzsikáljanak. A hallgató pedig büszke lehetett magára: a ragyogó napsütés ellenére a kultúrának áldozott. Ezután, hasonló szituációban – legközelebb talán másként dönt...

* * *

Június 3-a újabb örömnappal a brácsásoknak: Kim Kashkashian lépett fel a **Nemzeti Filharmonikusok**, Kocsis Zoltán vezényletével. Szokatlan volt hallani e zenekart a Budapesti Kongresszusi Központban; úgy tűnik, a MŰPA nemcsak az előadók számára biztosít speciális körülményeket, hanem hosszú távon a közönség zenehallgatási készségét/szokását is jótékonyan befolyásolja. Vélhetően mindinkább hallgatjuk (és nemcsak halljuk) a zenét, tehát muzsikás és nem-muzsikás életébe visszacsempésződött az akusztika iránti érzékenység. Akkor is örövendetes ez, ha időnként a figyelem fő iránya elterelődik a lényegről, magáról a hallgatnivalóról – hiszen ki-ki gazdagodik a saját maga számára megfogalmazott szempontokkal vagy pusztán a korábban soha-nem-hallott iránti fogékonyság kifejlésztésével. Hogy az új otthonához „szokott” zenekarnak mit jelentett a megváltozott helyszín, az másodlagos ahhoz képest, hogy eme produkciójukat vélhetően „érzékenyebb fülű” hallgatóság követte, mint amikor még ez a létesítmény számított a Zeneakadémiához képest új koncertteremnek.

Debussy Noktürnjei közül a Nemzeti Ének-kar nőikarának 16 tagja közreműködésével megszólaltatott Szirének adott maradandó élményt, bár még ez sem közelítette meg azt a

csodálatos színgazdagságot, amit Kocsis Zoltán szólistaként varázsolt elő május 30-i jótékonyági koncertjén a zongorából, többek között Debussy-darabok megszólaltatásakor. Miközben – mint ezt épp Debussy- illetve Ravel-átíratok tanúsítják – maximálisan kihallja a zongora-faktúrából is a zenekari hangszíneket, a meglévő (eredeti) partitúra nem inspirálja hasonlóképp érzékenyen árnyalt hangzások létrehozására. Leginkább a tételek felépítésével, az arányokkal törődik, s hasonlíthatatlanul kevesebb figyelmet szentel annak, hogy az épp megszülető hangzás arányait mozdulataival az általa is ideálisnak tekintetthez közelítse. Mintha ugyanazt a gesztust gyakorolná a koncerten, mint amit a zeneszerző a kettős vonallal a kompozíció végén: sorsára hagyja az alkotást. Kocsis a próbafolyamat eredményét prezentálja a közönségnek, a felcsendülő hangzások nem térítik el a művészre irányított figyelmét. A koncertnek nemcsak a műsor-elrendezésében jutott centrális szerep Eötvös Péter brácsára és zenekarra komponált Replicájának. E mű ritka lehetőséget ad a zenekari brácsásoknak is szólistikus-rangú szereplésre, s nyilvánvalóan inspirálta őket a remek szólista. A műsor második része afféle elkönnyítő évadzáró finálé volt: Dvorák VI. szimfóniája esetében azt értékelhettük leginkább, hogy a nehezebb játszanivalóhoz, áttörtebb faktúrához „szokott” hangszeresek korántsem vették félvállról a kompozíciót, hanem hangulatos tolmácsolással hozták ki vélhetőleg „mindent” a szólamokból, amit csak elképzelhetett a szerző. Kedves gesztus (vagy zenetudori fricska?), hogy azonos hangnemű szláv táncot adtak ráadásnak.

* * *

Aligha találhatott volna találébb szlogent a „Budapesti Wagner-napok 2007” rendezvénysorozatának, mint amit a reprezentatív műsorfüzet és a szórólapok mindegyike kínált: „Élmény! Minden tekintetben.” Történelmi, sőt, ha lehet, felfelé ívelve folytatja útját Fischer Ádám újabb megvalósult álma, a tavalyi Parsifal-előadások utódként a Tetralógia első két darabja. Az is remek ötlet, hogy a két ízben színrevitt produkciók (A Rajna kincse június 7-én és 9-én, a Walkür pedig 8-án és 10-én) egyszer mind a Tetralógia léptékét is megadták, tehát a közreműködő zenekar felmérhette, mekkora megterhelésre számíthat (a tervek szerint jövő júniusban folytatódik az idén megkezdett ciklus a további két esttel, majd egymást követő négy napon a Nibelung gyűrűje teljes egészében színre kerül).

E lap hasábjain elsősorban a zenekarról illik szólni – de nem kétséges: a produkciók

egészének elemzőitől is superlatívusz-gyűjteményre számíthat az együttes. Tavaly még érdemes volt szót vesztegetni arra, hogy színpadi produkciókhoz nem szokott társulat a számára szokatlan körülmények között is remekelt. Idén illik kézzelfoghatóbb konkrétsággal keresni a titkukat.

A **Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara** feladatai, mint a rádiózenekaroké általában, többértékűek. A rendszeres koncertezés mellett képesnek kell lennie olyan stúdiófelvétel készítésére, mely a későbbiekben akár egyetlen hangzó megjelenésként, önmagában reprezentálja az adott (nem ritkán kortárs) kompozíciót. Tehát, a professzionalizmus több síkon kell hogy érvényesüljön. Ráadásul, korántsem könnyű feladat megfelelni a perfekcionizmus és az élményszerűség kettős (gyakran egymás ellen feszülő) követelményének. A koncertek élményszerű varázsában a „kockázatás” is szerepet játszik – ami koncertek hangrögzítésekor rendkívül veszélyes (hiszen a gikszer, melyet élőben szinte azonnal „jóváírunk”, kegyetlen makacssággal tér vissza a hangfelvételek újrarahallgatásakor).

Ezúttal kamatozott mindaz a tehetség és tudás, amelynek meglétét oly könnyen magától értetődőnek tekintjük a koncertező gyakorlat során. Fogadjuk el tényként: kolosszális teljesítményt produkált a Rádiózenekar. Az élő előadást hallgatva, vagy később a rádióközvetítést, ugyanarra a meggyőződéssel juthattunk: akár látvánnyal, akár anélkül, eme interpretációval illusztrálni lehet a wagneri összművészetben a zenekarnak szánt szerepet, egyúttal megismertetni a szerző zenekarkezelésének sajátosságait.

Wagner zenekarának (kiváltképp a Ringben) megannyi feladat jut: a pregnáns motívumokkal sejtet, később emlékeztet, gyakran kommentál, azaz, sokszávos magnetofont megszegyenítő gazdag rétegezettséggel egyidejűleg képes a legkülönbözőbb gondolatok, érzelmek és indulatok megjelenítésére (közvetítésére és kommentálására). Hogy mindez követhető legyen, abban jelentős része van a pregnáns hangszerelésnek; ám annak megszólaltatásához értő dirigens és fogékony együttes szükséges. Mert nemcsak arról van szó, hogy a dinamikai jelek relativitása minden igyekezet ellenére is masszát eredményezhet (tudjuk, később a második bécsi iskola mesterei speciális jellel megkülönböztették az egyidejűleg megjelenő főszólamot és mellékszólamo(ka)t; Wagner partitúrája ilyen szempontból differenciáltabb feladatot jelent.

Hangvarázs született, tehát, a Világteremtés mitikus meséjével, az „es war einmal”

hangulatával, amikor egyetlen hangból s felhangjaiból fokozatosan megszületett a hármashangzat, a tonalitás... „A színrevivők egyik legfontosabb feladata ... a Ring esetében is az, hogy ébren tartsák a nézők képzeleterejét és elbűvöljék őket...” – olvashatjuk a szórólapon. Nos, erre a zenekar szinte önmagában is képes volt! (A színpadi látványterv gazdagon kiaknázta a 21. századi lehetőségeket; kétségkívül kísérelti jellege akkor is értékelni való, ha némely – nem kevés – elemét akár észérvekkel, akár indulattal, „zsigerből” elutasítjuk.)

A Rádiózenekar csodája abban ragadható meg, hogy a kifejező szép-hangzásnak olyan koncentrátumát adták, amelynek hatására szinte „feloldódott”, szublimálódott a közönség. Ennyi és ilyen intenzív csendet talán az egész évad folyamán lehetett volna összegyűjteni... Kritikusán hallgatni aligha lehetett; a Művészet Templomában mindenki Hívóvé válik (hihetetlen volt a művészet erejének fegyverező hatása – krakóság semmi, köhítés is csak a legszükségesebb esetben).

Fischer Ádám a próbák során „Wagner-érzékeny” fertőzte zenekarát; az előadásokon mindent elkövetett, hogy az énekesek is maximumot tudjanak adni. A differenciált dinamikának köszönhetően, miközben gyönyörködtünk a bonyolult-áttört szerkezetű hangszeres kommentárban, szinte mindig hallhattuk az énekeseket. Ugyanakkor feltűnt: Fischer Ádám igyekszik megtisztítani az énekes maníroktól az egészből kiragadott, népszerű részleteket. A Walkür csodája volt, hogy Siegmund telített érzelmekkel szólaltatja meg a Tavaszi dalt, ám mentesen a kétségkívül hatásos tenor-megoldásoktól. Ily módon a csúcspont, a fokozás meggyőzőbb és erőteljesebb, s az egész jelenet személyesebb lett. Hasonló bravúrokra voltak képesek a zenekari játékosok (szólistikusan, s ami talán még ritkább: hangszercsoportonként, szólamonként is); bársonyos vonós-tónusok, külön említésre méltó brácsa-színekkkel, érzékenyen felépített fúvós akkord-építmények. És minden zenekari művésznak köszönet azért a „kiművelt hallásért”, ami az akkordokon belüli intonációk érzékenységét lehetővé tette.

A produkció egésze – nemzetközi művészgárdát mozgósított. Hasznos ez a gyakorlat, főképp azoknak a magyar előadóknak, akik szinte kizárólag idehaza lépnek pódiumra – és vélhetően tanulságos a vendégművészeknek is, akiknek kiválasztását-meghívását Fischer Ádám nemzetközi operadirigensi tapasztalatainak köszönhetjük.

Fittler Katalin

Elfelejtett hegedűsök...

Egykor élt, ma már elfelejtett kiváló hegedűseink megérdemelnék, hogy játéuk önálló CD-sorozat kiadásával, szélesebb körben is ismertté váljon. Vannak köztük, akik elsősorban zeneszerzőként, pedagógusként, vagy írásaik révén érdemlik ki, hogy emlékezzünk rájuk. Összeállításunk a fenti gondolatok jegyében készült.

FODOR JÓZSEF ANDRÁS

(Szül.: 1751, Venlo, Hollandia – megh.: 1828, Szentpétervár)

Fodor József András egy Hollandiába kivándorolt, magyar huszárcapitány, Fodor Károly első gyermeke volt. 1787-ben, Párizsban Montmorency herceg karmestere lett, és a hercegné egyik előkelő udvarhölgyét vette feleségül. Amikor a forradalom idején a hercegi családnak menekülnie kellett, családjával Hollandiába, majd 1794-ben Szentpétervárra költözött, ahol Kurakin hercegnél lett karmester. Művei: hét hegedűverseny, hat vonósnégyes, és caprice-ok (az E-dúr és az Esz-dúr Budapesten, a Liszt Ferenc múzeum könyvtárában megtalálható).

Testvérei, Károly és Antal neves zongoraművészek voltak.

Fodor József András leánya, Jozefin 1789. október 13-án született Párizsban, és 1870 augusztus 14. körül hunyt el Saint-Genisben. Híres szoprán énekesnő volt, alakját Jókai Mór az „Egy magyar nábob” című regényében örökítette meg. Szentpétervárott Fioravanti „Contatrici villane” c. operájának főszerepével debütált olyan sikerrel, hogy utána hatvanszor énekelte egymás után ezt a szerepet. 1814-ben Párizsban a Théâtre Feydeau, majd az Odéon olasz operaelőadásainak ünnepelt művésznője lett. 1816-1818 között Londonban, 1810-ben Velencében szerepelt, 1820-ban Rossini „Sevillai borbély”-át vitte sikerre Párizsban. 1822-ben és 1824-ben Nápolyban élt, 1823-ban Bécsben szerepelt. 1825 decemberében ismét a párizsi Odéonban lépett fel Rossini „Semiramis”-ában, mely alkalommal tragikus módon, előadás közben vesztette el a hangját. 1828-ban Nápolyban keresett gyógyulást. 1833-ban még egyszer és utoljára fellépett Bordeauxban, de már nem a régi sikerrel, és ettől

kezdve az egykor ünnepezt énekesnőnek nyoma veszett. „Réflexions et conseils sur l'art du chant” című munkája 1857-ben jelent meg Párizsban. Leánya, Enrichetto 1846-1849-ben a berlini Fr. Wilhelmstadt. Theaterben lépett fel, mint énekesnő. (lásd: Zenei lexikon, 1930, I., 314. l. és Brockhaus-Riemann zenei lexikon, 1983, I., 585. l.).

A hegedűjáték történetével foglalkozó forrásművek sorában kiemelkedő fontosságúnak számít a Zimonyban (Semlin, ma Zemun) született Joachim-növendéknek (később a berlini Hochschule tanárának), Andreas Mosernak (1859–1925) „Geschichte des Violinspiels” címmel, 1923-ban megjelent munkája. A Fodor József Andrásról készült ismertetés a könyv második, javított és bővített kiadásának 46. oldalán olvasható. (A kiadvány Hans-Joachim Nösselt nevéhez fűződik, és 1967-ben jelent meg a németországi Tutzingban.)

Fodor József András (1751-1828) híres magyar művészcsalád legidősebb tagja, aki amellet, hogy nemzetközileg ismert hegedűsként tartották számon, kora leggyakrabban játszott komponistái közé tartozott. Hollandiában, Venlo-ban született, egy hannoveri szolgálatban álló katonatiszt fiaként, és miután elvégezte tanulmányait Franz Bendánál (megj.: cseh hegedűművész, 1733-1786 között Neu-Ruppinban Frigyes porosz trónörökös zenekarának tagja, illetve az utolsó öt évben koncertmestere), koncertezni kezdett, és 1781-ben sikeresen lépett fel Párizsban, ahol 1787-ig mint hegedűtanár telepedett le. Emellett Montmorency herceg szólóhegedűseként működött. 1792-ben Szentpétervárra ment, ott is halt meg.

Spoehr még 1803-ban hallotta őt játszani Szentpétervárott, amiről a következőket jegyezte be naplójába:

„...Most Fodor úr következett egy saját maga által készített versenyművel, de ez most rosszabbnak tűnt számomra, mint amilyennek a művet ismertem. Játéka sem volt a kedvemre. Ugyan tisztán hegedült, és játéka meglehetősen jártasságot árult el, de hiányzott belőle a melegség és a finom ízlés. A gyors meneteknél mindig ugratott vonót használt, aminek hallgatása egy idő után elviselhetetlenné vált.”

Fodor kompozíciói közül, a zeneiség szempontjából nézve, kedvező benyomást tesz hegedűre írott, „Hat szonátá”-ja (op. 29), a szokásos basszus-kíséret helyett második hegedű-kísérettel, amely műfaját tekintve páratlan, és annakidején elég gyakran került előadásra.

Tizenhárom hegedűversenye közül némelyik, a bennük lévő gyors menetek sajátosságai tekintetében Pierre Rode műveit juttatják eszünkbe, azzal a különbséggel, hogy a francia hegedűsnél a motívika kezelése jóval plasztikusabban jut kifejezésre. Számtalan hegedűduóját a zenekedvelők körében szívesen játszották egészen századunk elejéig.

RIEDING OSZKÁR

(Szül.: 1840. Stettin, azonos a lengyelországi Szczecin-nel – megh.: 1918. Celje, Szlavónia, a település német neve Cilli)

Tanulmányait a berlini Neue Akademie der Tonkunst-on végezte, majd az 1860-as évek végén Lipcsében volt koncertmester. Később Bécsbe került, onnan Richter János hozta Budapestre az Opera zenekarához, ahol a prím-szólam tagjaként működött több mint harminc éven át, 1871-től 1903-ig (lásd: „A budapesti operaház 100 éve”, 528. l.). Nyugalomba vonulását a Zenevilág 1905. december 16-i száma adta hírül, megemlítve, hogy a Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarának tagja volt. (Lásd „A Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarának 125 esztendeje” c. kiadvány 52. oldalát, amely szerint még 1903-ban is a prím-szólam tagja volt.)

Nyugalomba vonulását követően teljes visszavonultságban élt a szlavóniai Celje nevű településen.

Laaber: Lexikon der Violine (2004) c. kiadványának 526. oldalán a következők olvashatók róla:

Rieding Oszkár történelmi jelentősége mindenekelőtt a magyar főváros, Budapest zenei életének előmozdítása során kifejtett tevékenységében rejlik, ahol 1871-től karmesterként működött. (Megj.: ezt a tevékenységét az általunk ismert hazai források nem említik.)

A hegedűmuzsika terén jelentősek a növendékek számára írt versenyművei, amelyek még ma is a hegedűtanítás irodalmá-

nak elválaszthatatlan részeként hallhatók, ugyanakkor többi, főként a XIX. század kései évtizedeinek divatját, ízlését tükröző művei gyakorlatilag feledésbe merültek. Ezekben a tanulók számára készített versenyművekben és koncertinókban éppen azt a módszeresen alkalmazott hegedűjátékbeli jártasságot kedvelik, amellyel Rieding az ifjú hegedűsöket a zongorával (illetve zenekearral) való együtt játékba bevezeti. Emellett vannak bizonyos kompozíciók, amelyek nagyon jól megfelelnek a különböző szintre jutott tanulók teljesítményének: ilyenek a G-dúr koncert (op. 34), a h-moll (op. 35.) és a D-dúr (op. 36), amelyek olyan alapszintű technikai követelményeket támasztanak, amelyekkel egy előrehaladotabb kezdő hegedűs is meg tud birkózni. A muzsika forrásainak módszertani megközelítése vonatkozásában az eredmény mindig igen sikeres, de kiválóan alkalmas a szép hangképzés kialakítása szempontjából is. Mindegyik koncertjére jellemző a koncepcióban való gondolkodás, hogy az alkalomadtán előforduló kettősfogások, vagy gyors menetek a könnyed játékmód figyelembevételével vannak elhelyezve, és gyakorlásuk nem igényel különösebb idő-ráfördítást. Az említett művek hangterjedelme kizárólag az első fekvésre korlátozódik, magában rejtve azt az előnyt is, hogy a tanár által adott, megfelelő instrukciókat követően, akár fekvésben is megoldhatók a kezdő növendék számára.

Rieding egyéb kompozíciói, mint az egy tételes „Concertino in ungarischer Weise, a-moll” (op. 21), a háromtételes D-dúr versenymű (op. 25), valamint a szintén egy tételes e-moll koncert (op. 7) ezzel szemben már magasabb nehézségi fok felé vezetik a növendéket, és eljátszásukhoz szükség van a harmadik (op. 21), az ötödik (op. 25), és a hetedik (op. 7) fekvés használatára is, továbbá jelentős szerephez jut bennük a könnyed játékmód, amihez uralni kell tudni a vonót.

KÜZDŐ VIKTOR

(Szül.: Budapest, 1869. szept. 18. –
megh.: ?)

Huber Károlynál, Isidor Lotto-nál (Lambert-Joseph Massart francia hegedűművész 1840-ben született, kiváló tanítványánál), és Auer Lipótnál tanult. Szólistaként Budapesten debütált 1882-ben. Sikeres európai turnén vett részt, majd 1884-ben, csodagyerekként került az Egyesült Államokba. 1894-től New Yorkban tanított. Több hegedűre írott kompozíciója is van. (Albert

Bachmann: An Encyclopedia of the Violin, New York, 1925, illetve Da Capo Press, 1966.)

A szegedi Somogyi-könyvtár anyagában található Vasváry Ödön-gyűjtemény (amely az Amerikába került magyarok tevékenységével kapcsolatos adatokat gyűjtötte össze) felsorolja, mely lapokban található zenei írásai.

Az 1903-1918 között, Bostonban, havonta kiadott „The Musician” c. zenei lapban megjelent írásai a következők: „Can everybody learn to play the violin?” (1915. febr., 20. köt., 127-128. l.), „Greatest living violinist” (1915. szept., 20. köt., 604. l.), „Task of the violin bow” (1915. nov., 20. köt., 732. l.), „First aid to the inexperienced violin teacher” (1917. márc., 22. köt., 223. l.).

A „Musical Courier”-ben 1915. szept. 23-án (28. ?), majd nov. 11-én is jelent meg egy írása („About Leopold Auer’s method”), továbbá egy újabb cikke Leopold Auerről (Auer Lipótról) a New York Times 1918. márc. 17-i számában. Auer Lipót „My long life in Music” c. életrajzi munkájának 18. fejezetében, az Elba partján fekvő Loschwitz-ban, 1912 nyarán nála tanult, kiváló fiatal amerikai hegedűsök között említi Küzdő Viktort, aki valószínűleg az írásunkban szereplő, budapesti születésű hegedűs fia lehetett.

PÁSZTORY PÁLMA

(Szül.: Budapest, 1884. máj. 23. –
megh.: 1960)

Az alábbi írás Wasielewski: „Die Violine und ihre Meister” (Lipscse, 1927, 698-699. l.) című könyvében jelent meg, amit 1968-ban újra kiadtak.

A valóban mestere, Joachim József szellemében tevékenykedő növendék, Pásztory Pálma egy ügyvéd lányaként született Budapesten. Öt éves korától tanult zongorázni rendkívül muzikális édesanyjától, aki Liszt és Volkmann Róbert kedvenc tanítványa volt. Hét éves korában Bécsben, Duesburgnál kezdett hegedülni. 1893-ban édesanyja Aug. Göllerich felesége lett, és Nürnbergbe költöztek, ahol Pálma Blankensee-nél folytatta hegedűtanulmányait. Frankfurt am Main-ban Bassermann-nál és Knorr-nál részesült további hegedűoktatásban a Hochschen konzervatóriumban, miközben általános képzésre a Frielinghaus Intézetbe járt. Tizenöt évesen, 1899-ben került Joachimhoz Berlinbe, ahol három év múlva fejezte be tanulmányait. A következő évben Mendelssohn-díjat nyert a

Beethoven-koncert kiváló tolmácsolásáért. Közben szülei a Duna menti Linzbe költöztek át, ahová Pálma is követte őket, hogy a pedagógiában, és a nevelőapja által vezetett filharmóniai koncerteken tevékenykedjen vezető szerepkörben. 1908-ban Max Reger hívására Lipcsébe ment, és éveken át koncertezett együtt a mesterrel, a legjelentősebb hegedűre és zongorára írott művek egész sorát játszva el, illetve szólóhegedűszonátákat adva elő ezeken a hangversenyeken. 1910-ben Reger hegedűversenyét a szerző vezényletével játszotta Berlinben, stb. A Regerrel való együttműködés mellett előszeretettel viselte gondját Bach, Beethoven és Brahms műveinek, de nyitott volt a kortárs zene irányába is. 1918-ban házasságot kötött Hugo Erdman szociálhigiénikussal, a biológiai kongresszusok megalapítójával. Ezt követően néhány évre feladta az igen sikeres koncertezést, s közben zeneirodalmi tevékenységet folytatott, majd ismét hangversenyezni kezdett. Pásztory Pálmát az általa képviselt, komoly művészeti irány révén korunk egyik legfigyelemreméltóbb hegedűseként tartják számon.

GYÁRFÁS IBOLYKA

(Szül.: Budapest, 1901 – megh.: ?)

Gyárfás Ibolyka 1908-ban, elsőéves akadémistaként kezdte meg tanulmányait a budapesti Zeneakadémián, Hubay Jenőnél. A Zeneakadémia évkönyvei szerint 1912-ig négy akadémiai osztályt végzett el, majd kimaradt. Hubay kiváló növendékéről hiába keresünk adatokat zenei lexikonjainkban. Max Grünberg „Meister der Violine” című könyve 1925-ben jelent meg (Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart-Berlin), amelynek 237–238. oldalán az alábbiak olvashatók.

Ha egy gyermek már négy és fél éves korától olyan ügyességgel bír, hogy minden szülői és tanári segítség nélkül képes egy hegedűdarabot megtanulni egy értéktelen, vásári hegedűn, nagy tehetséggel és erős akarattal kell rendelkeznie. Ez könnyebb a zongorán, ahol a billentyűk ott vannak a gyermek szeméi előtt, de a hegedű esetében ehhez jelentékeny ügyességre, éles zenei hallásra, és ösztönösen jó hangszer- és vonókezelésre van szükség.

Ezt a „triükköt” valósította meg Gyárfás Ibolyka. A hegedű iránti érzett zeneszeretettől hajtva, amihez a szülők részéről nem kapott segítséget, saját maga öltötte ki első gyakorlatait – egyszerre volt tanár és növendék. Három hétig tartó igyekezet után hozzátartozóit egy hegedű-ballada elő-

adásával lepte meg, bizonyítva, hogy rendkívüli tehetséggel rendelkezik. A családhoz bejáratos barátok ezt követően Hubay Jenőnél kezdtek érdeklődni, jelezve, hogy kis honfitársának leghőbb vágya, hogy szabályszerű hegedűoktatásban részesüljön. Miután a mester felmérte a kislány rátermettségét, úgy rendelkezett, hogy Ibolyka kerüljön Stössel kisasszonyhoz, egy fiatal hegedűtanárhoz, aki korábban növendéke volt, és akiben megbízott. Néhány év múlva Hubay vette magához a jó technikai adottságokkal rendelkező, gondosan felkészített gyermeket, aki annyit fejlődött, hogy nyolc éves korától már Paganini-etüdöket tudott játszani, és ezeket koncerten is előadta. A közben tíz évvé cseperedett kis művésznő 1911–12 telén négy hónapot töltött Berlinben. Meghallgatta és megfigyelte az itt fellépő, híres hegedűsök játékát, ami zenei fejlődésére jelentős hatást gyakorolt. Zeneileg sokkal érettebben tért vissza Budapestre – ahol 1901-ben született – és Hubay tanácsára megtette az előkészületeket egy londoni fellépést illetően amelyre a következő évben került sor. Mind Ibolyka személye, mind pedig művészete igen készséges fogadtatásra talált az angol fővárosban. Maga Alexandra királyné is jóindulatú érdeklődést mutatott iránta, lehetővé téve, hogy az udvarnál is fellépjen. A brüsszeli királyi udvarhoz küldött ajánló levelének köszönhetően Ibolyka Belgiumban is koncertezett. Itt is megtalálta az utat az előkelő társasághoz, és a legszívesebb fogadtatásban részesült a királynénál is. Az északi államokban tett turnén szerzett kellemes benyomásokat követően hazájába tért vissza, ahol most már komolyabb tanulmányok következtek. A fiatal virtuóz következő útja Itáliába vezetett, ahol sikeresen lépett fel a fővárosában. Különleges kitiüntetés érte Genovában, ahol Paganini hegedűjén játszhatott, amit az ottani múzeumban őriznek. A tudásának csúcsára érkezett művésznő 1916-ban Ausztriában, Németországban, Hollandiában, a skandináv államokban és Bulgáriában koncertezett. Az év decemberében, első berlini fellépése elvitathatatlanul sikeres volt. Jól boldogult a legnehezebb technikai feladatokkal, meleg, változatos hangon hegedült, és félreérthetetlenül erőteljes muzikalitással, temperamentummal előadott programja azt a benyomást hagyta maga után, hogy jelentős művésznőt hallottunk, akinek nevét meg kell őrizniünk emlékezetünkben. A kiváló virtuóz hegedűs későbbi koncertjei még csak megerősítették a játékaról nyert kedvező véleményt, és igazolták azt a hírnevet,

amellyel a zenekedvelők legszélesebb körét megörvendeztette.

ZILZER IBOLYKA

(Szül.: 1906 körül – megh.: ?)

A budapesti Zeneakadémia hegedű előkészítőjének I. osztályába 1914-ben vették fel, ahol Bloch Józsefhez került. A IV. előkészítő osztályt 1918-ban fejezte be, és még ebben az évben, első éves akadémistaként kezdte meg tanulmányait Hubay Jenőnél. Az 1919. március 20-án tartott házi hangversenyen Vieuxtemps: Fantasia appassionata c. művét adta elő. Az 1919–20-as tanévben már a III. akadémiai osztályt végzi Studer Oszkárnál, majd 1920–21-ben IV. osztályos Kemény Rezsőnél (az 1920. nov. 12-én megtartott intézeti hangversenyen Lalo: Spanyol szimfónia c. művével lépett fel.) Utoljára 1921. május 7-én szerepelt növendékként a Zeneakadémián, amikor Weiner Leó kamarazene-növendékeként Grieg: F-dúr hegedűszonátáját adta elő Bartók Ilonával.

(Nővére, Zilzer Piroska Budapesten, majd Bécsben is fellépett, és rendkívül kedvező kritikát kapott, lásd: Ungarischer Künstler Almanach, 1929. Az 1915–16-os tanévben Szendy Árpádnál első éves zongorista növendék volt a Zeneakadémián, majd kimaradt.)

Zilzer Ibolyka sikeres szerepléseiről annakidején a Neues Pester Journal, az Allgemeine Musikzeitung (Berlin), a Vossische Zeitung és a Berliner Lokalanzeiger számoltak be (lásd: Ungarischer Künstler Almanach, 1929.).

Thomas L. Clear a következőket írja róla 1975-ös hanglemez-kiadványának ismertetőjében:

„Az összeállításunkban bemutatott nagy emberek összes, ránk maradt gramofonfelvételei között a leginkább zavarba ejtő rejtély ennek a művésznőnek a nevéhez kapcsolódik. Neve, honfitársához, Szentgyörgyi Lászlóhoz hasonlóan, megtalálható az 1929-ben megjelent „Ungarischer Künstler Almanach”-ban, néhány sajtókritika kíséretében, és miként Szentgyörgyi esetében, róla is a felvételek mondanak véleményt. De azok meg is teszik. Bizonyára Hubay-növendék volt, születésének idejét 1910 tájára tenném. Sok felvétele van, széles repertoárral rendelkezett, játszott többek között a két Beethoven-románcot, Wieniawski „Souvenir de Moscow”-ját, és Sarasate „Carmen-fantáziá”-ját. Szép hegedűhangja, az interpretációval kapcsol-

Zilzer Ibolyka

latos problémák mesteri megoldása, továbbá, hogy felvételei egyáltalán nem jelentek meg mikrobarázdás lemezen – mindez bőven igazolja, miért szerepel mindjárt két művel ezen a lemezen, és ilyenkor azt kívánom, bárcsak lett volna annyi eszem, hogy Budapestre jöjjenek az 1920-as, 1930-as években. Vajon hol lehet ma?...”

A lemezen Zilzer Ibolyka Vecsey „Valse Triste”, és Albeniz „Malaguena” (Op. 71/6) című művét játssza.

KERÉKJÁRTÓ GYULA (DUCI)

(Szül.: 1898. Budapest – Megh.: 1962
California, USA)

A zeneakadémiai évkönyv tanúsága szerint 1907-ben kezdte meg hegedűtanulmányait az első akadémiai előkészítő osztályban, Szerémi Gusztávnál. A következő tanévben már a III. előkészítőt végzi. 1909-től első akadémista Hubay Jenőnél, majd 1911–12-ben harmadikos, de ekkor kimarad. 1914–15-ben Hubay művészképzős növendéke. Gyermekkorától kezdve számos európai hangversenykörúton vett részt, és szinte példátlan virtuozitásával, nagyszerű előadóművészetével általános feltűnést keltett. 1922-től az Egyesült Államokban élt.

Lássuk, mi olvasható róla a budapesti Zeneakadémia stúdiójában található, 1975-ben, Thomas L. Clear által, „Augmented History of the Violin on Records (1920–1950)” címmel kiadott, amerikai hanglemez-sorozat ismertetőjében. (A három, MN 1949 A-C jelzettel található mikrobarázdás lemez CD-n is hozzáférhető, illetve

a Régi Zeneakadémia hangtárában is hallgatható. Kerékjártó ezen a lemezen Hubay egyik csárdajelenetét adja elő.)

„Látom, hogy tévesen írtam a nevét a címkére, de úgy gondolom, meg fogják nekem bocsátani ezt a hiányosságot. Ismét egy nagyszerű művész, akiről jóformán semmiféle adat nem található az amerikai könyvtárakban, habár lemezei, a Columbia által készített, legkorábbi, akusztikus lemezekről kezdve egészen a jelenlegi, Fawick-kompozíciókat tartalmazó (Omega címkével megjelent) mikrobarázds lemezig, mindent túlszárnyaló muzikalitásról árulkodnak. Csaknem bizonyos, hogy Hubay-növendék, akiről azt mondták nekem, hogy Svájcban akkora rajongással vették körül, játéka olyan lelkesedést és izgalmat váltott ki, hogy hangversenyei után a közönség tagjai a vállukra szokták venni, és úgy vitték a szállodáig! Nyilvánvalóan Californiában töltötte utolsó éveit, az üzleti életben, és legalább egy filmben mindenképpen szerepelt. Az itt kiválasztott művet jobban játssza, mint maga a szerző, annak ellenére, hogy a felvétel zongorakisérettel készült. Olyan érzésem van, hogy sok csúcs-színvonalú szólóest és felvétel lehetőségét mulasztottuk el, ennek a művésznak meg nem érdemelt mellőzése miatt.

Hogy többet tudjunk meg erről a kiváló, magyar hegedűsről, olvassunk bele Vidéki Ödön írásába, amely „A Zene” című folyóirat 1914. évi, VI. évfolyamának januári számában jelent meg. (Vidéki Ödön a Zeneakadémia 1887-88-as évkönyvében, a hegedű tanszak elsőéves hallgatójaként szerepel.) Írásának stílusa és hőfoka a kor hangulatát idézi, de teljesen egybevág az amerikai lemezkatalógus megállapításával. (A cikk szerzőjének a különleges tehetségek gyakorlásával kapcsolatos, túlhaladott álláspontját itt nem kívánjuk taglalni.)

Kerékjártó Gyula

Három éves koráig a szülei kétségbeesetten észlelték, hogy nem tud megtanulni beszélni. Már-már azt hitték, hogy néma marad. Atyja, aki nagyon művelt és inkább a transcendentalis szférákban mozgó elme, ezérféle módszert eszelt ki, gyermeke megszólaltatására. Véletlen vezette nyomra. A zongoránál ülve egyes hangokat ütögetett le hosszan és gyakran ismételve. A szomszéd szobában játszadozó gyermek lassan kisomfordált és elmélázva hallgatta az intenzíven rezgő hullámokat. A hangok a diatonikus skála típusában emelkedtek és szálltak alá

és a gyermek, az ember veleszületett ősi hajlamával, öntudatlanul nyitván meg az ajkait, követte a hangokat és énekelni kezdett – tisztán, határozottan meg nem tévesztendő biztossággal. Másnap a zongora mellett lepte meg az atyja. A székre mászva ott kuporgott a billentyűk előtt és kereste a tegnapi hallottakat és íme, – kiverte a hangsort, abban a sorrendben, ahogyan az előző napon hallotta. E megnyilatkozásra folytatódott a kísérletezés. Énekelve neveztek meg neki az egyes hangokat és a piczi száj utána gögicsélte mind. Később össze-vissza kevert hangmagasságokkal próbálkoztak, de a kis Duci egyszer sem tévedett. A jég meg volt törve és a zene ábécéje után a többi betű már magától ment az öntudatba. Hamarosan megtanult beszélni, pár hét alatta a hallott dallamot úgy énekelte, mint a felnőttek. A zongorán nyomban kibillentyűzött mindent, a leüttött hangot eltalálta gondolkodás nélkül. Egyszer a házuk előtt elrobogó gépkocsi túlkölését hallva nekirentott a zongorának és keresgélés nélkül ütötte meg a billentyűt, ámulatba ejtve szüleit. Minthogy ezzel a váratlan fordulattal bebizonyosodott a kisfiú abszolút hallása, rögtön megfogalmazott szüleiében az elhatározás, hogy rendszeres zenei kiképzésben fogják részesíteni. Erre azonnal nyílt is alkalom. Anyja, aki maga is nagy zenei talentum és kitünően zongorázik, rögtön hozzá fogott a tanításhoz. Rövid bevezetés után a Chován-féle zongoraiskola került a kottapolcra. A 4 éves Duci minden nehézség nélkül küzdötte le a kezdetben felmerülő technikai akadályokat. Nem telt bele 3-4 hónap és minden gyakorlatot könyv nélkül recitált. Egyszeri-kétszeri átjátszás után minden belevésődött az emlékezetébe. Már darabot is kezdett. Kicsi kezecskéivel olyan energikus akkordokat vágtott ki, hogy szinte orgonához hasonlított a zongora. Ha valami szép dalt hallott, a helyszínén eljátszotta és zsenijének önkéntelen sugallatára megszületett hozzá a kíséret anélkül, hogy valaha hozzá hasonlót is hallott volna. Improvizálni, tetszésszerűen hangnembe transzponálni, játékszámba ment neki. Atyja mérnök lévén, áthelyezés folytán Teschenben (megj.: az akkori Magyarország északi határától 20 kilométerre) tartózkodott akkor. Házában megfordult az ottani intelligencia, akik hallva Duci bravúros produkcióit, elragadtatásukban hangversenyt rendeztek és a kis csodagyermek először játszott a nyilvánosság előtt. Sikere fölülmúlt minden várakozást. Tapasztalt aggyastyánok fakadtak könyre, hallván a kisded mélyseges érzelmi világának, rajongó

szenvédélyének megnyilatkozását. A tapsviharra sugárzó arccal tipegett újból a pódiumra s nem kéretve magát sokáig, felkúszott a székre és ott indult meg keze alatt a rögtönzött melódiáknak egész özöne.

Később egy véletlen folytán valami kis hegedűt kerítettek a számára. A gyerek a kezébe vette ezt a hangszeret, keresztbe tette rajta a vonót és tanítatlanul, tiszta hangok szólaltak meg az értéktelen kis szerszámból. Bámulatraméltó találékonyssággal jött rá hegedülés titkainak egész sorozatára. Magától találta ki a vonó vezetését, alig húzott rajta egyet-kettőt már vibrált alatta a hang, akár az ének. A fejlődés procedurája azonos volt a zongorán tett haladásával. Őt és fél éves korában – még mindig Teschenben, – Pogrobinszki Zeno, a Sevčik iskolának végzett növendéke vette kezébe. Három hónapi tanulás után ez a mester fedezte fel atyja előtt, hogy a fiúnál nagyobb tehetséggel még nem találkozott. Felösmerte hivatottságát, hogy valamikor a legnagyobbaknak is rettegett konkurrensé legyen. Az apa, mint régi borsodi nemesi család sarja, aki szívvel, lélekkel csüngött hazáján, magyarságának tudatában otthon akart vele babérokat szerezni. Ne a külföld érdeme legyen e talentum virágainak kifakasztása, hanem az édes haza földjén sarjadjon ez a nemes virág, ennek a hazának hirdesse pompázó színeit és hazulról áradjon széjjel a világban a magyar géniusz ez újabb csodás megnyilatkozása. És áthelyeztette magát Budapestre. Első útja Hubay Jenőhöz vezette. Ehhez a nagy mesterhez, akinek pedagógiai világhíre messze tulvilágít a magyarság határain, aki lelkének egész nagyságával szuggerálja a kongeniális szellemet és felébreszti a legrejtettebb érzelmeket ott, ahol a lángelme perzselő sugaraiban olvadoznak a lélek rejtelmes aranybányái. – Ő kiolvasztja a tiszta aranyat, formálja, gyúrja, ő csiszolja, fényesíti, amíg vakító ragyogásától meg nem káprázik a szem.

Hubay meghallgatta és felvette az akadémia előkészítő tanfolyamába. Eleinte Szerémi Gusztáv tanította két évig. Ez idő alatt négy év anyagát végezte el. A következő évben már az akadémiai osztályba került. Ide jutnak a legkiválóbbak és legtehetségesebbek. Itt már kizárólag Hubay vezetése alatt áll a kiváltságos növendék. Ez a négy éves tanfolyam, összefoglalata a művészi kiképzés minden fázisának. Aki ezt sikeresen végzi, bátran nyilvánosság elé léphet. Kerékjártó Gyula, a nyolcesztendőös fiú, rövid két év alatt túl volt mindenben. Egyénisége, magasan túl

szárnyaló poétikus felfogása, fényes fantáziája ez idő alatt szárnyra kapott. A gyermek egy csapásra férfivá nőtt, az érzelmek fékvesztetten csapongtak, a genie pedig ráncbaszedve belső világának dúló cyclon-jait, s a logika, béklyóiba verte a száguldó vihart. – Fölfogásának eredetisége, minden befolyástól ment szubjektivitása, az a varázsszessző, amellyel hallgatóit rabjaivá teszi. – A hegedű ujjai alatt dalol, sír, nevet, zokog, töpreng, elméláz és fölkorbácsolja szívünk minden csepp vérét.

Egyedülálló klasszis, amely nem tűr összehasonlítást, - egyedül a mesterét lehet föléje helyezni, akinek méltó utóda lesz, ha a korral tudásban is utól fogja érní.

Még nem volt tízéves, amikor a román udvartól meghívást kapott a királyné rendeletére. Bukarest és Sinaja (megj.: királyi üdülőhely) lázban égtek érte. Ferdinánd bolgár király ajándékokkal halmozta el. Azután következtek Hollandiában aratott diadalai: Vilma királynő elragadtatásában arany órát, ékszereket ajándékozott neki, saját monogrammjával. Majd elrendelte, hogy három gyermekével együtt egy képen fotografálják le a hangok birodalmának ezt az Isten áldotta kis fejedelmét. Mária José hercegnő arcképpel ajándékozta meg. Németországi körútjai, az angol metropolisban lezajlott hangversenyei, a világsajtó egyhangú elragadtatását vonták maguk után. Több spontán dicséret, a szuperlatívusokban kulmináló dicshimnuszok annyi megcsendülését alig provokálta még hegedűs, mint Ő. Ez a gyermek pedig most karácsonykor töltötte be rövidke életének tizenkettedik évét. November és decemberben ötször hallottuk a vigadó nagytermében, az akadémián, a Népoperában és akár zongora, akár a Wiener Tonkünstler Orchester 60 tagu zenekara kísérette, mindig szuverénül uralkodott mindnyájunkon.

A tőle hallott rengeteg darab közül csak Lalo „Fantasie espagnole”-ját, Beethoven „Románc”-át, a Mendelssohn hegedűversenyt, Wieniawski „II. Polonaise”-ét, Händel „Larghetto”-ját akarjuk kiemelni, mint érzelmi forrásának legtisztábban csobogó habfodrait. De tőle hallva minden szép, minden csodás és érdekes, legyen az a klasszicizmus gyöngye, vagy az epigonok kisebb igényű alkotása. Beleönti a lelkét, és ezzel ujjá teremti, zománccal vonja be a rég elfeledett s megunt melódiát. Amellett Duci a magánéletben pajzán gyerek, akinek a football meg a tenisz a főpassziója. Ha pedig a szobában kénytelen ülni, akkor rajzol, fest, sakkozik, komponál, zongorázik s a legki-

sebb gondja is nagyobb annál, semhogy hegedüljön. Mindenhez nagy tehetsége van s mindenben excellál, de gyakorolni alig akar naponta egy óránál többet. De minnek is a szervezetet koptatni, ha a természet úgylis felruházta már a szükséges kellékekkel.

SZENTGYÖRGYI LÁSZLÓ

(Szül.: Budapest, 1910 – ?)

Hegedűtanulmányait a budapesti Zeneakadémián végezte. Az első négy akadémiai osztályt 1920–1924 között végezte Studer Oszkárnál, a két művészképző osztályt pedig 1924–1926 között Hubay Jenőnél. 1924-ben Reményi-díjat nyert, művészdiplomáját 1926-ban szerezte. Budapest székesfőváros 1926-ban Hubay Jenő díjat alapított a Zeneművészeti Főiskola hegedűtanszakának növendékei számára, amelynek az 1926-27-es évben Szentgyörgyi László lett a nyertese. Diplomahangversenyét 1926. május 31-én adta, és többek között a Beethoven-koncert 1. tételét játszotta. 1924-ben Zürichben, Luzernben, Genfben lépett fel, majd 1927-ben Dohnányi Ernővel együtt Frankfurtban.

1928-30 között Lengyelországban, Hollandiában, Németországban turnézott, valamint Bukarestben is szerepelt az ottani Filharmonikusokkal a román királyné előtt, 1930-ban pedig Párizsban lépett fel.

1931-ben a salzburgi Festspiele-n Dohnányi vezényletével Hubay 11. csárdajelenetét (Szomorúfűz hervadt lombja...) adta elő, majd 1935-ben ismét Frankfurtban szerepelt.

1931-1933 között a budapesti Operaház zenekarának tagja, 1933–1942-ig hangversenymestere, 1942–1944-ig első hangversenymestere (lásd: „A budapesti Operaház száz éve”, 530. l.). Szerepelt a budapesti, varsói, krakkói, müncheni, berlini, hamburgi rádióban, és játékaról több hangfelvétel is készült (His Master's Voice). Életrajzi adatai a Magyar Muzsika Könyve c. kiadványban (1936, 493. l.) található.

Hubay Cebrián Andor: „Apám, Hubay Jenő” című könyvének 9. oldalán említi Reményi Gyenes István „A magyar hegedűművészet története Hubay Jenő megjelenéséig - és azon túl is” c. tanulmányában (1992), hogy Szentgyörgyi László Argentínába került. Varró István Weiner Leó 50. születésnapjára (1955. ápr. 19.) összeállította Weiner külföldön élő tanítványainak és barátainak jegyzékét. Ennek a később kibővített jegyzéknek alapján, a Berlász M.: „Weiner Leó és tanítványai” c.

Szentgyörgyi László

könyv (2003) 213. oldalán található bejegyzésből tudjuk, hogy Szentgyörgyi az Argentínában lévő Tucumán-ban (San Miguel de Tucumán ?) élt a II. Világháborút követően.

A már említett, régi, híres hegedűsök játékát megörökítő amerikai hangfelvételkiadványhoz készült katalógus összeállítója a következőket írja róla, részben utalva Kerékjártó Gyulára is:

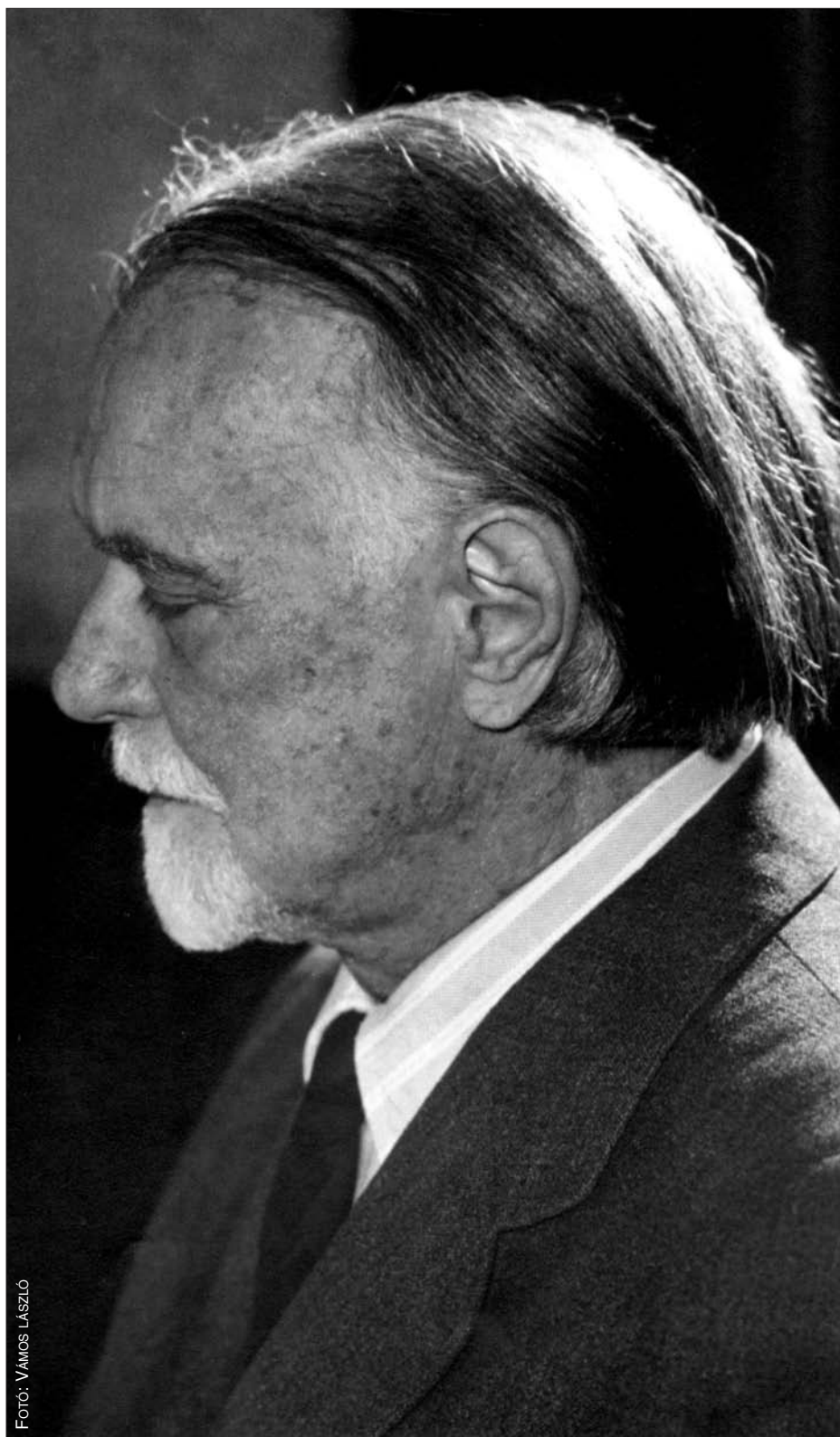
„Két egymást követő, helyesírási hibával megjelent név egyetlen címkén, rációfalva a tényre, hogy az iskolában meg szoktam nyerni a helyesírási versenyeket, viszont ilyen nevekkkel, mint ezek, még sohasem kellett megbirkóznom. Itt megint csak át kell ásni magát az embernek a magyar katalógusok iratanyagán, hogy információt szerezzon erről a művészről, de mivel lemezei mindenütt fellelhetők, ezek minden nyomtatásban megjelenő írásnál többet mondanak. Úgy hallottam, Hubay-növendék volt (miért is ne?) és a budapesti Filharmonikusok koncertmestere több éven át. Az 1929-es Ungarischer Künstler Almanach néhány sajtóközleményt és repertoárját említi: Beethoven-koncert, Hubay-, Ernst-, Paganini-, Brahms-, Glazunov-, Spohr-, Viotti-, Mendelssohn-, Lalo-művek, Händel: A-dúr szonáta, Wieniawski: Faust-fantázia, Paganini: Boszorkánytánc, La Campanella, Mózés-fantázia, Sarasate: Andalúzai románc, Bazzini: Manók tánca, Hubay: Csárdajelenet. Bizonyára játszott más darabokat is, de kezdetként ez a felsorolás is megteszi. A kiadványunkhoz kiválasztott, általa előadott Mózés-fantázia Paganini zeneiségének elismerését jelenti, és többet nyújt pusztán technikánál – a néhány lemez között ezt tartom a legjobb felvételnek, amiket hallottam.

Hogy hol van jelenleg Szentgyörgyi úr, vagy hol volt az elmúlt harminc évben, ezt csak találgatni lehet.”

Rakos Miklós

KODÁLY ZOLTÁN 125 éve született – 3. rész

Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciójának sorsa a XXI. századi magyar általános oktatásban és lehetséges szerepe a közönség-utánpótlásban

FOTÓ: VAMOS LÁSZLÓ

„Zene nélkül nincs teljes ember... Jó mérnök, vegyész stb. lehet valaki, ha tizenöt éves koráig rá sem gondol. De zeneértő nem lehet, ha hatéves korában (s játékosan még előbb) nem kezdik rendszeresen nyitogatni-gyakorolni a fülét... A zene ügye az általános iskolában nem is a zene ügye elsősorban. Közönségnevelés=közösségnevelés.”

(Kodály Zoltán)

Sorozatunk harmadik részében ismét tovább kutatjuk – neves szakemberek megszólaltatásával –, mi az oka annak, hogy Magyarországon (Liszt, Bartók Kodály és Dohnányi hazájában!) az általános oktatásban – országsszerte csak néhány kivételtől eltekintve – visszaszorult az énektanítás, a gyerekek az iskolákban jellemzően nem találkoznak meghatározó módon sem a népzenevel, sem a klasszikus zenekultúrával, miközben úgy tűnik, hogy a világ számos pontján nagyobb karriert futott be Kodály koncepciója, illetőleg a „zenei népoktatás”.

Keressük arra is a választ, mi az oka annak, hogy hazánkban a hivatásos zenészek és a legnagyobb közönséget mozgósító előadóművészeti csoport, a „szimfonikus zenekarok” jelentős része nem ismerte még fel, hogy a fogyatkozó műértő közönség számára érthető klasszikus színpadi megjelenés, a konvencionális interpretálás nem elegendő az oktatási hiányosságok pótlására abban a korszakban, amelyben a magasabb kultúra megértésének és művelésének képessége éppúgy visszaszorulóban van, mint az erdők és a természetes környezetünk.

Miben látják szakembereink a megoldást? Mit kell tennie az oktatásügynek, mit a kulturális tárcának és mit tehetnek maguk a szimfonikus zenekarok a saját és a jövő közönségének kinevelésében?

A sorozatunkban megszólaltatott szakemberek a kodályi koncepció továbbvivői.

(Szerk.)

Erdei Péter

„Olyan mélypont felé közeledünk, ahonnan csak felfelé van út”

A kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet főigazgatója. A budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem egyetemi docense 1973-tól 2003-ig. A Magyar Rádió Énekkarának első vendégkarnagya. Diplomáját 1968-ban szerezte a Liszt Ferenc Zeneakadémián. A Kodály Musical Training Institute (Boston, USA) társalapítója. 1976 óta a Kecskeméti Pedagógus Énekkar karnagya. A Debreceni Kodály Kórus vezető karnagya 1983–1985 és 1998–2000 között, valamint 2003-tól jelenleg is. A Magyar Rádió Énekkarának vezető karnagya 1990–1992 között. Számos kortárs magyar kórusmű bemutatójának rádió- és CD-felvételén működött közre, és számos díjban és elismerésben részesült e tevékenységéért. Vezényelt, mesterkurzusokat és/vagy előadásokat tartott Nagy-Britanniában, Norvégiában, Kanadában, USA-ban, Ausztrália, Koreában, Olaszországban, Görögországban, stb. Gyakran kéri fel nemzetközi fesztiválok és versenyek zsűrijében való részvételre. Liszt-díjas karnagy és a Capital University (Columbus, Ohio, USA) díszdoktora

– Azok a fiatal művészek, karnagyok, karmesterek, akik most itt tanulnak a Zeneakadémián, kinek fognak játszani, zeneálni, lesz-e közönségük az elkövetkező években?

– Azt hiszem mindenkinek, aki bármilyen hatással lehet erre, fel kell tennie magának ezt a kérdést. Tudjuk nagyon jól, hogy felnőtt korban csak azok a hatások maradnak meghatározóak és irányt adóak egy ember életében, amelyeket már fiatal korában begyűjtött, illetve az iskolás korban szerzett élmények, indítatások azok, amelyek egész életre kihatnak. Kodály már 1929-ben a gyermekkarokról írott cikkében megmondta, hogy azt az élményt, amelyet egy gyerek az iskolában kaphat, nem szabad a véletlenre bízni. Azt nagyon

komolyan elő kell készíteni és az énektanárnak kell megvalósítani. Azt hiszem ez a legfontosabb kérdés: az élmény. Nagyon sokat foglalkozunk azzal a kérdéssel, hogy a közoktatási rendszeren belül, ahol a közönség megszülethet, az oktatási rendszer tönkretette a nevelést és a zenei nevelést is. Szerencsére azért van reményt keltő tapasztalatom is. Most járok a végzős zeneakadémisták diplomatanításaira. Minden olyan esetben, ahol egy fiatal, jól képzett tanár működik, ott a kapcsolat a diákok és a tanár között azonnal él. Ha az egyikük szerelmese az operának, akkor olyan módon tud arról beszélni, hogy magával ragadja a gyerekeket. Ha szépen tud énekelni és ezt meg is mutatja a saját őszinteségével, zenei képzettségével, ez is magával ragadó. Legutóbb egy fiatal tanárjelölt a középkori kottairásról tartott előadást egy általános gimnáziumban, a számítógép bevonásával. Nem csak énekeltek, elméletet tanultak, hanem a modern technika eszközét is igénybe vették – egyszerűen lenyűgöző volt! Kodálynak megint csak igaz volt, amikor – ha jól emlékszem 1946-ban az amerikai útján – egyik beszédében azt mondta, hogy akkor lesz jó zeneoktatás Magyarországon, ha először jó tanárokat képezünk. Hogyan lehet jó tanárokat képezni? Ez az egyik kulcskérdés. Vagyis szakmai szempontból a lehető legjobb képzettséggel, zenei, történelmi, irodalmi anyagismerettel, ugyanakkor szívvel és a gyerek, a diák szeretetével legyen felvértezve. Őszintén, szeretettel, hittel tudjon tanítani.

– Ön szerint hogyan lehet megközelíteni a normál általános iskolában tanuló

mai gyerekeket? Számukra már idegen a komoly zene világa, nem?

– Én azt hiszem, hogy nem. Mi csak azt hisszük, hogy minden egyéb fontos számkra, mert a felszínen bombasztikus erővel kapják mindenütt azt, amiről mi úgy gondoljuk, hogy nem feltétlenül volna szükséges. A gyerek lelke mindig áhítozik a komolyságra, őszinteségre és a megbízható kapcsolatra. Sajnálattal ki kell jelteni, hogy kontraszelekcio uralkodik a pedagógus képzés vonalán. Ez olyan, mint egy járvány. Azt jelzi, hogy nem elhivatottságból kerülnek a pályára emberek, hanem kényszerből. Aki nem szívből csinál valamit, hanem kényszerből, az nem tud maradandó hatású munkát végezni. Itt az alapvető vonzalom hiányzik a téma iránt, ami állandóan serkenti az embert a tanulásra. Vagyis tudjam pontosan, hogy miről beszélek! Amellett legyen olyan szeretet a gyerekek iránt, ami minden körülmények között még a „tékozló fiú” mellé is oda tud állni. Mert a világ tele van tékozló fiúkkal, s a tanár felelőssége az, hogy ezeket ne engedje elveszni. Minden nap, amikor a tanár bemegy az órára, vállán van ez a felelősség. Visszatérve a tanítóképzésre: sajnos az énekkal, művészettel szívesen foglalkozó tanítók kis létszámában kerülnek ki a képző intézményekből. Egyszerűen azért, mert különböző átszervezések kapcsán a zenei alkalmassági vizsga eltűnt a tanítóképzésből. Ha a tanító úgy érzi: nincs eléggé felkészülve, ez gátlásokat épít. Ennek az az eredménye, hogy keveset, vagy egyáltalán nem fog foglalkozni azzal a területtel, ahol bizonytalanul érzi magát. Ráadásul az oktatásirányítás is hozzájárul ehhez, mert mindössze heti egy

énekórát engedélyez az úgynevezett normál tantervű iskolákban. Nem viszi végig a gimnáziumban, hanem megszakítja a 10. osztály után. A hattól tízéves korig tartó időszakot, amikor kialakul a gyerek zenei érdeklődése – épp azt veszélyezteti. Az érettségi előtti két év pedig a felnőtté válás szempontjából igen fogékony kor. Tudjuk a régi példákából: a művészettel való foglalkozás az, ami az embert emberré teszi.

– Azzal, hogy ennyire lecsökkentették az énekórákat, kimondva-kimondatlanul kevésbé értékes tárgynak nyilvánították az ének oktatást. Szüksége van a társadalomnak manapság érzelmileg kiművelt emberekre? Nem inkább parancsvégrehajtó gépek kellene?

– Sajnálatosan igaz, amit mond. Nagyon sokan, a művészet területén dolgozók úgy érezzük, hogy a mechanizálódás, a gépesítés átveszi az emberi élet minden területére és sajnos egyfajta szemlélet, akár ország-irányító szemlélet is abba az irányba hat, hogy gondolkodás nélküli gépmembereket képezzünk. Olyan, aki nem fog ellentmondani, akinek nincs önálló gondolata, hanem végrehajtja az utasítást. Viszont a művészet nem ilyen,

mert a művészet a fantázia területét, az érzelmek területét érint. Nem véletlen Kodálynak az a mondása sem, hogy az emberi léleknek van olyan régiója, ahová csak a zene világít be. A zene az a művészeti ág, amely megmozgatja a gondolkodást, elindítja a kreativitást, az ember teljes szellemi és fizikai kapacitását a nemesebb emberi értékek felé irányítja.

– Nézzünk szét képzeletben a hangversenytermekben. Ön mit tapasztal?

– Sajnos igaz, hogy a színházba, hangversenyre, operára járó közönség korösszetételét tekintve az idősebb generációkat jelenti elsősorban. Ennek egyik oka ez a helyzet, amiről beszéltünk, de nem csak! Én nagyon sokszor tapasztalom, hogy műkedvelő énekarok tagjai, akiket országsszerte elég jól ismerek –zeneszerető emberek – meggondolják, hogy ki tudják-e adni azt az 1500–3000 forintot egy hangversenyjegyre. Főleg a közalkalmazottak. Ugyanez érvényes a pedagógusokra, az egyetemi ifjúságra is. Más oldalról viszont nagyon érdekes, hogy a „divatkoncerteken” legtöbbször telt ház van. A világsztárok világát éljük. Az a világ köszöntött ránk, amikor csak

akkor adom ki a pénzt, ha a szupersztárt tudom meghallgatni. Manapság érezhető, hogy olyan mélypont felé közeledünk, ahonnan csak felfelé van út. Vannak olyan jelek az országban, hogy a fiatal generációt érdekli a saját kortársa. Elmennek egymás koncertjeire, segítik egymást. Ez azért persze még nem túl sok!

Jó harminc évvel ezelőtt tőlünk nyugatra volt ez a helyzet, amivel mi ma szembenézőnk. A technikai fejlődés és a II. világháború utáni versenyhelyzet és rohanás eredményezte azt, hogy a nyugati világ megérett arra, hogy újra az ember felé forduljon. Ez az egyik oka, hogy a művészet felé komoly intenzitással visszafordultak, s ezért is oly népszerű Kodály tőlünk minden irányban: Északra, Délre, Távol-Keletre és Nyugatra. Rájöttek az emberek, hogy nem lehet a mechanikus embernevelést tovább folytatni, nem lehet csak az egzakt tudományok versenyéből a következő generációt felépíteni, hanem igenis szükség van a szépre, a jóra, az érzékenységre, az emberi finomságra, sőt ma már a tudósok kimondják, hogy semmi mást nem kéne tanítani, csak a művészeteket, mert mindenütt az nyit kaput.

Gerenday Endre

„Alulról fölfelé építkező rendszerrel kéne a zene szeretetét visszaállítani”

1947-től elvégezte a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Ének-szaktanítói tagozatát. Karvezető Taniszakon 1952-ben szerzett diplomát. Tanárai voltak: Kodály Zoltán, Ádám Jenő, Zalánffy Aladár, Gárdonyi Zoltán, Viski János, Vásárhelyi Zoltán, Bartha Dénes, Szabolcsi Bence. 1962-től a Budapesti Tanítóképző Intézet Gyakorló Iskolájának tanára. A Budapesti Tanítóképző Intézetben, majd Főiskolán tanít, ahonnan 1988-ban nyugállományba vonult.

– Hosszú tanári pálya tapasztalata áll Ön mögött. Hogy látja, mennyit változott az elmúlt öt-hat évtizedben a Kodály módszer jelentősége és rangja Magyarországon?

– Az a benyomásom, hogy katasztrófa a helyzet. Amikor itt jártak Svájcban, Amerikából, a világ minden tájáról, amikor mi is kiküldtük a legjobb embereinket a világ minden tájára és a módszerrel óriási eredményeket értek el, mi akkor kezdtünk el kételkedni. Az egész rendszer megrendült és ennek következtében az éneklési kedv, a zenei anyanyelv szeretete kiveszőben van. Ha a gyerekek nem kapnak az első pillanatban eleget ebből a természetből, akkor később nem lesz meg az

igényük arra, hogy zenekedvelők, hangverseny látogatók legyenek.

Én 1947-ben a Nagykőrösi Tanítóképzőben kaptam kántortanítói oklevelet. Ott volt egy olyan énektanár, aki ugyan nem állt különös becsben Kodály előtt, de Kodálynak – Bartóknak ilyen kiváló emberét, mint ez a Márton Barna volt, nem sokat lehetne fölmutatni az országban. Amerre ment, vitt magával mindig egy képzős kis csoportot és bemutatta a legszébb népdalokat Kodály feldolgozásban. Egy kicsit megbántva érezte magát, mikor Kodály írt egy művet a Nagykőrösi Tanítóképző Énekkarának és nem írta oda, hogy vezetőjüknek, Máté Barnának. Ettől függetlenül ugyanúgy dolgozott tovább,

nem mutatta senkinek, hogy rosszul esett neki a dolog. A Nagykőrösi Tanítóképző udvarán énekeltük el Kodály–Berzsenyi Magyarokhoz c. hatalmas kánonját, a „Forr a világ” kezdetűt, amit Kodály vezényelt és Márton Barna olyan szépen elrendezte, hogy mikor kell belépni a szólamoknak, mert azért Kodály beintése alapján ez nehéz lett volna. Dehát nem is ez volt a feladata Kodálynak.

1947-ben, amikor a Zeneakadémiára kerültem, létezett még egy ének szaktanítói tanfolyam. Ennek Ádám Jenő volt a tanszakvezetője. Tudjuk, hogy a koncepció Kodály nevéhez fűződik, de az egész kidolgozása Ádám Jenő munkája volt. Ezt egy kicsit elhallgatják, de ez semmit sem von le a lényegből, mert Kodály pontosan látta, hogy a zenei anyanyelvünkre kell alapozni az egész koncepciót. Ahhoz, hogy részleteiben ezt hogyan lehet megtanítani, ahhoz egy olyan vérbeli pedagógus kellett, aki vidékről jött Kodály hívó szavára és az ő közreműködésével került a Zeneakadémiára.

Ő tanította a módszertant és nagyon világosan látta, hogyan is kell ezt csinálni. Hogy valakit megtanítsunk lapról énekelni, először meg kell ismertetni a zenei anyanyelvével. Ez a magyar parasztdal, amit még az őshazából hoztunk magunkkal. Van egy ősrégi anyag nyolcszáz-ezer dallammal és van vagy százezer, ami egyes stílusú, új stílusú népdal, amiből kinőtt a magyar nótának is az a fajtája, ami-

ből Kodály is bevett néhányat az iskolai gyűjteményébe: Simonffy, Szentirmai, Szerdahelyi, Bihari, Egressy, Lavotta a XIX. század nagy muzsikusaik közül. Világosan elrendezte a daltanítás módszerét Ádám Jenő. Két nagy rendszer létezik: a hallás utáni daltanítás és a jelről tanítás. A hallás utáni azért rendkívül fontos, mert úgy maradt meg az a százezer körüli népdalunk, hogy apáról fiúra, vagy anyáról leányra szállt. Kukoricafosztáskor, lakodalomkor hallották az utódok. Ehhez jött a különböző korok muzsikája, amit a relatív szolmizációs rendszerrel meg lehetett tanítani. A jelről való tanításhoz tartozik a kézjelről, betűjelről és hangjegyről való tanítás. Ha ezt nem csinálják végig, akkor nem fognak tudni a gyerekek lapról énekelni.

– *Abban a két évtizedben, amikor Ön a Tanítóképzőben tanított, milyen változást tapasztalt a jelentkezők felkészültségében?*

– Ennek van egy kis előzménye. Mikor én a Zeneakadémiára kerültem, Ádám Jenő kiküldött minket tapasztalatszerzés céljából iskolákba. Én Bors Irmához kerültem, akit akkor még Bors Virginiának hívtak, mert a terézvárosi templom melletti iskola még egyházi iskola volt. Az volt a feladatom, hogy nyolcadikosoknak tanítsak meg egy Mozart kánonot. Ezek a gyerekek első látásra el tudták énekelni! Tizenöt-húsz perc múlva gyönyörű kánon szólt. A Tanítóképzőben előfordult, hogy

négyszeres túljelentkezés is volt! Alkalmassági vizsgát kellett tenni a jelentkezőknek. Szinte vérre ment, volt, aki öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem veszik fel. Később pártunk és kormányunk úgy látta, hogy baj van, kevés a pedagógus, képesítés nélküliek tanítanak kint az iskolákban, tehát szaporítsuk fel a tanítóképzősök számát. Majd – nem tudom milyen megfontolásból – eltörölték az alkalmassági vizsgát. Legalább nyolc éven keresztül a hallgatók mindössze egy féléves módszertani képzést kaptak. Semmiféle hallásméleti képzésben nem részesültek, és ezek a pedagógusok most is tanítanak még. Aztán rájöttek, hogy ez így nem jó. Bevezették a heti két énekórát évfolyamonként és lett egy szakkollégiumi csoport, ahol sokkal többet kaptak énekből. Ez alapos volt, de még mindig nem elegendő. Az ének szakkollégiumba most komolyabb felvételt kellene csináltatni. A másik fontos kérdés az, hogy a gyerekekkel hogy lehetne megszerettetni az éneket. Most az ellenkező irányba elszaladt a ló velünk. Vagyis semmi nincs. A felső tagozatban is legfeljebb zenehallgatás van, de nem nagyon érdekli őket. Alulról fölfelé építkező rendszerrel kéne a zene szeretetét visszaállítani, élő bemutatással. Sokkal komolyabban kéne törődni az egész oktatással, ha azt akarjuk, hogy ebben az országban az emberek országépítő, kulturált és kulturát szerető embereké váljanak. *Szőke Cecília*

Josef Eckhardt/Erik Pawlitz/Thomas Windgasse

A koncert-látogatottsági lehetőségek jobb kihasználásáért

ARD-tanulmány a klasszikus koncertek és operaelőadások látogatottságáról

Aligha volna olyan gazdasági vállalkozás, amelyik a működését saját tevékenysége hatáskörének olyannyira hiányos tapasztalati (empirikus) ismereteire merné építeni, mint azt a legtöbb kultúra-szervező teszi. A Német Színházak Szövetségének színházi statisztikája a legprominensebb azon kevés források közül, amelyeknek felméréseire támaszkodni lehet, habár az itt alkalmazott adat-

felvételi módszerek részben már túlhaladottnak számítanak. A 2005-ben nyilvánosságra hozott 8. KulturBarometer új kutatási eredményeket tárt fel, amelyek pótolják az addigi ismerethiányokat, valamint megjelent az ARD (Német Közszolgálati Rádió- és TV állomások Munkaközössége) vizsgálata, a németországi klasszikuszenei színházi- és koncertrendezvények látogatottságáról.

Az ARD komolyzenei tanulmányának célkitűzései

Alig találunk adatokat a németországi klasszikuszenei színházi és koncertrendezvények látogatottságáról. A 8. KulturBarometer, amit a Kultúrakutatási Centrum a Német Zenekarok Szövetségével karöltve hozott létre, és 2005 novemberében jelentetett meg, a téma igen

kevés aktuális forrásainak egyike. A tanulmány szerint „a német polgárok 42 százaléka legalább egy zenés színházi ill. klasszikuszenei koncertet látogatott meg 12 hónap alatt”. Azonkívül arról számol be, hogy „ez 18 százalékkal több a 20 évvel ezelőtt mért adatoknál, ugyanakkor a publikum összetétele az idősebb korosztály és értelmiségi körök felé tolózott el.”

Ez a tényállás élénk sajtóvisszhangot keltett. A Német Színházak Szövetsége, amelynek sajtát 2003/04-es szezonra vonatkozó opera- és koncert-látogatási statisztikája lényegesen alacsonyabb adatokat mutatott fel, kritizálta a *Kultur-Barometer* megállapításait, ami heves vitát váltott ki.

Az ARD a fenti statisztikától függetlenül jelent meg átfogó komolyzenei alapkutatási eredményeivel. Célja volt a klasszikus zene publikumának a rádió és hanghordozókkal kapcsolatos magatartásának kutatása, de emellett természetesen a koncert és operaelőadások látogatottságának felmérése is. A megkérdezettek nyilatkozatai alapján azok részaránya, akik évente legalább egyszer klasszikus-zenei koncertet (templomi koncertet is) látogattak, vagy egy opera-/balett előadást megnézték, a felnőtt lakosság 42 százaléka. Az ARD-tanulmány ezzel ugyanarra az eredményre jutott, mint a 8. *Kultur-Barometer*.

Ha közelebbről vizsgáljuk a fenti adatot, a megnövekedett statisztikai szám mögött a következő látogatási összetétel áll (átfedésekkel): klasszikus-zenei koncertre évente 31 százalék, templomi hangversenyre 35 százalék és operaelőadásokra kerekén 27 százalék jut. Ha a koncertlátogatóknak azt a csoportját, akik saját bevallásuk szerint tulajdonképpen nem számíthatók a komolyzene kedvelői közé, a teljes részarányból kivonjuk, a felnőtt népességnek még mindig 38 százalékát tekinthetjük egy olyan csoportnak, amelyik a komolyzene pódiumi, templomi vagy színpadi élvezetétől nem zárkózik el.

„Széles” és „szűk” látogatói skála

Arra, hogy a népességnek ez a 38 százaléka valóban él-e a program-ajánlatokkal,

* (társadalmi-népességi)

** (jellemző alaki jegyek)

a közvélemény-kutatás nem ad választ. A ritkán művelt tevékenységeknél gyakran hibázik az emlékezés, így a megadott válaszokat nem tekinthetjük autentikusnak, ezért a továbbiakban nem annyira egy valóban létező közönségről, mint inkább egy „széles” látogatói skáláról beszélünk.

A „széles” látogatói skála itt magában foglalja a komolyzenei koncertek látogatóinak tág spektrumát, a templomi hangversenyekig bezárólag. A koncertlátogatás történhet gyakran vagy ritkán, esetleg nem is a zene kedvéért. Itt tisztán vallási vagy szociális motívumok is szerepet játszhatnak, mint például az évenkénti húsvéti hangversenyek vagy karácsonyi oratórium-estek.

A „széles” látogatói skála mellett a tanulmány a „szűk”-nek meghatározott csoporttal is foglalkozik, az ide tartozókra a gyakori koncert- és operalátogatás a jellemző. Részarányuk a teljes felnőtt népességhez viszonyítva csupán 6 százalék.

Szociodemográfiai* és tipológiai** sajátosságok elemzése

Milyen közösségre vagy környezetre jellemző sajátosságokat jelenít meg a „széles” koncertlátogatói skála? Melyek kapcsolódnak a jelen tanulmány szerint inkább a nagyvárosias régiókhoz? A következőkben klasszikus demográfiai ismertetőjelek segítségével, érdeklődési területeknek, szabadidő tevékenységeknek járunk utána. Ehhez a mindenkori struktúrát az össznépességhez viszonyítva tárgyaljuk. A „szűk”-ként meghatározott csoportot szembe állítjuk az előbb megnevezett „széles” csoporttal. Az arányaiban egyértelműen kisebb szűk csoport miatt az eltéréseket mindamelletts visszafogottan kell értékelni.

A nők a „széles” hangverseny-látogatói potenciálban túlréprezentáltak

A nők nagyobb számban képviseltetik magukat a „széles” csoportban mint a férfiak. Ennek a megosztottságnak kétségtelenül biológiai vonatkozásai is lehetnek. Túlsúlyban az idősebbek vannak. Ez mind a nőkre, mind a férfiakra is vonatkozik. Azonban mivel a férfiak várható életkora rövidebb, magától értetődik, hogy a nők aránya ebben a csoportban –

hasonlatosan azok arányához a népesség 14 éven felüli társadalmában – magasabb.

Az idősek dominanciája

Az idősek dominanciája a „széles” csoportban különösen feltűnő. Az, hogy ez csupán egy általános időskori jelenségnek, vagy egyes csoportok tradicionális beidegződésének tekinthető, nem állapítható meg, mivel a jelen tanulmány egy pillanatnyi helyzetfelmérésen alapszik. Minél idősebbé válik a személy, annál jobban eltér hangverseny-látogatási aktivitása – pozitív értelemben – a népesség átlagától. Vagyis kora előrehaladtottságával növekszik érdeklődése a komolyzene iránt.

A „széles” látogatói skála átlag életkora 53, a „szűk” csoporté 59 év

Mélyen az átlag alatt vannak reprezentálva a 14–29 évesek. A „széles” csoport tagjai között kevesebb mint minden tizedik tartozik a komolyzenei koncertlátogatók közé. Ezzel szemben itt az 50 éven felüliek aránytalanul jobban képviseltetik magukat. A „széles” látogatási potenciálhoz tartozó személyek átlag életkora 53,4 évre tehető, és ez 7 évvel több, mint a német népesség átlag életkora (46,6 év). Összehasonlítva azokkal, akik nem tartoznak a „széles” csoporthoz, a különbség még szembetűnőbb. A nemkoncertlátogatók 42,3 éves átlag életkorukkal fiatalabbak nemcsak a „széles” csoporthoz tartozóknál, hanem minden megkérdezettnél is.

A „szűk” csoport esetében még szembetűnőbb a korosztályi jelenség. A „széles” csoporttal összehasonlítva még kevesebben tartoznak ide 50 éven alul és még többen 50 éven felül. Így tehát az átlag életkor valamennyivel a „széles” csoport átlag életkora fölé emelkedik: 59,4 év.

Magasabb képzettségűek viszonylag jobban reprezentáltak

A „széles” koncertlátogató csoportban több mint minden negyedik személy rendelkezik magasabb iskolai végzettséggel vagy végez éppen egy stúdiumot. Ez az arány felette áll a német népesség átlagának, ahol csak minden ötödik polgár rendelkezik magasabb iskolázottsággal.

Főiskolai képzettséggel a koncertlátogatók jó 44 százaléka rendelkezik. Ez a „széles” csoportban a legnagyobb átlag érték, ami megközelíti a népesség átlagát. Több mint minden ötödik részt vett továbbképzésen, vagy érettségivel rendelkezik, míg a Német Szövetségi Köztársaság felnőtt lakosságából csak minden negyedik. A népesség átlagánál alacsonyabb az iskolai tanulók részvétele a „széles” koncertlátogató csoportban.

A legtöbb koncertlátogató dolgozik

A legtöbb koncertlátogató dolgozik (53%). Majdnem minden harmadik alkalmazotti státuszban van. Önállóak és közhivatalnokok azonban lényegesen kisebb számban fordulnak elő a dolgozó koncertlátogatók között, habár a népesség átlagában egy harmaddal jobban képviseltek. A korosztály szerinti megoszlásból már feltételezhető, hogy a (már) nem dolgozók aránya nem lehet jelentéktelen. Részvételük a csaknem 47 százalékukkal ugyan csak marginálisan csekélyebb a dolgozó koncertlátogatóknál, a népesség átlagánál mégis magasabbra tehető.

A felmérés nem terjedt ki annak vizsgálatára, hogy a nyugdíjasok milyen tevékenységet folytattak korábban, így nyitva marad a kérdés, hogy tulajdonképpen milyen speciális szakmai körökhöz tartoznak. Az iskolai végzettségek regisztrálása révén feltételezhető, hogy kevésbé tartoztak munkás- vagy alacsony iskolázottsági körbe.

Magától értetődik, hogy a „szűk” csoportban a magasabb átlagéletkor miatt a dolgozók részaránya is kisebb, majdnem minden második személy a „nyugdíjas” körhöz tartozik.

A koncertlátogatók gyakran folytatnak kulturális tevékenységet és aktívak

Mivel foglalkoznak a „széles” koncertlátogató skála tagjai szabad idejükben? Hogy jobban megismerjük ezt a csoportot, a továbbiakban szabadidős programjaikkal és érdeklődési körökkel foglalkozunk. Az átlag lakossággal összevetve ők gyakrabban foglalkoznak kultúrával kapcsolatos tevékenységgel. Átlag minden ötödik találkozik – legalábbis alkalmanként – másokkal, közös muzsikálás céljából, 17 százalékuk ezt a tevékeny-

séget hetente legalább egyszer gyakorolja. Minden ötödik legalább egyszer hetente játszik egy hangszeren. A népesség átlagánál valamivel gyakrabban űznek sportot. Kétharmaduk legalább egyszer hetente gondoskodik arról, hogy fit legyen.

Nem meglepő, hogy ennek a csoportnak a tagjai klasszikus koncertek, templomi hangversenyek, balett- és operaelőadások rendszeres látogatói, és így a szabadidő tevékenység köre zárul. Hozzávetőleg 83 százalékuk látogatja a múzeumokat. Az átlag népességhez képest az olyan tevékenységek mint táncrendezvények ill. diszkók látogatása alacsonyabb arányt képviselnek. Az érdeklődési kör főleg az előbbi tevékenységekkel egyezik meg. Jóllehet a koncertlátogatóknál a ranglistát egyéb érdeklődési területük mellett a barátokhoz és ismerősökhöz fűződő kapcsolatuk vezeti, a kultúra – mint művészet, irodalom, színház – és a politika iránti érdeklődésük messze erősebb, mint az az átlagos népesség körében megjelenik.

A „szűk” látogatói skála kulturális érdeklődése még az előbbieknél is jobban kialakult. Ez megmutatkozik mind a szabadidő tevékenységre vonatkozó kérdésekre adott válaszaiknál, mind érdeklődési területükénél. 90 százalék felett nyilatkoztak úgy, hogy a politika és művészet, irodalom és színház érdekli őket. Ezzel mintegy 10 százalékkal haladták meg az ilyenirányú érdeklődéssel rendelkező „széles” potenciálhoz tartozókat.

A koncertlátogatók előszeretettel vonzódnak a klasszikus muzsikához

A zenei preferencia szerint, amit elnagyolt zenei stílus-kategóriák szerint adtak közre, a koncertlátogatók a teljes népességgel szemben nyilvánvalóan átlagon felüli előszeretettel mutattak fel a klasszikus zene iránt. 86 százalék találja a komoly zenét legalábbis jónak, ezt követi a rock- és popzene (60%). Ez utóbbi minden személynél átlagon alul értékelt. Nyilvánvalóan az elnagyoltan meghatározott zenei stílusoknak, valamint a koncertlátogatók széleskörű meghatározásának köszönhető a rock- és popzene kedvelők magas aránya a koncertlátogatók esetében. A rock- és popzene azonkívül tekintélyes variációját jelenti a stílu-

soknak, nem utolsósorban dallamában, ritmikájában és tempójában. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a népzene és sláger iránti átlagon felüli érdeklődést sem, ami ismét az idősebb emberek ízlésvilágára jellemző.

A hip-hop, techno, rock és pop iránti érdeklődés, még a sláger is csekélyebb a „szűk” potenciálban, mint a „széles”-ben. A népzenei érdeklődés értékei jelennek meg, a klasszikus zene iránti érdeklődés 99 százalékos átlagával („nagyon tetszik/tetszik”) abszolút domináns.

A koncertlátogatás, bérletvásárlás, információigény motivációi.

A zene élvezete mint fontos motiváció

Nemtől, kortól és képzettségtől függetlenül az összes vizsgált csoport esetében a zene élvezete a legfontosabb motiváció. Különleges élményt átélni, kikapcsolódni, a „széles” koncertlátogatói körnél motiváció szempontjából a ranglista élén áll. Különleges ünnepi atmoszférát élvezni, jól szórakozni és a horizontot szélesíteni, még mindig több mint a koncertlátogatók egynegyedénél fontos vagy nagyon fontos. A ranglista középtáján áll: „erőt nyerni a mindennapokhoz”, „bizonyos szövegeket, zenekarokat és karmestereket hallgatni”, valamint „partneremet/barátaimat/szüleimet elkísérni”. Kevésbé fontosnak tűnnek a szociális motivációk: „érdekes embereket megismerni”, „bizonyos témákhoz hozzászólni tudni” és „bizonyos körökben mozogni és azokhoz tartozni”.

Szociális indíték, főleg idősebbeknél

Bármennyire is általános érvényű indítéknak tűnik a zene élvezete, megkülönböztethetünk demográfiai kritériumok alapján más motivációkat is. A nőknél például az ünnepi környezet, de a lehetőség horizontjuk szélesítésére is sokkal nagyobb szerepet játszik a koncertlátogatásnál, mint a férfiaknál. Az idősek és fiatalok korcsoportja egész sor indítékban különbözik egymástól. Míg a 65 éven felülieknél az „ünnepi atmoszféra”, „erőt nyerni a mindennapokhoz”, „bizonyos művészeket meghallgatni” „bizonyos témák-

hoz hozzászólni tudni”, „bizonyos körökben mozogni” átlagon felüli, a 14-29 éves korosztály számára ugyanez átlagon aluli jelentőséggel bír. Ebből az következik, hogy a szociális motivációk az idősebb koncertlátogatóknál érhetőek tetten, míg a fiatalok esetében „örülni és jól szórakozni” átlagon felüli értéket képvisel.

A bérlet – mint motiváció – alig játszik szerepet

A bérlet – úgy tűnik – az opera- és koncertlátogatók túlnyomó többségénél nem játszik szerepet. Csupán alig több mint minden tizedik komolyzene kedvelő rendelkezik koncert- vagy operabérlettel. Ez Németország lakosságának mintegy 4 százalékát teszi ki.

A koncert- valamint opera-, és balett-bérletesek részaránya körülbelül megegyezik. Mivel a bérletes komolyzene kedvelők jó 10 százaléka nemcsak koncert, de operabérlettel is rendelkezik (4,5%), a vizsgálódások erre a két csoportra terjednek ki. Az, hogy a templomi koncertek bérletesei az összbérleteseknek csupán kis részét teszik ki, annak az az oka, hogy itt a belépőjegyeket általában nem bérlet formájában árusítják.

Inkább a férfiak és idősebbek vásárolnak bérletet

A bérletesek között gyakrabban találunk férfiakat és idősebbeket, mint fiatalokat. Dolgozók és magasabb képzettséggel rendelkezők valamivel az átlag felett rendelkeznek bérlettel. A nemdolgozók és alacsonyabb képzettséggel rendelkezők között nagyszámú idősebb komolyzene kedvelőt találunk.

A rendezvények információs forrásai

A komolyzene-kedvelők elsősorú információ-forrását az újságok jelentik. Ezt a barátok, ismerősök, rokonok és kollegák tippjei, valamint plakátok hirdetései követik. Az Internet és a Rádió azonos átlagértékkel a sor végét zárja. Helyszíni információs anyagok, mint prospektusok, szórólapok, helyi lapok és a TV még kéthelyértékű százalékot képvisel. Az információs források közül a legritkábban említettek az írásos meghívók, saját bérlet, egyesületek és a teletext.

A koncertlátogatás akadályai

Azoknak a komoly zene iránt nyitottaknak a száma, akik kevesebbszer mint kétszer mennek el klasszikus-zenei koncertre, templomi koncertre, vagy operaelőadásra, a felnőtt népességnek még mindig 15 százalékát teszik ki. Miért tartózkodik ez az egyáltalán nem kis csoport a klasszikus zenei rendezvények látogatásától?

Magas belépődíjak és hiányzó személyes motiváció

A megkérdezettek által megadott okok széles szóródást mutatnak és a többféle válasz megadásának lehetősége ellenére az azonos okok aránya nem éri el az 50 százalékot. A megkérdezettek 48 százaléka számára „a belépőjegyek túl drágák”, ami azt jelenti, hogy a klasszikus-zenei rendezvények látogatása – mindegy milyen műfajban – a teljes népesség legalább 7 százaléka számára pénzkérdés is. Második okként szerepel: „nem ismerek senkit, aki ilyesmi iránt érdeklődne és egyedül elmenni nem jelent számomra élvezetet”, valamint „nagyon kevésbé ismerem ki magam a klasszikus zenében”, valamint „egyszerűen fáradt és lusta vagyok hozzá”.

Akadályként még számos ok merül fel. A megkérdezett csoport 40 százaléka nevezte meg visszatartó okként: „az oda vezető út hosszú és bonyolult”, „nincs időm ilyen rendezvények látogatásához”, „a helyi koncertajánlat nem érdekes”. Majdnem ugyanannyinak az a véleménye, hogy „nekem megfelel a rádió programajánlata”. A legkevesebben neveztek meg visszatartó indoknak az ünnepi környezetet, az embereket, akikkel ott találkozunk, vagy a hiányzó alkalmas ruhátart.

Ha eltekintünk a sok esetben hiányzó személyes motivációtól, úgy beláthatjuk azt, hogy a koncertlátogatások egy része érhető objektív akadályok miatt marad el. A drága belépőjegyek, a koncerthelyek körülményes elérhetősége, az érdektelen helyi koncertajánlatok, komolyan veendő akadályoknak tekintendők. Különösen meghatározott célcsoportoknál játszik a belépődíj feltűnően nagy szerepet: nők, 14–19 éves korosztályhoz tartozók és különböző továbbképző tanfolyamok résztvevői panaszkodnak átlagon felüli mér-

tékben a koncert- és operalátogatás magas költségeire. A tanulmány ezen részeredménye arra utal, hogy a koncert- és operalátogató potenciál még nagyobb lehetne mint a „széles” csoport, ha megfelelő célcsoportokat – a helyi lehetőségek gondos analizálása után – célzatosan megszólítanák és támogatnák.

Végeredmény

A bevezetésben vázolt vélemény-különbségeket a klasszikus zene aktuális koncertközönségének valóságos mértékéről a fenti beszámoló adatai nem oszlatják el egyértelműen. A definícióra vonatkozó különbségek az emlékezetben élő koncertlátogatások és a valóságos eladott koncertjegyek között egyrészt, valamint azonos személyek itt tekintetbe nem vett többszöri koncert- és operalátogatását másrészt, a számadatokat csak igen korlátozott mértékben teszik egymással összemérhetővé. A rendelkezésre álló adatok birtokában ezért ésszerűnek tűnik, a németországi koncert- és operapublikum meghatározásánál. potenciálról beszélni.

Az adott eredmény szerint a koncert- és operalátogatók „széles” skálája a felnőtt népesség 38 százalékát, a „szűk” skála pedig 6 százalékát teszi ki. Az pedig, hogy ezek az adatok mennyiben fedik le a valóságos helyzetet, nem lehet tárgya egy egyszeri körkérdés eredményének. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához komplex és céltudatos speciális tanulmányok szükségeltetnének, aminek állításai akkor lennének meggyőzőek, ha azokat rendszeres időközönként meg lehetne ismételni.

A jelen pillanatfelvétel azonban a megrajzolt csoportok néhány tulajdonságát világosan írja le. A potenciális hangverseny- és operalátogatók esetében nem szabad figyelmen kívül hagyni az idősebb és a magasabban képzett társadalmi rétegek dominanciáját. Egyidejűleg úgy tűnik, hogy függetlenül kortól és képzettségtől a komolyzene közönség-utánpótlása teljesen hiányzik. Még akkor is, ha folyamatokat a feltárt adatok nem tükrözhetnek, azok gondolat-ébresztők lehetnek azok számára, akik Németországban felelősséget éreznek a klasszikuszenei kultúra megőrzése és fejlődése iránt.

(Das Orchester 2006/12)

Innovatív marketing zenekarok számára – idegen kifejezés?

Gerald Mertens beszélgetése Vera van Hazenbrouck-kal, a Düsseldorf-i Szimfonikusok és Düsseldorf-i Hangversenyterem intendánsával.

Marketing és kultúra évtizedeken keresztül összeegyeztethetetlen ellentéteknek tűntek, és néha még ma is azok. Egyrészt a kultúra értékeinek befogadása üzemgazdaság, piac és piackutatás eszközeivel félelmet keltő. Másrészt a színházak és zenekarok egyre inkább a versenyszférában találják magukat a kereskedelmi ajánlatokkal és egyéb szabadidő programokkal, amelyekkel szemben professzionális marketinget kell alkalmazniuk, hogy ne csak költségeket takarítsanak meg, hanem nyereségre is szert tegyenek. Azt, hogy a marketing módszerek alkalmazása a zenekarok világában is szükséges és egyre fontosabb lesz, a düsseldorfi példa illusztrálja.

– Nagyobb szabású propaganda kampány eddig rendszerint csak nagyobb zenekaroknál volt, pl. a Berliini Filharmonikusoknál, a Müncheneri Filharmonikusoknál és most a Düsseldorf-i Szimfonikusoknál is. Egyébként a marketinget és reklámot a zenekarok inkább mostohaként kezelik. Miért van ez így?

– Három faktor létezik. Az első – és azt hiszem a meghatározó: a múltban igen kevés intendáns törődött ezzel a területtel. A második faktor, hogy igen kevés zenekar rendelkezik saját marketing részleggel. Harmadszor: hihetetlenül sok kreatív muzsikos van a zenekarokban, akiktől néha nagyszerű ötletek származnak, amelyek azonban anyagi okokból nem valósíthatók meg.

– A Düsseldorf-i Szimfonikusok rafinált propagandával hívják fel magukra már hosszú idő óta a figyelmet. Létezik egy díjazott reklámfilm, a „DüSy” kampány, ami városszerte elhelyezett plakátokkal a zenekari tagok portréjával hívja fel a figyelmet és egy ismert lemezmarca utánérzésként a „DüSy-kutya. Hogy reagáltak a sajtó, a közvélemény, a politika, a közönség és a saját munkatársak erre?

– Teljesen változó. Vegyük először a mozi-reklámot. Rengeteg szervezésbe és pénzbe került, mivel ez a műfaj igen drága. Találtunk egy szponzort, akinek a nagyvonalú támogatásával a reklám egyáltalán létrejöhett. Aszerint, hogy mennyire sikerül az anyagiakat előteremteni, az 59 másodperces reklám havi rendszerességgel fut a mozikban – Karácsony előtt rendszerint utalással a bérletekre, azokat karácsonyi ajándékként ajánlva. Nagyszerű visszajelzéseket kaptunk. Zenekarok, sajtótórogánomok és a publikum is pozitívan

reagáltak. Valóban szenzációs fogadtatás volt.

A további akciók, amik létrejöttek: egy elismert divat-fényképész a zenekari tagokról hangszerükkel, fekete háttérrel, kifejező fotókat készített. A felvételeket a következő szlogennel társítottuk: „Én egy DüSy vagyok”. A zenekarban ennek ellentmondásos fogadtatása volt. Néhányan túl lazának tartották a kezdeményezést.

– Túl hatásvadásznak?

– Igen, túl hatásvadásznak, komolytalanoknak. Az volt egyesek véleménye, hogy „Ez komolytalan, én nem vagyok egy 'DüSy', én a Düsseldorf-i Szimfonikusok tagja vagyok”. Ennek ellenére mind a nyilvánosság, mind a médiumok részéről szenzációs volt a kampány fogadtatása. Azt mondták, hogy remek, végre egy hús-vér zenekari tagot állítottunk az előtérbe, nem mindig csak az egész zenekart. A sajtóban, az újságíróknál a „DüSy kifejezés mindennapos használatá vált. Cikkeikben csupán egyszer írják le azt, hogy „Düsseldorf-i Szimfonikusok”, az egész cikkben aztán csak mint „DüSy”-t említik. Sikeresebb marketinget ilyen rövid idő alatt alig lehet elképzelni. A közönség túlnyomó többsége is pozitívan reagált. De, és ezt nem akarom említés nélkül hagyni, az egyik újságban a DüSy kampány nagyon kritikus értékelést kapott.

– Nemcsak plakátok voltak, ugye?

– Levelezőlap formátumú autogram kártyákat is csináltattunk. A hangversenyteremben, a Düsseldorf-i Szimfonikusok koncertjein van egy DüSy stand, rendszerint három olyan muzsikos áll ott, akik este a színpadon is láthatók. A hangverseny előtt és a szünetben osztják a kártyákat a koncer-

tekre vonatkozó információkkal. A publikum ezt nagyon értékeli. Létezik egy könyv is, amibe a koncertlátogatók kérdéseit jegyzi, hogy arra, ha helyben nem lehet, a menedzsment később válaszolhasson.

– Egyszeri, rendszerint hatástalan reklám-ötletekkel ellentétben Önöknél, úgy tűnik, tartós reklámkampányról vagy reklámstratégiáról van szó. Milyen hosszúlejárati tervet készítettek stratégiájukat?

– Hosszúlejárati terv, de van egy óriási problémánk, hogy 2005 májusától, a szezon közepén, el kell hogy hagyjuk építkezés miatt egy fél évre a hangversenytermet. Valószínűleg fenyeget minket egy második építkezési periódus is, ami a hangversenytermet azután megint hónapokra használhatatlanná teszi. Ez azt jelenti, hogy ezt az időszakot ún. promóciós koncertekre fogjuk felhasználni. Játszani fogunk pl. egy hajón, vagy egy elektromos vállalatnál az alkalmazottaknak. Ezek mind olyan koncertek lesznek, ahol a muzsikosok, a szólisták és a dirigensek honorárium nélkül állnak rendelkezésünkre és megpróbálunk belépődíjat sem szedni. Az egyik galériában egy saját koncertsorozatot építünk fel, aminek keretében a zenekar kamaragyüttese lépnek majd fel. A továbbiakban néhány kamaragyüttesünk egy átépített kamionban fog hét végeken fellépni, ahol egy vendéglátó-cég közreműködésével koktélokot és egyéb italokat lehet kortyolgatni. A muzsikosok meg játsszák a műsorukat...

– A kamionból?

– Igen, a kamionból, nemcsak klasszikus muzsikát, hanem szalonzenét is, attól függően... Van egy remek rézfúvós együttesünk, az mindig nagy hangulatot teremt.

Az átépítési periódusban a szokatlan akciókkal meg akarjuk mutatni: hello, még itt vagyunk! Egyszerűen sokféleképpen kell lehorgonyoznunk a városban. Ebben például a brit zenekarok messze előttünk járnak. Ez most valóban az az időszak, amikor a Düsseldorfi Szimfonikusok a városba is bemennek.

– *Mi a benyomása? A városban is így fogadják ezt?*

– Ezt a városban is mindenképpen így értékelik. Közben igen sok új kíváncsi látogatót nyertünk meg a hangversenyteremünk számára, ami számomra kézzelfogható bizonyíték. A politika értékeli a munkánkat, mellettünk áll, és a 117 státuszt, amivel a zenekar most rendelkezik, a jövőre is garantálja. A politika észrevette: lám, a Düsseldorfi Szimfonikusok valamit tesznek értünk, és ez a düsseldorfiak számára fontos.

– *Az imázs-kampány hatása és tartóssága tehát relatíve gyorsan értékelhető. Az ön véleménye szerint kimondható, hogy az egész zenekar és az igazgatóság munkatársai is az ügy mellett állnak?*

– A legtöbben igen. Az imázs-kampány ötletei – amennyiben azok nem a zenekartól származtak – mindig egyeztetve lettek a zenekarral vagy a vezetőséggel. Azt sem én döntöttem el, hogy kik legyenek a „DüSy” akció számára kiválogatva. Ezt a fotós határozta meg és megkérdezte a művészeket, hogy van-e kedvük együttműködni.

– *Az ilyen kampányok saját erőből nem hajthatók végre. Igénybe vettek ehhez profikat vagy ügynökségeket?*

– Szerencsés véletlenek voltak. Kapcsolataim révén találtam rá egy grafikusra, akinek hihetetlenül jó ötletei voltak a koncert-terem és a zenekar számára. Aztán valahogy rátaláltunk a „kutyára”. A kutyára, amelyik kinéz a tengerre. Ez az első év, hogy plakátokon és levelezőlapokon különböző motívumokban felhasználjuk. A minta természetesen a világszerte ismert Electrola-kutya volt. Hiszen tudja, a „his masters voice”... Azt hiszem, egyszerűen bátorság és szerencse kell ahhoz, hogy az ember egy grafikusban megbízzon, aki radikális ötletekkel jön elő. Végül a kérdés, jelképezhet ilyesmi egy zenekart? A vezetőséget bevontuk és közben a kutyát, mint a Düsseldorfi Szimfonikusok imázs-motívumát mindenki elfogadta.

– *Mennyi pénzre van szükség az ilyen kampány finanszírozásához: mozi-reklám, plakátok, kutya-kampány?*

– Nálunk nemcsak a zenekarról van szó, hanem a hangversenyterem egyéb koncertjeiről is, úgy hogy nekem reklámra és marketingre a kb. 200 egyéb rendezvényénél mintegy 250 000 euró áll rendelkezésemre. Ez tulajdonképpen nem sok, ami azt jelenti, hogy minden ezt meghaladó akcióra külön kell a pénzt megszerezni. Egy ilyen akcióra 150 000–200 000 eurót kell betervezni, hogy az biztosítva legyen. Egyáltalán nincs értelme annak, hogy itt egy plakátot lógassunk fel, ott meg egy rövid reklámbejátszást helyezünk el. Mindent alaposan kell megtervezni, kivitelezni és folyamatossá tenni.

– *Ezek szerint tehát sok tennivaló van még a következő évekre, akkor is ha már egyszer elindult a kampány.*

– Sok munka vár még nemcsak ránk de a zenekarra is. El kell mondanom még azt is, anélkül hogy a Düsseldorfi Szimfonikusokat túlságosan dicsérni akarnám, hogy van egy 10-15 muzsikusból álló csapatunk, akik érdekeltek ezen a területen együtt dolgozni velünk. Hálás vagyok az ötleteikért.

– *A kampányokkal párhuzamosan végeznék-e rendszeres piackutatást és kikérlik-e a hangverseny-látogatók véleményét. Tudják-e valóban, hogy mi az, amit a közönség szívesen fogad és mit nem.*

– A munkámat itt rögtön azzal kezdtem, hogy kértem az addigi közvélemény-kutatások eredményét. Egyáltalán nem volt! Ezért csak 2001-ben készült az első. Mint minden más hangversenyteremnél, nekünk is kétféle vevőnk van: a rendszeres, bérletes hangverseny-látogató, és az, akik alkalmanként vált jegyet. Éppen most készül el egy felmérés, amit a 2001-ben készülttel össze tudunk majd vetni.

Egyébként a körkérdés nemcsak a Düsseldorfi Szimfonikusokra, hanem a hangversenyterem egyéb rendezvényeire is vonatkozik. Ebből csupán a zenekarra vonatkozó vélemény nehezen lesz leolvasható. Ez a bérletesek esetében egyszerűbb, mert azok főleg a Düsseldorfi Szimfonikusok hangversenyeire jönnek.

– *A marketing stratégia ellenőrzéséhez tehát alapján véve minden két-három évben kell egy felmérést csinálni?*

– Igen, mivel a marketingnél valóban sok pénz forog kockán és szükség van egy

kritériumra, amely szerint felmérjük, hogy a választott út helyes volt-e vagy sem.

– *Személyesen foglalkozik a közvélemény-kutatással, vagy idegen segítséget vesz igénybe? Milyen költséget szán egy komplett felmérésre és kiértékelésre?*

– Egy egyszemélyes vállalkozás segítségét vesszük igénybe. Ez egy kis iroda, igen rutinos, és még megfizethető. Egy közvélemény-kutatás kiértékeléssel együtt 5 000 euróba kerül.

– *Ez így elég áttekinthető. Összefoglalva, mondhatjuk azt, hogy a marketing a főnök ügye?*

– Úgy gondolom, hogy a marketing feltétlenül a főnök feladatai közé tartozik.

– *Hányan dolgoznak most önöknél a szűkebb marketing osztályon?*

– Valójában nincs igazi marketing osztályunk. Ezt a feladatot rajtam kívül a sajtószóvivő, aki megfelelő tapasztalattal rendelkezik, és az asszisztensnőm látja el. Fontosak még a marketing-hálózatok, mint például a Düsseldorfi Marketing Klub, ahonnan sok ösztönzést kapunk.

A legközelebbi akción az lesz például, hogy sms-en mobiltelefonokra küldjük el információinkat. Ehhez egy városi szolgáltatást veszünk igénybe. Alapjában véve rövid hírekről van szó az érdeklődő közönségünknek: „Ma este XY játszik nálunk, volna kedve eljönni?” Vagy „Van még néhány jegyünk ma estére”, stb. Ezt manapság az sms-szolgáltatás segítségével minden gond nélkül lebonyolíthatjuk. Lehetőség kell adnunk vevőinknek természetesen, hogy a honlapunkon a jegyet rögtön meg is rendelhessék.

– *Mik a legközelebbi marketing és PR-céljai, mik egyáltalán az elképzelései ezen a téren a zenekarnak a városhoz való kapcsolatát illetően?*

– Azt hiszem, hogy a zenekarnak feltétlenül még jobban el kell adnia magát. 2004 augusztusában, tulajdonképpen a zenekar szabadság-idejében, szenzációs koncertet adtunk a „Kö-Fest”-en, a Königsallee 150 ünnepségen. Nagy feltűnést keltett, hogy ott jelen voltunk. A muzsikuskok személyesen élték át, hogy két koncerttel mi csoda hatást értek el. Azóta sok megkeresés érkezik külső fellépésekre, szponzoroktól is. Foglalkozunk további nyári rendezvények gondolatával.

(Das Orchester 2005/4)

Lutz Lesle

A titán felébreszti Csipkerózsikát

Gráci hegedűkészítő tökéletesíti a Hamburgi Szimfonikusok hegedűseit

A Hamburgi Szimfonikusok a hangszerükön minden olyan alkatrészt, amely rezgéseket továbbít, titán-elemekkel helyettesítettek. A miértről, a hang változásáról és a muzsikuskok tapasztalatairól Lutz Lesle tudósít.

A véletlen műve volt. Két évvel ezelőtt pont a távoli Hongkongban találtak egymásra: a Hamburgi Szimfonikusok egy vonós csoportja Daniel Kühnel intendánsukkal és a jó hírű hegedűkészítő Peter Mörth a Grác melletti Lasnitzhöhe-ből. Utóbbi bogarat ültetett a hamburgi koncert-turnézók fejébe. Ez titánból, egy erős keménységű, extrém korrózióálló és „testbarát” elemből állt. Hasznos az űrutazásnál éppen úgy mint a kémiai- és gyógyszeripari készülékek gyártásánál. Nos, a leleményes hegedűkészítő a szimfonikus szólóvonósokat és intendánsukat nem a gyógyszertechnika számára akarta megnyerni. Amit ott megmutatott nekik és aminek alkalmazását javasolta, valami módon mégis a protézisre és tartós implantátumra emlékeztetett, amit Peter Mörth nem a muzsikuskoknak, hanem hangszereknek szánt. Ami mégis a muzsikuskokat érinti az az, hogy ők a hangszerüket többé-kevésbé testük részének tekintik.

A vonós hangszerek hangzása nem ismerhető fel, jelentette ki az ötletes gráci a hamburgi muzsikuskoknak a hajdani koronagyarmaton, ha minden fém-alkatrészt – eddig alumíniumból, sárgarézből vagy acéllemezéből készült álltartó-csavaroktól a kulcsokig – titánötvözzel helyettesítünk. Állítását azzal bizonyította, hogy ugyanazt a hegedűt egyszer eredeti felszereltségében, egyszer egyes alkatrészeit titánnal helyettesítve mutatta be. Kühnel és muzsikuskai elámultak.

Mörth az ezüstfehér fém meglepő hatását így magyarázta: „minden anyagnak más a rezgéstulajdonsága. A titán egy relatíve kemény és ugyanakkor alacsony rugalmassági moduluszal rendelkező, nagyon jó rezgéképességű anyag. A titán a kemény acél sajátosságaival rendelkezik, de kétszer olyan könnyen rezeg és emiatt kevesebb hangot nyel el.” Más szavakkal: a titán csökkenti a „rezgésvesztéséget”. A felső hangtartomány csorbíthatatlan marad. Egységes benyomás: a hangzás áttet-

szőbbnek tűnik. Emellett Mörth nem állítja, hogy egy 10 000 eurós hegedűt Stradivari-vá tud változtatni. „Minden már eleve adott. Én semmit nem teszek tönkre.”

Titán – a vonóshangszerek átalakítása – kísérletképpen, ingyen

Amikor az ötletgazda hegedűkészítő mester a Hamburgi Szimfonikusok Amerikaturnejáról értesült, vakmerő lépésre szánta el magát. Felajánlotta az intendánsnak, hogy a zenekar vonóshangszereit saját költségére és felelősségére átszereli. Példátlan esély, a titán elem áldásos hatását nemcsak egyes hangszereken, hanem egy rangos zenekar teljes vonóskarán bizonyítani. Befektetés a vonóshangszer-építés jövőjébe.

Természetesen a muzsikuskok számára nyitva állt, hogy a „fémcseret” hangszerükön engedélyezik-e vagy sem. Mörth minden muzsikust és hangszerének „személyiségét” tekintetbe vette. Aki alávettette magát az átépítésnek, költségmentesen kérhette a „visszaszerelést”, amennyiben nem volt az eredménnyel megelégedve. Természetesen elhangzottak aggódó kérdések: „Nem változik ezáltal a hangszereim karaktere?” – „Ezután nem szól majd minden hangszer egyformán?” – „Mi történik, ha a végén nem vagyok ettől boldog?”

Ragyogó szemmel tudósított Kühnel intendáns az első „átépítési” hétről 2006 áprilisában. Mialatt az angol vendégkarmester Jeffrey Tate Richard Strauss 23 szólóvonósra írt Metamorphosen c. művét próbálta, a megszállott osztrák a résztvevő muzsikuskok hangszereit éjjel-nappali munkával átszerelte. A végén a maestro és a zenekar el voltak ragadtatva. A koncert után a közönség és a sajtó is azt kérdezte: „mit csináltak?” Tate mester rávazsul azt kérdezte: „a próbamunkámat dicséritek?” De aztán komolyan nyilatkozta: „a zenekari hangzás világosabbá, a dinamika finomabbá vált. A very interesting invention, indeed!” Azóta a vezető

karmester Andrey Boreyko is behódolt az új elemnek.

Hogy a titán – mely meleg állapotban hengerelhető és dróttá húzható – ideális rezgéstulajdonsága vonós-hangszerekre alkalmazható legyen, Mörth saját prototípusait készítette el: kulcs-csapokat, finomhangolókat, húrerőket (a húrtartóba fűzhető kábel) álltartó-csavarokat, valamint támasztólábakat. Mörth kísérletező hangszerépítő művész, aki – megszállottan saját ötletétől – fáradhatatlanul a tökéletesítést tekinti céljának.

Mestermunka – nem hókusz-pókusz

„Nálunk minden korrekt módon történik”, bizonygatta az intendáns. „Az új hangzásunk nem hókuszpókusz”. A titán, bármennyire is aggodalomkeltően hangzik a szó, nem változtatja kontárrá a virtuózat. „Csupán a játszhatóságot könnyíti meg.” Egy dologban minden érintett egyetértett: az átépített hangszerek könnyebben reagálnak, kevesebb nyomást és erőt igényelnek. „Az én hangszereim más-képp szól”, hallatszik mindenhol. Sőt, egyes muzsikuskok állítani merészelik: „visszanyertem a játék-kedvemet.”

A „Mört-i húrtartót” Daniel Kühn mint különösen áldásos vívmányt értékeli. Ugyan az továbbra is fából készül, de nélkülözi a lyukakat, amelyeken át a húrok húzódnak. „Ehelyett Mörth minden húrt egy titán golyóval rögzít a fában. Tehát közvetlen kapcsolat létesül egy titán alkatrész és a fa között. Ezáltal a húr rezgése a csigától egészen le a húrtartó rögzítő pontjáig – azaz a fejtől a lábig – zavartalanul terjed át.” A húr tehát nem törik meg két helyen mint eddig, hanem közvetlenül a felfüggesztési ponttól a lábig fut és ezáltal szabadon rezeg.”

A titán-átépítés költségei Mörth-nél? A hegedű esetében 1500-tól 2000 euróig, csellónál és bőgőnél 4000-tól 4500 euróig, kiegészítve az óraberrel. A költsé-

geket a Mörth műhely – üzletvezető és jogtulajdonos egyébként Marlene Mörtht, Peter Mörth felesége – fogcsikorgatás nélkül állta, mivel hitt a zenekarban és meg akarta tudni, hogy hogy hangzik egy ilyen „instrumentum” átalakított hangszerrel. Kétségtelenül különleges esemény: példa egy hangszerkészítő és egy szimfonikus zenekar közötti szerencsés együttműködésre. A szimfonikusok öthetes USA-turnéjuk hatalmas sikerét 2007 januárjában és februárjában, az intendáns szerint, részben a vonósok titán-felszereltségének köszönhetik.

Mindezek ellenére nem minden csillog ami titánból van. Így Valeri Krivoborodov, a szimfonikusok szólócsellistája, aki egy olasz 1839-ben készült csellóval rendelkezik, visszaépítette a hangszerét. Hiányolta „a megszokott puha hangzást”. Nyilvánvalóan a kulcsokkal is problémái voltak. Mindazonáltal az orosz, aki negyedszázada tagja a Hamburgi Szimfonikusoknak, „nagyon érdekes találmány”-ként emlegeti az újítást. A második, csupán tizenkét éves csellójánál az átépítést sikeresnek találta. „Különösen a magasságoknál nyert ezzel a hangszer. Úgy tűnt, mintha levettek volna róla egy szordínót.”

Vélemények a zenekarból – tapasztalatok „azután”

Gudrun Buchmann-Siegler csellista, zenekari elnökségi tag lelkesen nyilatkozik.

– *Hogy zajlott le hangszerének átépítése?*
– Két lépésben történt. Az első beavatkozás a húrtartót érintette (pontosabban szólva annak felfüggesztését), az úgynevezett húrterőt, és a kulcsokat, amelyek titánnyele a finomhangolót nélkülözhetővé teszi (kellene tennie). Második lépésként egy új támasztó lábat kaptam. Már az első beavatkozásnál szabadabban szól a csellóm, világosabban. Vonásom öntudatosabbá vált. A titán támasztóláb beépítése után a hangszerem felébresztett Csipkerózsikának tűnt.

– *Tartós maradt az öröm?*
– Hogyne. Kétségtelenül hiányoznak a finomhangolók (2007 májusa óta a csellók számára is léteznek finomhangolók). Ezek nélkül a zenekar általános hangolási zűrzavarában nem merek hangolni. A hegedűknek és brácsáknak könnyű, ők a hangszeret a fülük mellett tartják. Így most vigyázok arra, hogy lehetőség szerint jól felhangolt hangszerrel lépjek a pódiumra.

– *De ha mégis van némi eltérés az ön „előhangolása” és a hangadó oboa között?*

– Hát akkor valahogy megoldom.

– *Léptek föl önnél vagy más kollegáknál utólag hiányosságok?*

– Voltak kezdeti nehézségek. Az amerikai utunkon problémáim voltak az új támasztólábbal. Valami elferdült. Rá voltam utalva egyes kollegák testi erejére és igénybe kellett vennem egy hegedűs kolleganóm segítségét, aki hegedűkészítést tanult. Egyik csellista kollegámnál eltört két kulcs. Egy hegedűsnek is nehézségei voltak ezzel. Ezeket az eseteket Mörth úrnak komolyan vennie, és a hiányokat lehetőség szerint mielőbb megszüntetnie kellene. Az eljárást azonban összességében nem teszik kérdéssé. A titánnak mindenképp három előnye van: rendkívül könnyű megszólaltatást tesz lehetővé, nem érzékeny a levegőnedvesség csökkenésére és nem okoz allergiát.

Stefan Czermak koncertmesternek az átépített hegedűvel kapcsolatban „nagyon jó tapasztalatai” vannak. A hongkongi út résztvevőjeként az elsők között döntött a titán-alkatrészek beépítéséről.

– *Az 1741-ből származó olasz hegedűjén mely alkatrészeket cseréltette ki?*

– Kulcsokat, finomhangolót, húrterőt. A hegedűhúrok most az alsó végükön titán-golyókkal vannak rögzítve. Ezek a húrtartó hátsó oldalán rögzülnek.

– *Mi az eredmény?*

– Kétszeres hatása van. Először is a hegedű azonnal megszólal. Másodszor: a hangok felhang-gazdagabbakká váltak. Több felhang szólal meg, különösen a felső spektrumban. A hang nem lesz feltétlenül erősebb, de mindenképp teltebb. A mi vonóshangzásunk összességében szebb, áttetszőbb lett. Ez különösen az első hegedű magas fekvéseinél érvényesül.

– *El tudja képzelni titán alkalmazását rézfúvós hangszerknél is?*

– Igen, mindenképp – legalábbis a rézfúvós hangszeresek fúvókájánál. Mörth úr felajánlotta nekünk egy fúvóshangszerkészítő mester közvetítését, aki ért ehhez. (Peter Mörth – 2007 nyaratól – rézfúvós hangszeresek számára fúvókát is rendelésre bocsát; 2007 októberétől ezek a nagykereskedőn keresztül is kaphatók

lesznek.) Lars Fischer bőgős az elsők közé tartozott, akik vállalták az átépítést – a Metamorphosen kevéssé ismert szeptettletétjének előadása alkalmából. Akkor a mesternek sajnos nem állt rendelkezésére a típusnak megfelelő titán támasztóláb és meg kellett elégednie az öröklött acéllal. Mégis boldog. A meghatározó hangzáselőnyt, erről meg van győződve, a (feltűnően karcsúra formázott) mörth-i húrtartó eredményezte.

– *Az ön öt húrja eltűnik az elegáns ébenfa húrtartó mögött. Hogy rögzülnek azok ott?*

– Előlről láthatatlan, öt titán-golyóra vannak felfüggesztve. Ezáltal a húr vibrációja a kulcstól a húrtartó rögzítő-pontjái rezgésvesztés nélkül halad át.

– *Ahogy látom, a húrtartó rögzítése a test alsó részéhez, – az úgynevezett húrterőhöz – is titán-dróttal történik. Mi ebben a nyereség?*

– Az egyik a másiktól következik. Mindenesetre az én bőgőm most – a húrtartó átalakítása, a húrok „titán-függesztése” és a titán húrterő beépítése után – lényegesen szabadabban és világosabban szól. Halkabban tudok játszani, a piano könnyebben megszólaltatható. És nem utolsó sorban: kényes üveghangok jobban és tisztábban szólnak. Azonkívül a hangszer tisztábbra hangolható.

A titán

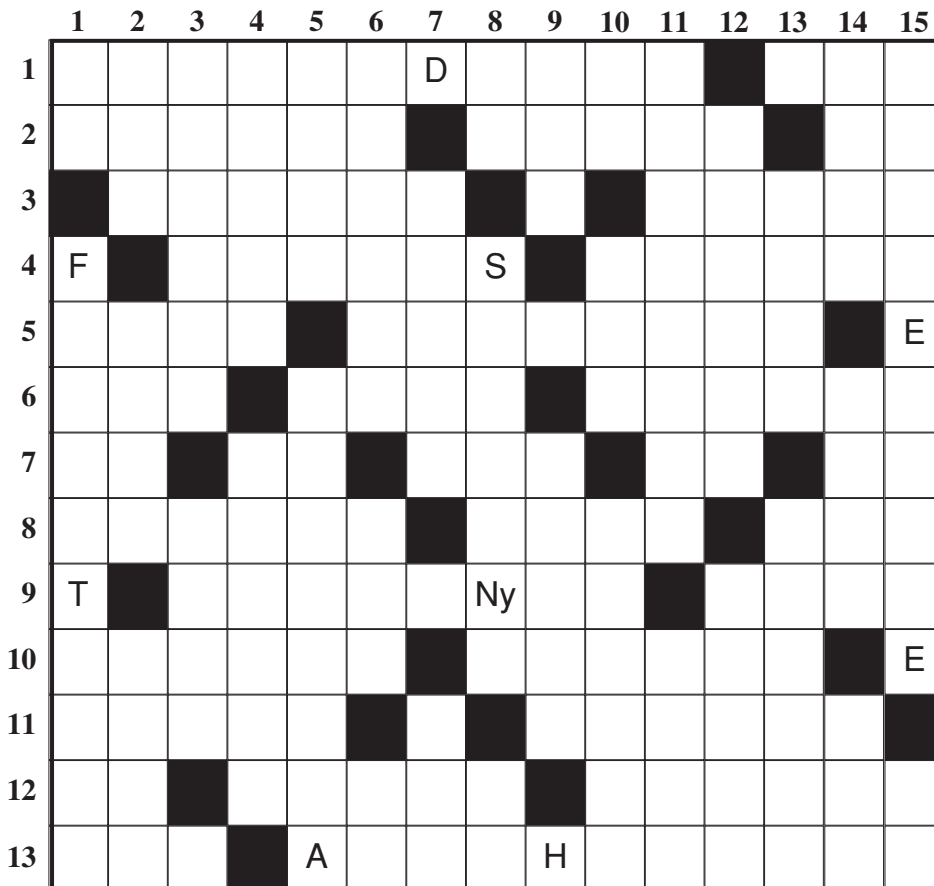
Kémiai jele: Ti, a periódus rendszer IV. oszlopába tartozó elem, fajsúlya (20° C-nál) 4,5, olvadáspontja 1668° C, forráspontja 3287° C.

Az acélszürke, tiszta állapotban nyújtható fém a szilárd földkéreg egyik leggyakrabban előforduló eleme. A természetben számos ásvány és kőzet tartalmazza, de többnyire csak csekély mennyiségben, titán-dioxid formájában. Ebből nyerik a fémet, a titán-dioxid vas jelenlétében szénnel történő redukációjával. Főleg olyan technikai eszközökhöz használják, amelyek kis tömegnél nagyfokú szilárdságot igényelnek. (repülő- és űrutazás). Korrózió-ellenálló képessége miatt kémiai- és élelmiszeripari készülékeknél, mint testbarát és alakítható fém egyre inkább a gyógyászatban is alkalmazzák (protézisek, tartós implantátumok). A titán-dioxid festékeknek, kerámiai masszákknak és röntgen kontrasztanyagoknak fő alkotórésze.

FONTOS-E A VONÓSKAR?

A zenekar- és énekar-leépítők számára is tanulságos a megfejtés!

Kivételes hangszer a hegedű. Családja többi tagjával együtt a szimfonikus zenekar alaphangját meghatározza – olvasom az Interneten. Szerzője nem fed fel ki-létét.

VÍZSZINTES: 1. A befejezés első része – Rényi Tamás filmje. 2. Lám, itt van – redőny – van belőle. 3. A ritkaföld-fémek csoportjába tartozó vegyi elem a

svéd Yiterby város nevéből – íz és illat harmóniája. 4. Az irídium vegyjele – a Rose és a Marie nevekből alakult idegen női név. 5. Az eseményeket követően –

tudományág. – belső rész!. 6. Tragikus sorsú olasz politikus (Aldo) – ... Wood; filmcím. 7. A befejezés harmadik, befejező része. 8. Párosan érez! A megszünt Országos Szórákoltatózenei Központ névbetűi. 9. USA-beli hírgyűnökség – Vörösmarty eposza – vadló vagy bika megülése. 10. Itt fogjuk meg a kardot! – mистер, rövid. 11. Énekes népi köszöntőt mond – kifújt levegő. 12. Zenetörténész (Kálmán, 1878–1956) – az egyik evangélista – ... et labora; bencés jelmondat. 13. Tiltószó.

FÜGGŐLEGES: 1. Ezüstfehér alkálifém – az 1958-as VB-n ezüstérmes svéd labdarúgó válogatott csatára (Kurt). 2. Rádiós hanglemezkiadó – ... Sera; olasz napilap. 3. Űt – elterjedési terület – Szikora Róbert együttese. 4. Kéttagú algebrai kifejezés – a befejezés második része. 5. Repüléteri szakszolgálat – ... Flynn, amerikai színész (1909–1959). 6. ... de France, kerékpáros körverseny – bomlik, régiesen – szolmizációs hang. 7. Magyar őszvezér – Indonézia hivatalos nyelve. 8. Étélízésítő – nyomdai alkalmazott – házfedél. 9. Németh ...; a magyar operairodalom avatott szakértője volt – szenvedély. 10. Vuk nevelőapja Fekete István regényében – holland karmester, zongoraművész, zenetudós (Arend), jövőre lenne 100 éves. 11. Hosszabb időszak – uccu neki, ... el magad! (Szaladj!) – gyulladás. 12. Kárpáti ..., kortárs költő – az első felelős magyar minisztérium belügyminisztere (Bertalan, 1812–1869). 13. Arra a részre jutó – patológia.

Zábó Gyula

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS SZAKLAPJA

Megjelenik: évi 6 alkalommal
1 példány ára 300 Ft
Előfizetőknek: 1440 Ft + postaköltség.
Összesen 2100 Ft /év.

Eljut: minden magyar szimfonikus
zenekarhoz, zenei intézményhez,
és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangverseny-kritikákkal, zenetörténeti írásokkal, hangszertörténettel és a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Közéleti cikkek és hangverseny-programok az interneten is olvashatók: www.hungorchestras.com
Megrendelhető: e-mailben: info@zenekarujsg.hu, faxon: (36 1) 227 13 80

CONCERTO

TATA (Hungary)

International Music Master Classes

Solo instruments and chamber music

 21- 30th August 2007.

Tata (Hungary)

Artistic directors and professors:

Kati Sebestyén - violinist (Belgium)
Ervin Schiffer - violist (Holland, Belgium)

Professors:

Károly Botvay - cellist (Hungary)
Endre Hegedűs - pianist (Hungary)
Donald L. Oehler - clarinetist (USA)

Application:

Concerto Kht.

Marianna Dezső course director

H - 2890 Tata, Fenyő tér 1. (Hungary)

Telephone: 00-36-20-969-4127

Fax: 00-36-34-487-298

E-mail: marianna.d@axelero.hu

Application time limit: 30 June, 2007.

www.concertotata.hu

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA támogatásával.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 – Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: **PUBLICITAS**
1021 Budapest, Tároगतó út 26.
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu

 Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

BM Duna Palota

és Kiadó Duna Szimfonikus Zenekar

Próbatere: 1124 Budapest, Németvölgyi út 41.

Tel./fax: (+36-1) 355-8330

Levelezési cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.

Bérletvásárlás, jegyrendelés:

Jagoschitz Istvánné (+36-1) 250-5338

Internet: www.dunaszimfonikusok.hu

E-mail: info@orchestra-duna.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.

Cím: 1221 Budapest, Ady Endre út 25.

Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122

Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057

E-mail: dohnanyj@axelero.hu

Próbatere: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22.

Telefon: 322-1488, 479-0810 • Fax: 413-6365

Danubia Szimfonikus Zenekar

1066 Budapest, Jókai u. 2. l. em. 6.

Levélcím: 1399 Budapest, Pf. 716

Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178

E-mail: info@danubiazenekar.hu

www: danubiazenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.

Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395

E-mail: dfz@dfz.hu

www.d fz.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.

Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232

E-mail: filhgyor@t-online.hu

www.gyorifilharmonikusok.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Kht.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.

Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49

Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699

E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu

www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.

Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478

<http://www.bpo.hu>

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1800 Budapest, Bródy S. u. 5-7.

Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910

<http://www.radio.hu/muveszet/>

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10-12.

Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462

 E-mail: btg@tza.hu • <http://www.telekomzenekar.hu>

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.

Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085

E-mail: bco.office@mavintezet.hu

www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábrián u. 6/a.

Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497

E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu.

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19.

Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513

E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu

www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.

Korszó Zeneház

Tel.: (62) 426-102

E-mail: orch@symp-hungary.hu • www.symp-hungary.hu

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Thököly u. 14.

Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808

E-mail: savaria.symphony@mail.datanet.hu

www.savaria-symphony.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.

Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;

E-mail: zugloui@filharmonia@szenstistvanzene.sulinet.hu

<http://www.szenstistvanzene.hu>

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak
széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben
aranykoszorús mesterek
több mint 30 éves gyakorlatával
irányított munka folyik
- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével,
eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK
SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu